

รายงานวิจัย
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม
ตำบลกรุงชิง

โดย
ชาวลิต สิทธิฤทธิ์ และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
สิงหาคม 2545

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม
ตำบลกรุงชิง

คณะผู้วิจัย		สังกัด
1. นายเชาวลิต	สิทธิฤทธิ	กลุ่มรักษ์กรุงชิง
2. นายจำเนียร	ราชประดิษฐ์	"
3. นายชัยณรงค์	สุประดิษฐ์	"
4. นายสุวรรณ	วันเพ็ญ	"
5. นายเชือบ	จันทร์ชุม	"
6. นายสุริยาวัธ	สร้อยทอง	"
7. นายชัยรัตน์	ราชประดิษฐ์	"
8. นางสาวเพ็ญสุภา	พรมเดช	"
9. นางสาวจิราภรณ์	เพชรประพันธ์	"
10. นายวรารุณ	สินธุ์	"

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำขวัญประจำตำบลกรุงชิง

สัตว์ป่ามากมาย

ป่าไม้มากมี

อุดมดีสินแร่

งามแต่น้ำตก

อ้อมอกขุนเขา

เมืองเก่ากรุงชิง

วิสัยทัศน์กรุงชิง 2550

ท่องเที่ยวชมจรไกล

ปลอดภัยยาเสพติด

เศรษฐกิจพึ่งตนเอง

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ผ่านมา เกิดผลของการพัฒนาที่ไม่ต่างจากการพัฒนาส่วนอื่น ๆ คือ ยิ่งพัฒนามากเท่าไร ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบของผู้มีอำนาจมากกว่าเอารัดเอาเปรียบผู้คนในชนบท ยิ่งพัฒนาปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบทยิ่งสูงขึ้น แม้รัฐบาลมีนโยบายในการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น แต่สิ่งหนึ่งที่ยังเป็นปัญหา คือ อำนาจขององค์กรท้องถิ่นต่อการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น ยังมีบทบาทที่ไม่ชัดเจนพอ

การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น เข้ามาควบคุมดูแลกำกับทิศทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์ และความต้องการให้ตรงกับเป้าหมายของชุมชน ไม่มุ่งหวังไปที่ผลตอบแทนทางธุรกิจอย่างเดียว มุ่งเน้นให้เกิดการจัดการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

พื้นที่ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอหนองพิดำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนต้องการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน"

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าว ยังนับว่าเป็นเรื่องใหม่ของประเทศไทย ในการที่ชุมชนลุกขึ้นมาดูแลจัดการกำหนดทิศทาง เพื่อมุ่งสู่ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ชาวบ้านเป็นเจ้าของ เจ้าของบ้าน เป็นคนบริหาร ชาวบ้านมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ชาวบ้านมีการนำรายได้บางส่วนมาจัดตั้งเป็นกองทุนคืนสู่สิ่งแวดล้อม จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์และน่าส่งเสริมชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

บทคัดย่อ

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง

ชุมชนกรุงชิง ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่อาศัยร่วมกับป่ามาอย่างช้านาน จนในปี พ.ศ. 2538 คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ได้ริเริ่มให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง คือกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย แต่ผลปรากฏว่ากิจกรรมล่องแก่งดังกล่าวชาวบ้านยังขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และปรากฏว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดสำนึกในการเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว ไม่มีส่วนในการกำกับติดตามดูแล ว่าผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง จึงนับเป็นโอกาสที่เหมาะสมในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปของงานวิจัยท้องถิ่นในครั้งนี้

ในส่วนวัตถุประสงค์ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ สถานภาพ และองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
2. เพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
4. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการ โดยชาวบ้านในชุมชนกรุงชิงทั้งหมด บทบาทและหน้าที่หลักเป็นของชาวบ้านเพื่อมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน นำแผนมาสู่การปฏิบัติ มีการนำผลการปฏิบัติมาทบทวน ปรับปรุง เพื่อให้ผลที่ได้มีคุณภาพเป็นที่พอใจของชุมชน มีการร่วมกันค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ภายใต้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ในการร่วมกันกำหนดทิศทาง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนต่อไป

ผลของการวิจัย

1. ได้รูปแบบโครงสร้างพร้อมคณะกรรมการ บริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง
2. ได้สร้างชุดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจริง ๆ
3. ชาวบ้านเรียนรู้ วิธีการค้นหาคำตอบของชุมชน โดย กระบวนการวิจัยท้องถิ่น ภายใต้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ
4. การสร้างรูปแบบความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. เกิดการบูรณาการแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

จากผลของการวิจัยในครั้งนี้ ปรากฏว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (Community Based Ecotourism) ได้ส่งผลให้

1. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน
2. การสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การเกิดชุมชนนาร่องในการจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินงานตามแผนแม่บท การพัฒนาของชุมชน

บทสรุปจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ภายใต้แนวคิดสู่การจัดการที่ยั่งยืน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ช่วยกันดูแลรักษา ในรูปของการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เพื่อสุดท้ายชุมชนกรุงชิงสามารถที่จะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างเกื้อกูลและพึ่งพาต่อไป

“Abstract”

PARTICIPAILLY COMSERVATIVE TOURISM MANAGEMENT PROJECT TAMBOL KRUNG CHING

Research was run by all Krung Ching Villagers. The villagers do the main role for create participated with planning and take it to do. It's take result to improve to be quality work for community's pleasure. They find tourism management style that suit with community together. They search it in participation concept of every parts which involved for find the participation with many units in the same area to fix direction to develop tourism for sustainable.

Result of Research

1. Get the structure with committees run Krung Ching Ecotourism Network.
2. Create Tourism Set by real participate of villagers.
3. The villagers learn searching the answers of community way by Local research method with efficient information.
4. Create form and coordinate with involved offices.
5. To integer community tourism Development Planning.

Form this research Ecotourism on Community Base is the opening chance to community participate with recourse management under sustainable management concept. It's support the villagers to have to get resources useful which their save with undestroyed style Krung Ching Community are live with nature.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือ ความช่วยเหลือ เป็นอย่างยิ่ง จากบุคคลหลายภาคส่วน เช่น ชาวบ้านผู้ให้ข้อมูล และเข้าร่วมโครงการของชุมชนกรุงชิง ผู้นำหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขานัน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้มีประสบการณ์จากภายนอก รวมถึงผู้ที่เป็แหล่งข้อมูลและเต็มใจร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่คณะวิจัย เพื่อน ๆ ที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาก่อน ที่เต็มใจถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับพวกเรา ในตอนไปดูงาน เช่น ชุมชนเกาะยาว จังหวัดพังงา ชุมชนคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช บริษัทสยามซาฟารี จังหวัดภูเก็ต ชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่

ขอขอบคุณ ดร. เลิศชาย ศิริชัย คุณธนิต สมพงศ์ ผู้ประสานงาน อ.จิตศักดิ์ พุฒจรรยา อาจารย์สาขาการท่องเที่ยว และนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยว สำนักวิทยการจัดการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นายแพทย์รังสิต ทองสมัคร คุณไกรวัล ถาวะระ คุณเสถียร ชวยหนู คุณปรีชา วิทยาพันธ์ เพื่อน ๆ ในเครือข่ายวิจัยท้องถิ่นของ สกว. ภาคใต้ ที่ช่วย เต็มเต็มและร่วมโครงการวิจัยด้วยดีตลอดมา

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่ได้ให้ความร่วมมือ และความช่วยเหลือให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

เชาวลิต สิทธิฤทธิ์

และคณะ

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1 - 2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามหลักของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2 - 3
ระยะเวลาในการวิจัย	3
งบประมาณในการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	3
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารงานวิจัยและพัฒนาที่ผ่านมา	
แนวคิดในการวิจัย	4
ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน	4 - 7
การท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป	7 - 9
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9 - 13
หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	13 - 14
ข้อมูลพื้นฐานชุมชนกรุงชิง	14 - 27
ศักยภาพและสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง	27 - 42
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ขั้นตอนการวิจัย	43
ขอบเขตการวิจัย	43 - 45
วิธีเก็บข้อมูล	45 - 47
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
รายงานการวิจัย	48
กลุ่มคนเป้าหมายและทีมวิจัย	48 - 49

บทที่ 4 ผลการวิจัย

องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง	51 – 53
รูปแบบความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	53 – 56
รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง	56 – 65
แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง	66 – 77
รายละเอียดโครงการ	78 – 87
สำนึกและปฏิบัติการทางสังคม	88 – 89
โครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง	89 – 102

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและขอบเขตการวิจัย	105 – 109
อภิปรายผล	109 – 111
ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	113
ภาคผนวก	

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่		หน้า
ภาพประกอบที่ 3.1	ขั้นตอนการวิจัย	22
ภาพประกอบที่ 4.1	แผนที่ตำบลกรุงชิง	24
ภาพประกอบที่ 4.2	สภาพภูมิประเทศตำบลกรุงชิง	25
ภาพประกอบที่ 4.3	ทะเลหมอก	58
ภาพประกอบที่ 4.4	ไร่ยางเวียนครก	59
ภาพประกอบที่ 4.5	บ่อน้ำร้อน	60
ภาพประกอบที่ 4.6	องค์กรชุมชน	61
ภาพประกอบที่ 4.7	เดินป่าสันเขิน	62
ภาพประกอบที่ 4.8	บ้านพักในสวนทุเรียน	63
ภาพประกอบที่ 4.9	ชุมชนคนในป่า	64
ภาพประกอบที่ 4.10	กลุ่มป่าประ	65
ภาพประกอบที่ 4.11	ล่องแก่งคลองกลาย	66
ภาพประกอบที่ 4.12	การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	72
ภาพประกอบที่ 4.13	ค่ายเยาวชนรักษ์บ้านเกิด	80
ภาพประกอบที่ 4.14	คณะกรรมการเครือข่าย	82
ภาพประกอบที่ 4.15	ผู้ประสานงานเครือข่าย	83
ภาพประกอบที่ 4.16	โครงสร้างของเครือข่าย	83
ภาพประกอบที่ 4.17	ประชุมชี้แจงกับชาวบ้าน	85
ภาพประกอบที่ 4.18	การสัมภาษณ์ชาวบ้าน	86
ภาพประกอบที่ 4.19	อบรมให้ความรู้	87
ภาพประกอบที่ 4.20	ชาวบ้านดูงาน	87
ภาพประกอบที่ 4.21	นักท่องเที่ยวทดลอง	88
ภาพประกอบที่ 4.22	พิธีทำบุญนำทำ	94
ภาพประกอบที่ 4.23	พิธีเบิกป่าประ	94

ภาคผนวก

ภาพประกอบที่ 1	การประชุมคณะวิจัยร่วมกับสมาชิก อบต. กรุงชิง	104
ภาพประกอบที่ 2	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขานหลวงให้ความรู้	104
ภาพประกอบที่ 3	ทีมวิจัยวางแผนก่อนปฏิบัติงาน	105
ภาพประกอบที่ 4	ชาวบ้านนำเสนอบนเวที	105
ภาพประกอบที่ 5	ผู้ช่วยวิจัยจัดทำนิทรรศการ	106
ภาพประกอบที่ 6	สำรวจร่องแก่งร่วมกับ อบต. กรุงชิง	106
ภาพประกอบที่ 7	เวทีเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่น	107
ภาพประกอบที่ 8	ถอดบทเรียนท่องเที่ยวกรุงชิง	107
ภาพประกอบที่ 9	ศึกษาดูงานจาก NODE ภาคตะวันตก	108
ภาพประกอบที่ 10	เยี่ยมชมโครงการของ สกว.ภาค	108
ภาพประกอบที่ 11	เยี่ยมชมโครงการของ สกว. ส่วนกลาง	109
ภาพประกอบที่ 12	นำเสนอเวทีท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์	109

สารบัญตาราง

ตารางประกอบ	หน้า
ตารางประกอบที่ 4.1 ขั้นตอนการเตรียมชุมชน	89
ตารางประกอบที่ 4.2 ราคาค่าบริการท่องเที่ยว	90
ตารางประกอบที่ 4.3 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้	92
ตารางประกอบที่ 4.4 รายละเอียดค่าใช้จ่าย	102

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ในกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังจากเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504) จวบจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน (2545) ปัญหาที่เกิดขึ้นมากับการพัฒนาโดยตลอดคือ การบุกรุกป่า และการแย่งชิงทรัพยากรชีวภาพ เพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์และอุตสาหกรรมไปจากสังคมชนบท ปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่ามีการนำเอาวัฒนธรรมจากข้างนอก เข้าครอบงำและดุดกสิ้นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนให้สูญสลาย จนกลายเป็นโลกใหม่ที่ไร้พรมแดน ทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพราะเป็นผลพวงมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลที่เกิดขึ้นจากกระแสของโลกดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชาวบ้านในเขตป่าฝนของโลก บริเวณป่าฝนของโลกมีพื้นที่เพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ผิวโลก แต่กลับมีความหลากหลายทางชีวภาพถึงร้อยละ 7 นอกจากนี้เขตป่าฝนยังมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของอุณหภูมิ และส่งผลถึงการเกิดภัยทางธรรมชาติ ซึ่งในเขตป่าฝนของโลกกลับพบว่า มีมนุษย์พึ่งพาอาศัยเป็นพัน ๆ ปีมาแล้ว

ในปัจจุบัน กระแสการพัฒนาซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทุกรูปแบบของคนในชนบทให้เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ย้อนนำไปสู่การสูญสลายทางวัฒนธรรมและการทำลายรากหญ้า (Grass root) อย่างสิ้นเชิง

อ่าวกรุงชิงเป็นพื้นที่ราบต่ำ ขนาดใหญ่ในหุบเขา มีภูเขาขนาดน้อยใหญ่ห้อมล้อมอยู่ทุกด้าน ทางด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และตะวันตก จะมีเทือกเขานั้น ในอุทยานแห่งชาติเขานัน ส่วนทางด้านทิศใต้จะมีเทือกเขาในอุทยานแห่งชาติเขาลวง ซึ่งรวมเรียกเทือกเขาทั้งหมดในกลุ่มนี้ว่า เทือกเขานครศรีธรรมราช จากสภาพแวดล้อมดังกล่าว ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ จนส่งผลให้เกิดชุมชนในอ่าวกรุงชิงขึ้น ชื่อว่า "ชุมชนกรุงชิง" เป็นตำบลตำบลหนึ่งในกิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่น น้ำตกกรุงชิง น้ำตกกรุงนาง น้ำตกคลองผด น้ำตกคลองปาว ถ้ำหงส์ ถ้ำหลวง ถ้ำลอด จุดชมวิวเขาเหล็ก กิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย ทำให้ชุมชนกรุงชิงโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ร่วมกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 นครศรีธรรมราช ได้เริ่มสำรวจและพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2538 ตลอดระยะเวลา 7 ปีเต็ม ๆ ที่ได้ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวมา กลับพบว่า

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวยังไม่มีกรอบและแนวทางที่ชัดเจน
 2. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรยังอยู่ในระดับต่ำ
 3. เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง
 4. เกิดการแทรกแซงของวัฒนธรรมจากต่างถิ่น
 5. เกิดปัญหาความรู้ ความเข้าใจ ต่อการท่องเที่ยวที่ไม่ชัดเจนพอ
 6. เกิดปัญหาการขัดแย้ง และแทรกแซงทั้งจากภายนอกและภายใน
 7. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำมาก
- จากปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยครั้งนี้ว่า
1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อชุมชนควรเป็นรูปแบบใด
 2. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวมีรูปแบบอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ สถานการณ์ และองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง
2. เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง
3. เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกรุงชิงที่เหมาะสม
4. จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง

3. คำถามหลักของการวิจัย

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลกรุงชิงเป็นอย่างไร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในแง่การรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุด

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ศึกษาสภาพการณ์ สถานภาพ และองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง
2. ได้รูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างมีส่วนร่วม ตำบลกรุงชิง
3. เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายนอกและภายในชุมชน
4. การพัฒนาศักยภาพ คุณภาพของกิจกรรมท่องเที่ยวและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5. เกิดแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ตั้งแต่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2544 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2545

7. นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยแบบการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ทางทีมวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนได้ให้ความสำคัญกับบทบาท การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างเต็มกระบวนการ มีการฟื้นฟูและนำเอาความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชน มาขยายผล นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเกิดจากการสะสมเรียนรู้เป็นระยะเวลายาวนาน ในการป้องกันหรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิต หรือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมอย่างปลอดภัย ภูมิปัญญาอาจแสดงออกมาเป็นวัตถุ เช่น การประดิษฐ์ การใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมในการประกอบอาชีพ หรือแสดงออกมาในลักษณะนามธรรม เช่น ความคิด ความเชื่อ พิธีกรรม แล้วนำทั้งสองส่วนมาผสมผสานกันในการดำรงชีพให้อยู่รอด

2. นิเวศวิทยา หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ

3. ระบบนิเวศ หมายถึง หน่วยพื้นที่หนึ่งที่ประกอบด้วยสังคมของสิ่งมีชีวิต กับสิ่งแวดล้อมทำหน้าที่ร่วมกัน

4. ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง สภาพของชุมชนที่มีศักยภาพในการร่วมมือพึ่งพาอาศัยในกิจกรรมต่าง ๆ สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยความรู้และกลไกของชุมชน ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ

5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติเป็นหลัก มีการเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึก และต้องกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

6. การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การวางแผนจัดการท่องเที่ยวที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม น้อยที่สุด พื้นที่ต้องมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม มุ่งเน้นไปสู่ความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมทุก ๆ ส่วน

บทที่ 2

บททวนเอกสารงานวิจัยและพัฒนาที่ผ่านมา

โครงการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง คณะผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย และพัฒนาที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวความคิดในการวิจัย

แนวคิดในการวิจัย มีลักษณะเป็นองค์รวม คือการมองแนวคิดและทฤษฎีหลาย ๆ อย่าง มาผสมผสานและมีเอกลักษณ์ของตนเอง เพราะความแตกต่างด้านสภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ย่อมทำให้เกิดแนวคิดที่แตกต่างไปด้วย แนวความคิดที่สำคัญ ในงานวิจัยเรื่องนี้ มี 3 ประการคือ 1. ชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การท่องเที่ยว 3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดทั้ง 3 ประการนี้จะต้องสร้างกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลกรุงชิงเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนกรุงชิง ในส่วนระเบียบวิธีวิจัย ใช้การวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน (Participatory research) และควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ผสมผสานเข้าด้วยกัน การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน มีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล การปรับปรุงแผนงาน การทดลองร่วมกัน โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้มุ่งเน้นบทบาทที่ว่า ชาวบ้านต้องร่วมคิด ชาวบ้านร่วมทำ ชาวบ้านร่วมตรวจสอบ โดยจุดหมายที่ปลายทางของการวิจัยว่า ชาวบ้านเก่งขึ้น มีความรู้มากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ต่อไป

แนวความคิดในการวิจัย

1. ชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นองค์ประกอบสำคัญ 1 ใน 4 หลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสถานการณ์ปัจจุบัน ประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (2540) ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ประกอบกับความต้องการของประชาชน ในการเรียกร้องสิทธิของชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นให้ตนเป็นศูนย์กลางในการจัดการ เพื่อมุ่งหวังการพัฒนาที่เกิดจากพื้นฐานความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

1.1 ความหมายของชุมชน

ชุมชน (Community) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจเป็นการรวมตัวกันในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ก็ได้ สมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสาร มีความเอื้ออาทรต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำและการจัดการชุมชน ดังนั้นจึงจำเป็นในการสนับสนุนให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีองค์กรชุมชนที่เป็นการจัดการของชาวบ้าน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรื่องของตัวเองให้มากที่สุด รวมถึงการจัดการป่าไม้และทรัพยากรท้องถิ่นอื่น ๆ ให้ชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย (ประเวศ วะสี 2538)

หรือชุมชนอาจหมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนหนึ่งต่างไปจากอีกชุมชนหนึ่ง มีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดกว่า มีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีเฉพาะบางประการที่ผูกพันเป็นเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดหรือศาสนา (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2524)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึงแหล่งที่อยู่ของมนุษย์ที่มีการดำรงชีพที่เกื้อกูลติดต่อกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ และมนุษย์กับมนุษย์ มีเอกลักษณ์ในการดำรงชีพ มีเอกลักษณ์ของชุมชนร่วมกัน จะเห็นว่าความหมายของชุมชนมี 2 ลักษณะคือ 1. ชุมชนตามกรอบกฎหมาย เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ และ 2. ชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงซ้อนต่อกัน ชุมชนชาวพุทธ ชุมชนมุสลิม เป็นต้น

1.2 ความหมายและองค์ประกอบขององค์กรชุมชน

1. ความหมายขององค์กรชุมชน

องค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรประชาชนหมายถึง กลุ่มคนในชุมชนที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มเกษตรกร องค์กรชุมชนสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามขอบเขตของพื้นที่ ขอบเขตของปัญหา ขอบเขตด้านวัตถุประสงค์ มีรูปแบบการรวมตัวทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และบางองค์กรของชุมชนก็รวมตัวในรูปของเครือข่ายต่าง ๆ เช่น เครือข่ายป่าชุมชน

การดำเนินการขององค์กรชุมชนจะมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ก็ต่อเมื่อจัดตั้งอยู่บนพื้นฐานและรูปแบบที่เหมาะสม มีการช่วยเหลือตนเอง ดำเนินการโดยตัวแทนของสมาชิกเอง และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาองค์กรนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมอย่างยุติธรรม

1.3 องค์ประกอบขององค์กรชุมชน

เมื่อพิจารณาจากลักษณะองค์กรและสมาชิกในองค์กร จะเห็นว่าองค์กรชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ (สัมพันธ์และคณะ 2540) คือ

1. มีอุดมการณ์ร่วมกัน หมายถึง มีทัศนะต่อโลก สังคมและชุมชนร่วมกัน อุดมการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวทิศทางของกลุ่มเอาไว้ รวมทั้งเป็นตัวกำหนดเป้าหมายระยะยาวในอนาคต

2. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน

3. มีผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดถึงการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

4. มีคณะบุคคล คนเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชน ประกอบด้วย

1. ผู้นำในการทำกิจกรรม และผู้นำความคิดขององค์กร 2. สมาชิกขององค์กร 3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรแต่ไม่เป็นสมาชิก

5. การบริหารจัดการ นับเป็นหัวใจสำคัญของการรวมกลุ่มของชาวบ้าน หากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยความเป็นเจ้าขององค์กร ไม่สามารถอยู่รอดได้ สมาชิกจะขาดความตระหนักและขาดความศรัทธาต่อองค์กร องค์ประกอบของการบริหารจัดการ 1. การตัดสินใจร่วม 2. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ 3. สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ 4. การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิก 5. การควบคุมตรวจสอบ

6. กิจกรรมเรียนรู้ ฝึกฝนและปฏิบัติจริงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมด้านการเกษตร กิจกรรมด้านการเมือง กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเหล่านี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกให้เกิดการทำงานร่วมกันและเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความต่อเนื่อง

7. งบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างดี จำเป็นต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และควรให้ความสำคัญกับทุนภายในชุมชนเป็นสำคัญก่อน

1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน

1. การมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์กับรัฐ ชุมชนในรูปของกลุ่มคน ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นอาจทำได้หลายระดับ แล้วแต่รัฐจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด ดังนี้

1) ประชาชนใช้อำนาจ หมายถึง การกระทำโดยไม่มีการบอกกล่าวล่วงหน้า ซึ่งอาจได้รับการโต้ตอบจากรัฐบาล เช่น การเดินขบวน

2) ประชาชนมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนและรัฐบาลร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา

3) ประชาชนที่ปรึกษา หมายถึง รัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชน

4) ประชาชนแสดงความคิดเห็น หมายถึง รัฐบาลให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น

5) ประชาชนรับทราบ หมายถึง รัฐบาลแถลงข่าวสารและมติให้ประชาชนทราบ

6) รัฐบาลใช้อำนาจ รัฐบาลใช้อำนาจโดยไม่มีการแจ้งให้ประชาชนต้องทราบล่วงหน้า

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมิได้เน้นให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาการท่องเที่ยวว่า เกี่ยวข้องกับเรื่องธุรกิจ หรือเกี่ยวข้องกับความเพลิดเพลินของมนุษย์ การให้ความหมายจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานดังกล่าว สามารถอธิบายความหมายของการท่องเที่ยว และแยกแยะได้ดังนี้เช่น

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการและอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดความสุขใจในการเดินทาง

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดเกี่ยวกับการสร้างความประทับใจ และความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนเดินทางออกจากที่พักหรือที่ทำงานไปยังสถานที่อื่น ๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ และมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างพักอาศัยในสถานที่ท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทางต้องการไปเยี่ยมญาติ หรือท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวต้องมีการเดินทางออกจากบ้าน เป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่ไม่ใช่การประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร

2.1 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวในเวลารว่าง ประกอบด้วยกิจกรรม เช่น

- 1.1 การท่องเที่ยวในวันหยุด
- 1.2 การเล่นกีฬา เช่น การขี่ม้า การล่องเรือ ฯลฯ
- 1.3 การท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม
- 1.4 การเยี่ยมญาติ

2. การท่องเที่ยวทางธุรกิจแบ่งออกเป็นดังนี้

- 2.1 การท่องเที่ยวเพื่อติดต่อทางธุรกิจ
- 2.2 การท่องเที่ยวเพื่อชมการแสดงสินค้า
- 2.3 การประชุมทางด้านธุรกิจ

3. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนในระยะเวลาสั้น ๆ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ

จากวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การติดต่อทางธุรกิจ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่การท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางชั่วคราว ไม่ใช่การประกอบอาชีพโดยถาวร และไม่ถูกบังคับ แต่เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วม ได้ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมแสดงความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการประชุม
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
5. การมีส่วนร่วมปรึกษาสมทบ
6. การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
7. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (2541) ได้ให้กรอบการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างศักยภาพพึ่งตนเองได้ และเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจของชุมชน โดยจำแนกรูปแบบหรือระดับของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบขอให้ร่วมในกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมแบบขอให้ข้อมูล
3. การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา
4. การมีส่วนร่วมโดยแรงจูงใจทางวัตถุ
5. การมีส่วนร่วมโดยการรวมกลุ่มทำงานตอบสนองโครงการ
6. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ
7. การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม

ในการกำหนดนิยามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้เน้นการมีส่วนร่วมเกือบทุกกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนส่วนตนหรือเกิดกองทุนในการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุดท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

2. การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวกับการเดินทาง สามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้จนบางครั้งดูเหมือนจะเป็นความหมายเดียวกัน แต่จริง ๆ แล้วมีพฤติกรรมต่างกัน ในพจนานุกรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของการเดินทางว่า การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ของการเดินทางต่างกัน หรือบางครั้งเดินทางไปแล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม

การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ แหล่งท่องเที่ยวต้องมียอดประกอบ 3 ประการ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งเกิดจากสถานที่ และเหตุการณ์ ซึ่งสถานที่อาจเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นหรือไม่ก็ได้ แต่เหตุการณ์ต้องเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว
2. สิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มีการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น การขนส่ง การสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นในแหล่งท่องเที่ยว
3. การเข้าไปถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบขนส่ง ซึ่งประกอบด้วย เส้นทาง พาหนะ สถานี และผู้ประกอบการมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของ

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการท่องเที่ยวแบบมวลชน แต่การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มผู้สนใจเฉพาะอย่าง เช่น กลุ่มนักอนุรักษ์ นักผจญภัย นักวิชาการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หรือปัจจัยพื้นฐานในการผลิตบางอย่าง อาจมีความจำเป็นน้อย เพราะกลุ่มบุคคลดังกล่าว ต้องการศึกษแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพใกล้เคียงกับธรรมชาติและวัฒนธรรมเดิม การสร้างปัจจัยการผลิตที่เกินความจำเป็น ถ้าปราศจากการวางแผนและคำนึงผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว และผลกระทบต่อวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชน ย่อมส่งผลถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวในอนาคต

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมของมนุษย์ ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ได้ทำลายสิ่งแวดล้อม และผลของการทำลายสิ่งแวดล้อมก็ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางเสียงและอื่น ๆ ส่งผลถึงการเกิดปัญหามลพิษธรรมชาติที่รุนแรงตามมา

ปัญหาเรื่องพัฒนาประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ตระหนักถึงผลเสียต่อโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม การรองรับของทรัพยากรธรรมชาติที่มีขีดจำกัด ได้รับการวิจารณ์อย่างกว้างขวางจากกลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จนสุดท้ายสิ่งที่น่าเป็นห่วงในอนาคตก็คือแล้ว "ลูกหลานของพวกเราจะมีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอยู่อีกหรือไม่"

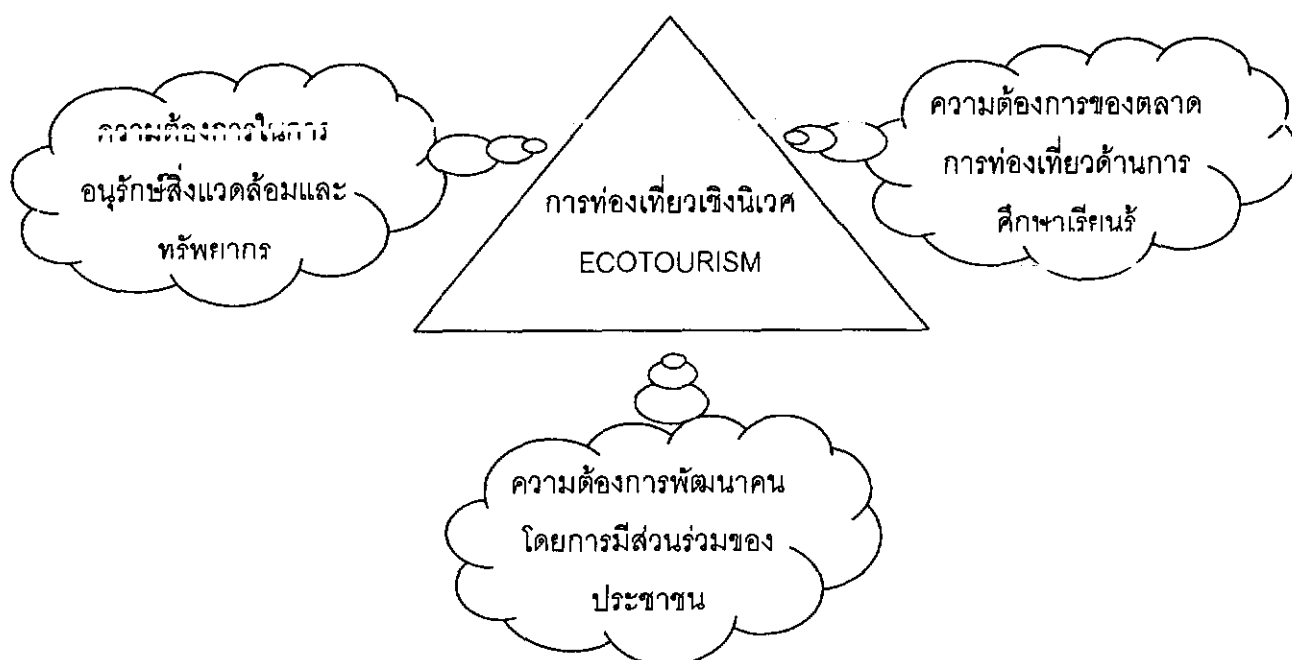
จากบทเรียนของการพัฒนาแบบเดิม ๆ มาสู่แนวคิด การพัฒนาแบบยั่งยืนที่ว่า ระบบนิเวศมีจุดจำกัดในการรองรับของการพัฒนาเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มากเกินไป ส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ มนุษย์ควรใช้ทรัพยากร โดยตระหนักถึงความยั่งยืน ลดบทบาทของการเป็นนักบริโภคนิยมและวัตถุนิยม เพราะจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากร เพราะทรัพยากรมีศักยภาพในการรองรับและปริมาณที่จำกัด ในด้านการท่องเที่ยว จากการที่การท่องเที่ยวแบบมวลชนได้รับความนิยมจากผู้คนตลอดถึงอัตราการ

ขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหนีไม่พ้นการกระทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กับฐานทรัพยากรธรรมชาติ

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะนำรายได้มาสู่ประเทศปีหนึ่งมีมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ ได้รวมของประเทศ แต่ในด้านตรงกันข้าม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวลดถอยลง การจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกัน ระหว่างการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม

ภายใต้ความต้องการของประเทศ ในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาการอนุรักษ์และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษา เรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็ก ๆ รวมกัน แล้วนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ภาพประกอบที่ 2.1 กระแสความต้องการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยว

3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว จึงได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง Ecotourism ระยะแรกของคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ Ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้ชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ในการรับรู้ของชาวไทย คือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ต่อมา ททท. ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถาน กำหนดความหมายในที่สุดได้ความหมายของ Ecotourism คือ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

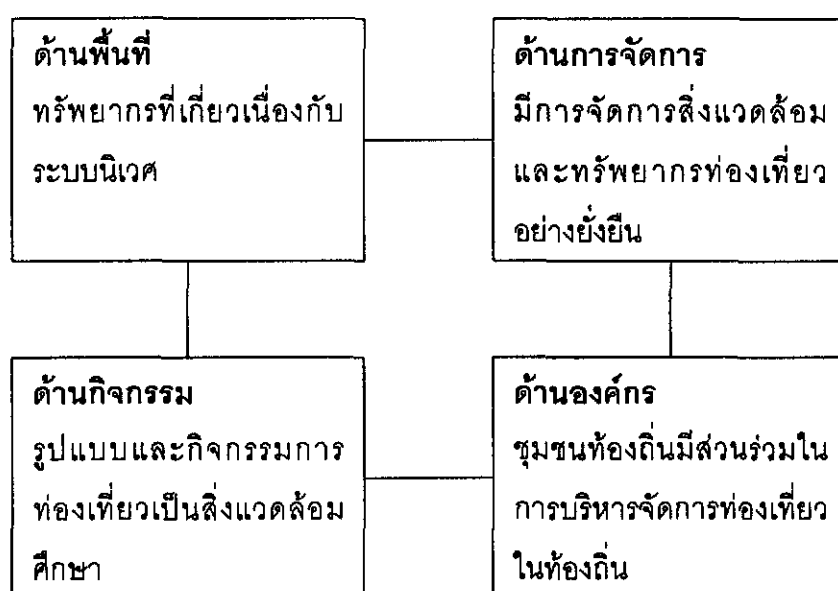
องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตาม ตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้ง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยและในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ภาพประกอบที่ 2.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

ลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับความสนใจประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์ ในการเอาชนะธรรมชาติ ลักษณะเฉพาะนี้จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกันในพื้นที่ก็ตาม ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวธรรมชาติ จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวนั้น ๆ

จากลักษณะดังกล่าว จึงมีสิ่งที่ควรทำความเข้าใจเพิ่มเติมดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ไม่มุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและรายได้เป็นหลัก

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่สิ่งตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคนละใหญ่ เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้จำกัดอยู่ที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่อยู่ที่รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่และการจัดการ

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ราคาถูก หากลำบาก มีรายได้น้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับ และมีรายได้สูงเช่นกัน

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงให้ความสำคัญในการให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึกมากกว่าการให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจตลอดกระบวนการ

จากการศึกษากำหนดความหมายและนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่หมายถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยให้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

3.3 หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพร้อมบริการ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแต่ละระบบนิเวศ ผู้รับผิดชอบต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการจัดการ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐานสากล โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์

2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม

3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรขึ้นไป

4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวัน
7. มีมัคคุเทศก์หรือคนนำทางท้องถิ่น
8. มีการบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น
9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การจัดการมลพิษต่าง ๆ และการฟื้นฟูองค์ความรู้ท้องถิ่น เป็นต้น
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรม จะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Eco lodge)

4. ข้อมูลพื้นฐานชุมชนกรุงชิง

1. สภาพพื้นฐานทางกายภาพ

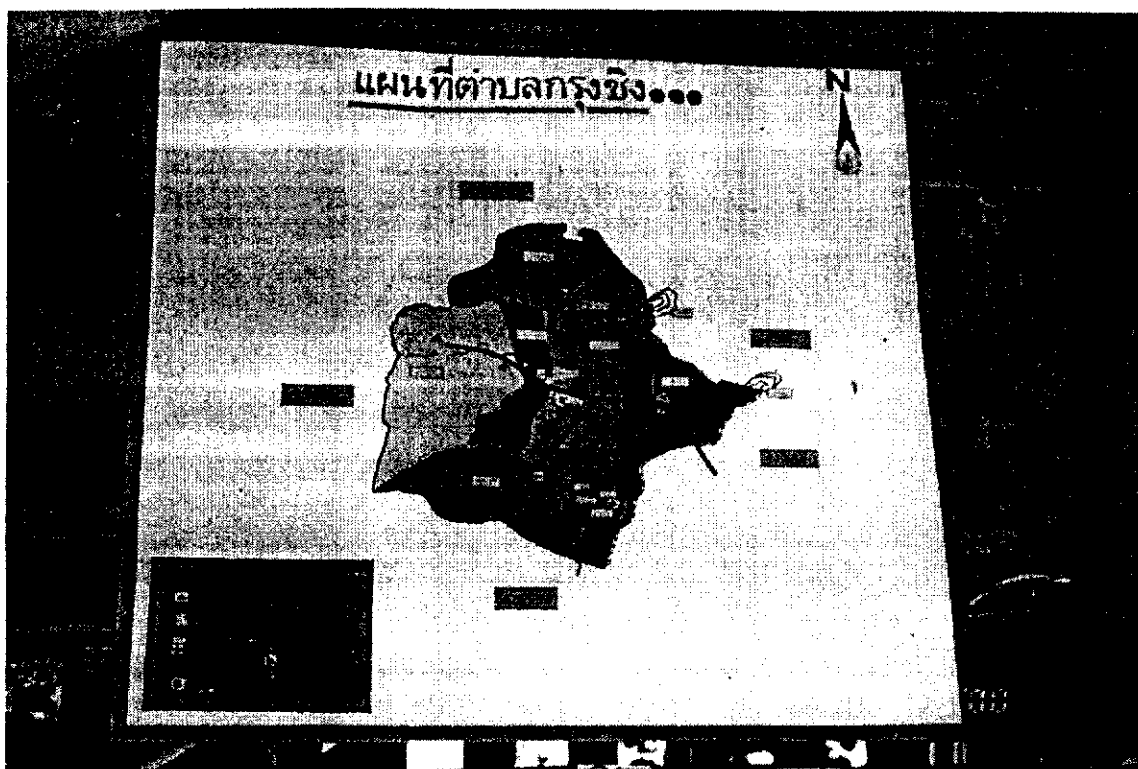
1.1 ที่ตั้งและขนาด

ตำบลกรุงชิงตั้งอยู่ในเขตการปกครองของกิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากที่ว่าการกิ่งอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 18 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 70 กิโลเมตร

ตำบลกรุงชิงมีเนื้อที่ประมาณ 346 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 216,555 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานหลวง อย่างไรก็ตามพื้นที่บางส่วนของราษฎรจับจองใช้ประโยชน์ โดยไม่มีกรรมสิทธิ์อยู่มากเช่นกัน

พื้นที่ตำบลกรุงชิงมีป่ากรุงชิง – น้ำตกกรุงชิง ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานัน และอุทยานแห่งชาติเขานหลวง อยู่ทางตอนใต้ของพื้นที่ศึกษา โดยตำบลกรุงชิงมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	จด	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากะทูน อำเภอฟิปูน
ทิศตะวันตก	จด	อุทยานแห่งชาติไทร่มเย็น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันออก	จด	ตำบลนบพิตำ กิ่งอำเภอนบพิตำ

ภาพประกอบที่ 4.1 แผนที่ตำบลกรุงชิง

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

เนื่องจากพื้นที่ตำบลกรุงชิงส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และอุทยานแห่งชาติเขานัน แนวเทือกเขานครศรีธรรมราชตอนกลาง ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบตามหุบเขาโดยกรุงชิงเป็นที่ราบหุบเขาที่กว้างที่สุด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 100 เมตร และมีเทือกเขาเล็ก ๆ เป็นแนวกันชน ดังนี้

เขานันใหญ่	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,434 เมตร
เขานันเมีย	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,240 เมตร
เขาช่องลม	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,230 เมตร
ด้นเย็น	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,366 เมตร
เขาปลายกะทูน	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	1,011 เมตร
เขาสอยดาว	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	705 เมตร
เขากลม	มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ	842 เมตร

ภาพประกอบที่ 4.2 ลักษณะภูมิประเทศ ตำบลกรุงชิง

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

1. ฤดูกาล เนื่องจากพื้นที่กรุงชิง อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงมีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงปลายของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะคลายความชุ่มชื้น ประกอบกับกระแสน้ำอุ่นพัดมาจากทะเลจีนใต้ ทำให้มีฝนตกน้อย และอุณหภูมิสูงขึ้น ช่วงนี้จึงถือว่าเป็นช่วงที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงมกราคม เป็นช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดมาจากทะเลอันดามัน ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ส่วนในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดมาจากทะเลจีน ทำให้มีฝนตกมาก

2. ปริมาณน้ำฝน พื้นที่กรุงชิงมีปริมาณน้ำอยู่ในเกณฑ์สูง โดยเฉลี่ยรายปีเท่ากับ 2,381.3 มิลลิเมตร และเฉลี่ยรายเดือนเท่ากับ 643.1 มิลลิเมตร ช่วงเวลาที่มีฝนตกมากในรอบปี นานประมาณ 3 เดือน คือนับตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม โดยเดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนที่มีจำนวนวันซึ่งมีฝนตกมากที่สุด

3. อุณหภูมิ ค่าอุณหภูมิโดยเฉลี่ยระหว่างปี เปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ประมาณ 25 – 30 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม และสูงสุดในเดือนเมษายน

4. ความชื้นสัมพัทธ์ ค่าเฉลี่ยความชื้นสัมพัทธ์ในรอบปี อยู่ระหว่าง 60 – 80 เปอร์เซ็นต์ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในเดือนพฤศจิกายน ประมาณ 86 เปอร์เซ็นต์ และเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีค่าเฉลี่ยความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์

5. ลม ลักษณะลมที่พัดผ่านพื้นที่กรุงชิง แบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นลมที่พัดมาจากทิศตะวันตก ด้วยความเร็วเฉลี่ย 3.7 – 6.0 กิโลเมตร/ชั่วโมง และในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน เป็นลมที่พัดมาจากทิศตะวันออกและทิศเหนือ ด้วยความเร็วเฉลี่ย 3.15 – 6.85 กิโลเมตร/ชั่วโมง

1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินในพื้นที่ตำบลกรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเพาะปลูก พืชสวน เนื้อดินเป็นสีน้ำตาล จนถึงสีเหลืองหรือสีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินซึ่งเป็นตะกอนในลำน้ำคลองกลาย และการสลายตัวผุพังของหินเนื้อหยาบจากเทือกเขาหลวง ดินสามารถระบายน้ำได้ดี แต่มักมีปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งมีความลาดชันสูง

2. ทรัพยากรน้ำ กรุงชิงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นหุบเขา จึงมีต้นน้ำย่อยหลายสายที่สำคัญ ได้แก่

1) คลองกลาย มีต้นน้ำอยู่ที่สันเขื่อน บริเวณเขาหนอง ไหลมาสมทบกับคลองปาวจากเขานัน คลองผดและคลองกรุงนางจากเขาช่องลมหรือเขาสอยดาว โดยทางทิศตะวันตกมาบรรจบกับคลองลงที่บ้านปากลง บ้านสวนปราง บ้านเปียน บ้านห้วยพาน และบ้านพิดำ ส่วนทางทิศเหนือ ไหลลงสู่คลองกลายที่บ้านปากลง ระยะทางประมาณ 90 กิโลเมตร ทิศใต้ไหลลงคลองกลายที่บ้านเปียน ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไหลจากตำบลกรุงชิงผ่านตำบลนบพิดำ ตำบลนาแหวง ลงสู่ที่ราบริมฝั่งทะเลตะวันออกบริเวณตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา มีระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร โดยส่วนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร

2) คลองนบ มีต้นน้ำอยู่ที่เขานัน ไหลผ่านทางทิศตะวันออก แล้วไหลลงคลองกลายที่บ้านห้วยพาน ระยะทางยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขา ได้แก่ ห้วยชะ และห้วยพริก

3) คลองพิดำ มีต้นน้ำที่เขาลายกะทูนและเขาช่องลมใต้ ไหลผ่านทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ลงคลองกลายบริเวณเหนือปากคลองกรุงชิง มีระยะทางยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีลำห้วยสาขา ได้แก่ ห้วยมุด คลองลำแพน และคลองพันตาล

4) คลองกรุงชิง มีต้นน้ำที่เขากล้วยไม้ บริเวณอ่าวกรุงชิง ไหลไปทางทิศใต้ ผ่านเขาสอยดาวหรือเขาผ้าสี แล้ววกไปทางทิศตะวันออก ไหลลงคลองกลายก่อนผ่านพื้นที่ตำบลกรุงชิง ระยะทางยาวประมาณ 15 กิโลเมตร

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ตำบลกรุงชิงมีการตั้งถิ่นฐานมาหลายร้อยปี ทำให้มีวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวสวนและการเก็บหาของป่า ซึ่งยังคงดำเนินมาจนถึงในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามมีบางวัฒนธรรมที่เลือนหายไป เนื่องจากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ และมีบางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านพยายามฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ประกอบด้วยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ทำให้ชาวตำบลกรุงชิงยังมีวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคใต้โดยทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของชุมชน

กรุงชิง เชื่อกันว่าเคยเป็นชุมชนมาแต่สมัยโบราณ ไม่ปรากฏหลักฐานประวัติความเป็นมาชัดเจนมากนัก จากบทความเรื่อง “กรุงชิง” ของ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช (วารสารรัฐสัมพันธ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 เดือนพฤษภาคม – เดือนสิงหาคม 2526) กล่าวไว้ว่า กรุงชิงอาจเป็นเมืองตามพรลิงค์เก่า เพราะหม่อมเจ้าวิภาวดีรังสิต เคยพบบันทึกของหลวงจัน ซึ่งไปสืบพุทธศาสนาที่ลังกา แล้วผ่านมาทางนี้ กล่าวว่า สมัยนั้นไม่มีบางกองและอยุธยา น้ำทะเลสูงขึ้นไปถึงละโว้ (ลพบุรี) และนครสวรรค์ ทางตะวันตกมีเพชรบุรี ราชบุรีลงมาถึงไชยา (สุราษฎร์ธานี) แล้วมาตามพรลิงค์ซึ่งการมาตามพรลิงค์นั้น ต้องล่องเรือมาทางแม่น้ำ แต่เรือเข้าไปแล้ติด ต้องใช้ช้างชุด จากนั้นจึงเดินทางเข้าเมือง รอบเมืองมีภูเขาเป็นปราการธรรมชาติ นอกจากนี้ พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช ยังได้สันนิษฐานไว้ใน “กรุงชิง” ฉบับทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ตามพระราชโองการว่า กรุงชิงเป็นชื่อสถานที่ป่าดงดิบ ซึ่งยังไม่มีประวัติปรากฏชัดเจน แต่คำว่า “กรุง” ชวนให้คิดว่า น่าจะเคยเป็นบ้านเมืองมาแล้วในอดีต มีพระมหากษัตริย์ปกครองเช่นเดียวกับกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี ส่วนคำว่า “ชิง” นั้น เป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา ถ้าเป็นคำนาม หมายถึง ไม้กวนหินหนึ่งชื่อ กะชิง พบทั่วไปในภาคใต้ มีลำต้น ใบและผล คล้ายต้นกะพ้อ แต่ถ้าเป็นคำกริยา “ชิง” หมายถึง การแย่งเอา ริบเอา หรือฉกชิง ถ้ากรุงชิงเคยเป็นกรุง ก็น่าจะเคยมีการรบพุ่งแย่งชิงมาก่อน

พล.ต.ต.ขุนพันธรักษ์ราชเดช เชื่อว่าในสมัยอยุธยา เมื่อสิ้นสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กรุงชิงน่าจะเคยเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์สำคัญ ที่พระเพทราชายกทัพกรุงศรีอยุธยามาปราบพระยารามเดโช เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งคิดแข็งเมือง โดยใช้เส้นทางสุราษฎร์ธานี-ปากลง และลูกของพระยารามเดโช คือทวดกลายและเพื่อน ๆ ได้อพยพหนีเข้าไปตั้งหลักในกรุงชิง จนกลายเป็นชื่อเรียกคลองกลายมาจนทุกวันนี้ และสมัยสงครามเก้าทัพ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เชื่อกันว่าพม่ายกทัพมาตีเมืองนครศรีธรรมราช โดยใช้เส้นทางปากลงเป็นที่หลบทัพเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมาตั้งรับตามแนวฝั่งทะเล

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ กล่าวว่า สมัยรัชกาลที่ 2 ของกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านหลายท้องที่ได้อพยพหนีการเกณฑ์ทหาร ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่า “หนีศึก” เข้าไปหลบซ่อน ตั้งบ้านเรือนอยู่ในปากกรุงชิง นอกจากนั้นทำเลที่ตั้งกรุงชิง ยังเป็นที่ราบสูงขนาดใหญ่ มีภูเขาล้อมรอบ เหมาะแก่

การสร้างเมืองสมัยโบราณ ซึ่งยากแก่การบุกรุกโจมตีของข้าศึก และปัจจุบันยังพบว่า ในปากกรุงชิงมีพืชพันธุ์ผลไม้ขนาดใหญ่ อายุเก่าแก่จำนวนมาก เช่น ทุเรียนป่าขนาดใหญ่วัดรอบต้นได้ 3 คนอ้อมเศษ ต้นสะตอ ซึ่งมีลำต้นโตกว่า 1 คนโอบ และมีต้นมังคุดขนาดใหญ่จำนวนมากขึ้นเรียงรายหนาแน่นเหมือนมีการปลูกเอาไว้ จำนวนหลายสิบไร่บริเวณพื้นที่ราบเชิงเขาสอยดาว ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า "ปามังคุด"

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเรื่องเล่าเกี่ยวกับโบราณคดีในพื้นที่กรุงชิงจำนวนมาก ที่ทำให้เชื่อว่ากรุงชิงเคยเป็นเมืองมาแต่โบราณ อาทิเช่น นายหมวก ทิพย์รัตน์ ราษฎรบ้านห้วยป่าปล้อง หมู่ 3 ตำบลอินทรี อำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าว่า (24 มกราคม พ.ศ. 2516) เมื่อประมาณ พ.ศ. 2510 ตนและเพื่อน ๆ ประมาณ 20 คน เข้าไปจับจองที่ดินบริเวณสองฝั่งคลองกรุงชิง เพื่อปลูกข้าวไร่ ยางพารา กาแฟ และผักสวนครัว ทำอยู่นานถึง 5 ปี มีเพื่อน ๆ ติดตามเข้ามาอีกประมาณ 100 คน ในช่วงที่ต่างไปจับจองที่ดิน พวกเขาพบกำแพงหินบนฝั่งซ้ายคลองกรุงชิง ห่างจากต้นน้ำประมาณ 2 กิโลเมตร และห่างจากฝั่งประมาณ 4 – 5 เส้น มีต้นสะตอใหญ่ 4 ต้นอยู่ใกล้กำแพงหิน ซึ่งมีสีเหมือนรางรถไฟ สูงประมาณ 3 เมตร ยาวไปทางทิศตะวันออกประมาณ 3 เส้น ด้านกว้างอยู่ในแนวตะวันตก – เหนือ ยาวประมาณ 2 เส้น สันกำแพงเรียบต่างจากหินธรรมชาติ กว้างประมาณ 3 ศอกเศษ ภายในกำแพงเป็นป่า

นายเจิม คุณโลก ราษฎรบ้านวังสูง หมู่ 6 ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรมคีรี เล่าว่า ชาวบ้านซึ่งขุดดินทำถนนที่เขาคลัง ตำบลนบพิตร อำเภอนบพิตำ (กิ่งอำเภอนบพิตำ ปัจจุบัน) พบหินบดยา กว้างประมาณ 1 ศอก ยาวประมาณศอกกว่า ด้านข้างหินบดมีตัวหนังสืออินเดีย นอกจากนี้ นายเจิม ยังพบโครงกระดูกคนโบราณ ในถ้ำเขาคลัง ซึ่งมีกระดูกครบตั้งแต่ปากถึงเท้า ในถ้ำนอนหงาย ยาวประมาณ 3 เมตรกว่า ไม่มีศีรษะ บริเวณต่ำลงมาไม่ไกลนักพบกระดูกศีรษะแตกหมดแล้ว ไม่มีขากรรไกรบน มีขากรรไกรล่างและมีฟันซี่ใหญ่ นอกจากนั้น นายเจิม คุณโลก และชาวบ้านกรุงนาง ยังได้พบหอก ในถ้ำเขากรุงนาง ตำบลนบพิตร โดยหัวหอกปักอยู่ในหินผนังถ้ำ ปลอกหอกมีสีดำนวลย่ำลวด ด้ามหอกเป็นไม้สีดำนี้ออกมาจากผนังถ้ำ ยาวประมาณ 2 วาเศษ มีหินปูนจับอยู่เป็นช่วง ๆ ปลายด้ามขนาดใหญ่ กำไม่รอบ สุดปลายด้ามมีทองสำริดสวมเป็นยอดแหลมคล้ายฝ่าเต้าปูนโบราณ

นอกจากนี้ เมื่อ พ.ศ. 2512 ชายคนหนึ่งบ้านอยู่ในอำเภอนบพิตำ เล่าว่าไปเที่ยวป่าบริเวณภูเขานอกพื้นที่กรุงชิง พบยักษ์หินโตขนาดเท่าคนจริง ยืนอยู่บนลานหิน มือถือตะบองยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ และนายแดง คุณโลก ราษฎรบ้านวังสูง หมู่ 6 ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรมคีรี เล่าว่า พบ กูบช้าง เป็นหิน และมีชาวบ้านบางราย พบขอช้าง แต่ไม่ทราบตำแหน่งที่แน่นอน ชาวบ้านเล่าว่าก่อนที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จะเข้ายึดครองปากกรุงชิง มีชาวบ้านเข้าไปหาของป่า และพบเครื่องถ้วยชามโบราณบริเวณปามังคุดเชิงเขาสอยดาวในปากกรุงชิง

ล่าสุดจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สรุปว่า จากหลักฐานทางโบราณคดี พบว่าพื้นที่กรุงชิง มีถ้ำหินปูน เพิงถ้ำ ที่ราบเชิงเขาและลำธารจำนวนมาก เป็นทำเลที่เหมาะสมต่อการสร้างที่พักอาศัยของมนุษย์ตั้งแต่ยุคบรรพกาล มีรายงานการค้นพบเครื่องใช้ของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในพื้นที่กรุงชิงเรื่อยมาทางตอนล่างจนถึงแถบคลองกลาย เครื่องมือเครื่องใช้ที่พบ ได้แก่ ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา หม้อสามขา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กรุงชิงมีหลักฐานการเป็นทำเลที่ตั้งของชุมชนมนุษย์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เมื่อหลายพันปีมาแล้ว และยังคงพบแท่นหินบดบริเวณทางเข้าถ้ำขุนคลัง อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 – 15 ซึ่งอาจเป็นการนำเข้าจากภายนอก ในภายหลัง เนื่องจากประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 – 12 ในท้องถิ่นท่าศาลาและสิชล มีชุมชนสมัยประวัติศาสตร์เริ่มแรกของไทยตั้งอยู่กระจัดกระจาย และอาจมีการติดต่อกันระหว่างชุมชนเมืองโบราณที่ท่าศาลา และสิชล มาจนถึงกรุงชิงสำหรับกำแพงหิน โครงกระดูกมนุษย์โบราณ ยักษ์หิน กุบช้างและขอช้าง คณะศึกษาจากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้สอบสวนแล้วพบว่าไม่มีจริง

หลักฐานที่เชื่อว่า กรุงชิงน่าจะเป็นชุมชนเก่าแก่แต่โบราณมีหลายกรณี เช่น ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวว่า สมัยพระเจ้าศรีมหาราชา เจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 ทำการซ่อมแซมพระบรมธาตุ ได้มอบหมายให้ประชาชนในท้องที่ต่างๆ ทำนาข้าวส่งกองขอม โดยให้ประชาชนเข้าไปอาศัยอยู่ที่กรุงชิง (ตำบลนบพิตา กิ่งอำเภอหนองปีตา) และทำนาบริเวณทุ่งหนองไผ่ (ตำบลท่าช้าง อำเภอท่าศาลา) ทุ่งกะโดน (ตำบลท่าศาลา) รัตนางตรา (ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา)

จากหลักฐานต่างๆ ทั้งจากตำนานเมืองนครศรีธรรมราช คำเล่าเรื่องการเดินทัพอยุธยา มาตีทัพเมืองนครของพระยารามเดโช การเดินทัพมาครั้งสงครามเก้าทัพ และการหนีศึกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประกอบกับทำเลที่ตั้งอยู่กลางหุบเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบกว้างเพียงพอห่างไกลจากภายนอกชุมชนและมีเส้นทางติดต่อเข้าออกหลายทาง จึงอาจสรุปได้ว่า กรุงชิงเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาแต่โบราณกาล

ยังมีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับชื่อกรุงชิงอีกมากมาย บางคนเล่าว่า เรียกชื่อตามสภาพภูมิประเทศ และพืชพันธุ์ในพื้นที่ เพราะในป่ากรุงชิง มีต้นชิงเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีตำนานกรุงชิง ซึ่งชาวบ้านเล่าสืบต่อกันมาว่า คำว่า "กรุงชิง" น่าจะผันมาจากกรงชิง (กรง หมายถึงที่ขังสัตว์) ซึ่งหมายถึง การแย่งชิงกรง โดยมีเรื่องเล่าว่าพระรตได้ทำท้าวคูบาล แข่งขันสะบ้าบริเวณลานบ้าน (ทะเลบัว อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี) ปรากฏว่าท้าวคูบาลแพ้แล้วหนีไป พระรตจึงจับลูกสาวท้าวคูบาลมาขังกรงไว้ บริเวณที่ชิงกรงนางคือหมู่บ้านกรุงนาง (หมู่บ้านใกล้เคียงกับกรุงชิงในปัจจุบัน) เมื่อท้าวคูบาลทราบว่าลูกสาวถูกจับก็ตามมา พระรตจึงพากรงนางหนี ท้าวคูบาลตามมาทันจึงเกิดการรบพุ่งแย่งชิงกรงนางกันขึ้น บริเวณพื้นที่กรุงชิงปัจจุบัน เรียกกันว่า "กรงชิง" นานเข้าก็กลายเป็นกรุงชิง

2.2 ประวัติศาสตร์การสู้รบของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

สมัยที่มีการแตกแยกทางความคิด จนขยายเป็นการสู้รบของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กรุงชิงเป็นคำคอมมิวนิสต์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคใต้ กล่าวกันว่า กรุงชิงเป็นค่ายที่มีความพร้อมมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ เสบียงอาหาร คลังน้ำมัน กองบัญชาการ หอประชุม หรือแม้แต่สนามกีฬา ซึ่งปัจจุบันยังมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ ทุกทั้งพื้นที่กรุงชิง เนื่องจากกรุงชิงเป็นทั้งทางผ่านและชุมทางของเส้นทางต่าง ๆ ที่คนสมัยโบราณใช้เดินทางติดต่อภายนอก ซึ่งมีถึง 13 เส้นทาง และยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มใช้มาตั้งแต่เมื่อไร เส้นทางเหล่านี้ ได้แก่

- 1) เส้นทางจากตลาดโรงเหล็ก ผ่านหมู่บ้านดัดข้ามคลองยึก ผ่านเขาโป๊ะ แล้วเข้าสู่บริเวณปากกรุงชิง
- 2) เส้นทางจากคลองโชน บริเวณเหมืองแร่เก่า ก่อนถึงตลาดโรงเหล็ก ตัดถึงกรุงชิง บริเวณต้นน้ำห้วยดำ
- 3) เส้นทางจากท่าพูด ตามทางหลวงจังหวัดสาย 4016 นครศรีธรรมราช – ตำบลนาแหร ซึ่งปัจจุบันตัดแยกที่บ้านท่าพูด ขึ้นเขายอดเหลือง เขาช่องเปรี๊ยะ และเข้าสู่ตำบลกรุงชิงที่ต้นน้ำห้วยทรายขาว
- 4) เส้นทางจากย่านยาว ตามทางหลวงจังหวัด 4016 นครศรีธรรมราช – ตำบลนาแหร แล้วแยกที่บ้านในตุล ผ่านเขายอดเหลือง เข้าช่องเปรี๊ยะ ผ่านเขาไม้ไผ่ เข้าสู่กรุงชิงที่ต้นน้ำห้วยผักแว่น
- 5) เส้นทางจากบ้านนบพิตร ตัดตรงไปยังตำบลกรุงชิง เป็นเส้นทางที่สะดวกมาก และนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน
- 6) เส้นทางจากปากคลองกรุงชิง เลียบไปทางฝั่งขวาของลำคลอง แล้วตัดเข้าสู่กรุงชิง บริเวณเขาทองคลาน
- 7) เส้นทางจากเขาไฟ เป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางจากปากคลองกรุงชิง แต่เมื่อข้ามคลองไปฝั่งขวาแล้ว ต้องเดินตัดริมเนินเขาไฟ เข้าสู่กรุงชิง
- 8) เส้นทางจากเขาเคี่ยม เป็นเส้นทางที่ไม่นิยมใช้ในปัจจุบัน เนื่องจากตัดผ่านภูเขามาก ทำให้เดินทางลำบาก
- 9) เส้นทางจากเหมืองแร่พิตร ตัดข้ามคลองพันดาล เข้าสู่กรุงชิง
- 10) เส้นทางจากบ้านปากกล เป็นทางช้าง ผ่านคลองกลาย ปลายคลองเปียน เข้าบริเวณปากกรุงชิง
- 11) เส้นทางจากเหมืองแร่ห้วยสะทอน ตำบลกะทูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตัดขึ้นเขาโหมรง แล้วเดินตามสันเขา เข้าสู่กรุงชิงทางเดียวกับทางบ้านปากกล

12) เส้นทางจากบ้านท้ายสำเภา อำเภอพิบูลย์ ผ่านบ้านเหนือคลอง ขึ้นเขาไม้แปง ผ่านคลองสายต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำตาปี อำเภอฉวาง ผ่านศาลาแฝดมาถึงคลองกุด ต้นน้ำของคลองชุมขลิง (ไหลลงสู่ทะเลที่ปากน้ำท่าสูง อำเภอท่าศาลา) แล้วผ่านหินดานย่านไทร ไล่ฝ้าย บ้านวังลุง บ้านชุมขลิง ห้วยเตง มาออกที่สี่แยกตลาดดอนคา ตำบลพรหมคีรี แล้วเข้ากรุงชิงทางย่านยาวหรือท่าพูด เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่คนในอำเภอท่าศาลา อำเภอฉวาง และอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช นิยมใช้เดินทางไปมาติดต่อกัน เมื่อครั้งยังไม่มีรถยนต์และรถไฟ

13) เส้นทางจากวัดเก่าหรือวัดรัตนบูรณาราม อำเภอพิบูลย์ ผ่านช่องพม่า มาออกบริเวณศาลาแฝด เข้ากรุงชิง เส้นทางเดียวกับเส้นทางท้ายสำเภา

ภายหลังการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธสงบลง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 เส้นทางภายในค่ายกรุงชิง ตลอดจนเส้นทางเดินป่าของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่เชื่อมโยงไปสู่ค่ายชองช้าง เทือกเขาบรรทัดในจังหวัดตรัง และจังหวัดพัทลุง ที่ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ก็ได้หมดบทบาทลง มีการอพยพกลับคืนถิ่นของชาวกรุงชิงยุคก่อนการสู้รบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นชาวบ้านที่เคยเข้ามาอยู่ตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์ โดยมีทั้งชาวบ้านที่อพยพมาจากอำเภอท่าศาลา อำเภอฉวาง และอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงชาวบ้านจากอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงชิงเป็นจำนวนมาก ซึ่งอพยพเข้ามาพร้อมกับกลุ่มผู้พัฒนาชาติไทยจำนวนหนึ่งที่สมัครใจเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกรุงชิง ประกอบอาชีพทำสวนยาง และสวนผลไม้ต่าง ๆ ส่วนกิจการเหมืองแร่ที่เคยรุ่งเรืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 ได้เสื่อมถอยลง เนื่องจากราคาของแร่เหล็ก ดีบุก และซุลเฟรมในตลาดแร่ตกต่ำลง ยังคงเหลือเพียงเหมืองแร่เฟลด์สปาร์ และแบไรท์ บริเวณเขานันและเขาไม้แปงที่ยังเปิดอยู่ถึงปัจจุบัน

2.3 เขตการปกครอง

พื้นที่ตำบลกรุงชิง อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ ซึ่งแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านนบ มีทั้งสิ้น 239 หลังคาเรือน ตั้งอยู่บริเวณริมทางหลวงจังหวัดหมายเลข 186 ตำบลนบพิตำ บ้านห้วยพาน หรือจากบริเวณเขาเหล็กจนถึงเขตบ้านห้วยพาน

หมู่ที่ 2 บ้านห้วยพาน มีทั้งสิ้น 185 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านนบ ไปจนถึงสามแยกบ้านห้วยพาน และแยกไปจนถึงเขตบ้านพิตำ

หมู่ที่ 3 บ้านพิตำ มีทั้งสิ้น 272 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านห้วยพาน ไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4188 ตัดข้ามคลองกลายไปจนถึงเขตอุทยานแห่งชาติเขานหลวง (กรุงชิง)

หมู่ที่ 4 บ้านเปียน มีทั้งสิ้น 254 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านห้วยพาน ไปตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4186 ไปจนถึงเขตบ้านสวนปราง

หมู่ที่ 5 บ้านสวนปราง มีทั้งสิ้น 243 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านเปียนไปถึงบ้านปากลง

หมู่ที่ 6 บ้านปากลง มีทั้งสิ้น 200 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านสวนปรางผ่านบริเวณสามแยกปากลง ตัดข้ามคลองกลาย ไปจนถึงพื้นที่ป่าสงวนซึ่งเตรียมการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเขานัน

หมู่ที่ 7 บ้านห้วยตง มีทั้งสิ้น 65 หลังคาเรือน เริ่มตั้งแต่เขตติดต่อบ้านห้วยพาน ไปตามถนนสายห้วยเลข – ห้วยจิก ไปจนถึงเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ติดต่อเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หมู่ที่ 8 บ้านทับน้ำเต้า มีทั้งสิ้น 80 ครัวเรือน เริ่มตั้งแต่บ้านห้วยแห่ง ไปตามสายนครศรีธรรมราช – สุราษฎร์ธานี ไปจนถึงเขตบ้านห้วยตง

หมู่ที่ 9 บ้านห้วยแห่ง มีทั้งสิ้น 63 ครัวเรือน มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านสวนปราง และบ้านปากลง

รวมทั้ง 9 หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,601 ครัวเรือน จำนวนประชากร 8,035 คน

2.4 ประชากร

ตำบลกรุงชิงมีประชากรเมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2542 ประมาณ 8,000 คน มีครัวเรือน 1,600 ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 5 คน พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลกรุงชิงมีทั้งเป็นที่ราบ มีการอยู่อาศัยและทำการเกษตร พื้นที่ภูเขา ที่ราบเชิงเขา และอุทยานแห่งชาติเขานัน ซึ่งมีพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง

2.5 การศึกษา วัด และสาธารณสุข

1. การศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านนบ หมู่ที่ 1 โรงเรียนบ้านพิต้า หมู่ที่ 3 โรงเรียนวัดบ้านเปียน หมู่ที่ 4 และโรงเรียนบ้านปากลง หมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาส

2. วัด ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีวัด 3 แห่ง คือ วัดนพรัตนาราม หมู่ที่ 1 วัดกรุงนาง หมู่ที่ 5 วัดเปียน หมู่ที่ 4 บ้านเปียน และมีสำนักสงฆ์ 4 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์ถ้ำลอด หมู่ที่ 2 บ้านห้วยพาน สำนักสงฆ์บ้านพิต้า หมู่ที่ 3 บ้านพิต้า สำนักสงฆ์ถ้ำขุนคลัง หมู่ 4 บ้านเปียน และสำนักสงฆ์ไทรงาม หมู่ที่ 6

3. สถานบริการสาธารณสุข ตำบลกรุงชิง มีสถานอนามัย 2 แห่งคือ 1) สถานอนามัยบ้านนบ หมู่ที่ 1 2) สถานอนามัยบ้านเปียน หมู่ที่ 4 มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 5 แห่งคือ ม.2 บ้านห้วยพาน ม.3 บ้านพิต้า ม.5 บ้านสวนปราง ม.6 บ้านปากลง ม.7 บ้านห้วยตง

2.6 วิถีชีวิตของชุมชน

1. ระบบสังคมและชุมชน ตำบลกรุงชิงยังคงมีระบบสังคมและชุมชนเป็นแบบเครือญาติ ทั้งภายในและระหว่างหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีผู้อพยพจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ในพื้นที่หมู่ที่ 7 บ้านห้วยตง

2. องค์กรของชุมชน นอกจากระบบการปกครองตามปกติที่รัฐจัดตั้งขึ้น ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ชาวบ้านในพื้นที่ยังได้รวมตัวกันเป็นองค์กรต่าง ๆ ได้แก่

1) องค์กรด้านการประกอบอาชีพเกษตร มี 8 องค์กร ได้แก่ กลุ่มสตรีเพื่อการเกษตร (ปลูกผัก) หมู่ 5 กลุ่มแม่บ้านกรุงชิง 2000 (วัฒนธรรม) หมู่ 1 และ หมู่ 2 กลุ่มเพิ่มพูนสตรี (ปลูกผัก) หมู่ 5 กลุ่มปลูกผัก หมู่ 5 กลุ่มเกษตรกรทักซิณภูมิ หมู่ 2 กลุ่มทำสวนไม้ผลตำบลกรุงชิง – ศูนย์เทคโนโลยี สหกรณ์การเกษตรชนบทนบพิตา จำกัด สหกรณ์สวนยางบ้านกรุงชิง หมู่ 1 หมู่ 2 และ หมู่ 3 สหกรณ์สวนยางบ้านปากลง หมู่ 4 หมู่ 5 และหมู่ 6 กลุ่มเกษตร 2000 บ้านเปียน หมู่ 4 กลุ่มเลี้ยงสุกรพื้นเมือง หมู่ 7 และ หมู่ 8

2) องค์กรด้านอาชีพเสริม มี 2 องค์กร ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสตรีสหกรณ์ (ทำขนม) บ้านเปียน กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 1 (ทำลูกประดอง – สะตอดอง)

3) องค์กรด้านการเงิน มี องค์กร ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์บ้านเปียน หมู่ที่ 4 กลุ่มออมทรัพย์บ้านนบ หมู่ที่ 1 ธนาคารหมู่บ้านห้วยพาน หมู่ 2 ธนาคารหมู่บ้านบ้านนบ หมู่ที่ 1 ธนาคารหมู่บ้านบ้านสวนปราง หมู่ที่ 5

4) องค์กรด้านการอนุรักษ์มี 3 องค์กร คือ กลุ่มเยาวชนรักษ์ถิ่นหมู่ 6 กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลาย หมู่ 6 กลุ่มรักษ์กรุงชิง หมู่ 2 บ้านห้วยพาน

องค์การที่มีบทบาทโดดเด่นชัดเจนในชุมชนตำบลกรุงชิง มีเพียงกลุ่มเกษตรกรทักซิณภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาวุโสที่มีบทบาทการเป็นผู้นำทางความคิดของชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลายและกลุ่มอนุรักษ์อื่น ๆ ซึ่งขยายบทบาทในการประสานงานเครือข่ายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างกว้างขวาง โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 ภายหลังเกิดกรณีศึกษาเพื่อสร้างเขื่อนคลองกลายของกรมชลประทาน ส่วนองค์กรที่เหลือส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มีบทบาทเฉพาะในพื้นที่เท่านั้น

เมื่อต้นปี พ.ศ. 2543 ได้มีการตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายชุมชนกรุงชิงขึ้น ประกอบด้วยประธานองค์กรต่าง ๆ ประธานประชาคมหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน และสมาชิก อบต. ทุกหมู่บ้าน โดยมีผู้ประสานงานศูนย์ และมีการจัดประชุมปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง

2.7 วัฒนธรรม ประเพณี วิถีคิดและความเชื่อของชาวกรุงชิง

ชาวบ้านตำบลกรุงชิงยังคงมีความผูกพันเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ภูเขา ลำธาร ป่าไม้และบรรพบุรุษในท้องถิ่น โดยมีทั้งสถานที่ ประเพณี พิธีกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตและการเลี้ยงชีพอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากสถานที่ต่าง ๆ ล้วนมีเรื่องราวและความผูกพันกับบรรพบุรุษที่ได้รับการสถาปนาเป็นเจ้าที่ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ มีทั้งเจ้าที่รุ่นก่อน ได้แก่ ท่านกลาย ท่านอังคาร ท่านช่วยทองสองคนสองเกลอ ท่านพิดำ ตาขุนหมาน ขุนทัพ และขุนคลัง และเจ้าที่รุ่นหลัง ได้แก่ ตาทอง หม่อมนาย ตาทวด ตาทองรัก ตาทองโอ หลวงคง ครูหมอ ตาเขียว ตาพราน ตาพราย ทวดเมา ตาขุนเณร หลวงรอง จอม และพรานคง ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอะไร ชาวบ้านนิยมไหว้และบนบานเจ้าที่ก่อนเสมอ เพื่อขออนุญาต และมีพิธีกรรมบางชนิดที่ได้พัฒนามาเป็นประเพณีในปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีเบิกป่าและปิดป่า ซึ่งชาวกรุงชิงจะจัดพิธีดังกล่าวในป่าประ กร้าวคือ นอกฤดูการเก็บลูกประ ซึ่งอยู่ระหว่างปิดป่า ห้ามใครเข้าไปแผ้วถาง ตัดโค่นต้นไม้ โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ ซึ่งถือว่าเจ้าที่แรง ครั้นถึงกาลเก็บลูกประ ชาวบ้านจะทำพิธีไว้เจ้าที่เพื่อเบิก – ปิดป่า เพื่อขออนุญาตเก็บลูกประที่แรกฝักร่วงลงพื้น โดยไม่ทำลายต้นไม้ใหญ่ จนหมดฤดูการเก็บลูกประ จึงทำพิธีปิดป่าอีกครั้งหนึ่ง พิธีเบิกป่า – ปิดป่าดังกล่าว ชาวบ้านในกรุงชิงเคยกระทำสืบทอดติดต่อกันมานาน และได้เลิกไปเมื่อประมาณ 20 ปีที่แล้ว ปัจจุบันชาวบ้านได้พยายามฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวขึ้นมาใหม่ ด้วยเห็นว่าเป็นประเพณีที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ป่า เห็นได้ว่ายังคงมีป่าประเหลือไว้เป็นประจักษ์พยานหลายพันไร่ ซึ่งเป็นชุมทรัพย์ที่สำคัญของชาวกรุงชิงมาจนถึงทุกวันนี้

2.8 การประกอบอาชีพ

บนพื้นที่ประมาณ 346 ตารางกิโลเมตร หรือ 216,555 ไร่ ของกรุงชิง มีชาวบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ 1,600 ครัวเรือนหรือประมาณ 8,000 คน มีพื้นที่ทำกินประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร หรือ 51,167 ไร่ ชาวกรุงชิงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การเก็บหาของป่า การทำสวนยาง สวนผลไม้ การทำนา เป็นต้น มีชาวบ้านบางรายที่ประกอบอาชีพรับจ้างและให้บริการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง รับจ้างทำสวน เป็นต้น สำหรับอาชีพของ ชาวกรุงชิงในปัจจุบัน พอสรุปได้ดังนี้

1. การล่าสัตว์ การประกอบอาชีพเป็นพรานล่าสัตว์ของชาวบ้านในตำบลกรุงชิงนั้น ในอดีตมีการทำกันเป็นจำนวนมาก เท่าที่สำรวจได้ พบว่าสัตว์ป่าที่นิยมล่า ได้แก่ ล่าช้างป่าเพื่อเอากล้าเสือ สมเสร็จ เลียงผา กวาง หมู เม่น ลิง ค่าง ชะนี เป็นต้น พรานบางรายเคยล่าได้เสือลายเมฆมากกว่า 10 ตัว หมูหลายสิบตัว บางรายมีสถิติล่าสมเสร็จถึง 7 ตัว ปัจจุบันการล่าสัตว์ลดลงอย่างมาก โดยสัตว์ป่าที่ชาวกรุงชิงยังใช้ในการประกอบอาชีพ คือ ผึ้ง โดยเฉพาะบริเวณป่ากลาย ซึ่งมีผึ้งลงมาก ชาวบ้านมีสถิติหาผึ้งได้คนละ 40,000 – 50,000 บาทต่อปี

2. การเก็บหาของป่า ชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ยึดอาชีพการเก็บหาของป่าเป็นอาชีพหลักที่สามารถเลี้ยงชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน ในแต่ละปี เมื่อถึงฤดูกาลของไม้ผลชนิดต่าง ๆ ชาวกรุงชิงจะเข้าป่าเก็บหาไม้ผลมาขายโดยมีพ่อค้าคนกลางเข้าไปรับซื้อในหมู่บ้าน ไม้ผลที่เป็นพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ลูกประ ลูกสะตอ ลูกเหริยง ลูกเนียง ลูกนาง มะปราง มะปริง ลางสาต และผลไม้อื่น ๆ โดยเฉพาะลูกประ ซึ่งทำรายได้ให้กับชาวกรุงชิงถึงประมาณปีละ หลายล้านบาท ดังนั้นชาวกรุงชิงจึงได้อนุรักษ์ป่าประผืนใหญ่หลายพันไร่บริเวณริมห้วยเลข-ห้วยจิกไว้ เพื่อเป็นที่เก็บลูกประขายนอกจากชาวบ้านในกรุงชิงแล้ว เมื่อถึงฤดูเก็บลูกประ ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนพ่อค้าคนกลางต่างพากันมาเก็บลูกประ และตั้งตลาดรับซื้อลูกประเป็นที่คึกคักไปทั้งป่า จำนวนนับพัน ๆ คน ส่วนลูกสะตอป่านั้น ในพื้นที่กรุงชิงก็มีผลผลิตไม่น้อยกว่าลูกประ กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำคลองกลายได้สำรวจในช่วงเวลา 1 เดือนของฤดูกาลเก็บลูกสะตอป่า (ระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม – 15 กันยายน พ.ศ. 2543) พบว่า ชาวบ้านประมาณ 40 ครัวเรือนของหมู่ที่ 6 บ้านปากลงมีรายได้จากการเก็บลูกสะตอป่าขาย ประมาณครัวเรือนละ 10,000 – 30,000 บาท รวมเป็นเงินรายได้ประมาณ 517,570 บาท/หมู่บ้าน ส่วนลูกเหริยง ลูกเนียง และลูกนาง ก็มีปริมาณมากเช่นเดียวกัน แต่ยังไม่มีการสำรวจ เช่น ลูกประ และลูกสะตอ

การเก็บหาของป่าของชาวกรุงชิง เป็นการกระทำด้วยความเคารพและเห็นคุณค่าของป่า นอกจากทำพิธีขอต่อเจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าไม้ดังกล่าวแล้ว ยังมีธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน คือ ชาวบ้านถือว่าของป่าเป็นของสาธารณะ ทุกคนมีสิทธิใช้ได้ตามอัธยาศัยและห้ามทำลาย ไม่ว่าจะเป็นต้นผึ้ง ต้นสะตอ หรือไม้ผลต่าง ๆ โดยชาวกรุงชิงมีอาชีพหาของป่า เมื่อพบไม้ผลที่ให้ผลพร้อมเก็บ จะทำเครื่องหมายแสดงการจับจองไว้ให้ผู้อื่นเห็น ผู้ที่พลภายหลังจะไม่ล่วงสิทธิ์นั้น แต่จะถือเป็นสิทธิของผู้ที่พบก่อน เฉพาะในฤดูนั้น และไม่มีการจองไว้จนมากเกินไป รวมถึงห้ามโค่นทำเพายต้นไม้เพื่อเก็บผล มีแต่รอให้ผลร่วงหรือป็นขึ้นไปเก็บบนต้น เท่านั้น ถ้าผู้ใดละเมิดธรรมเนียมปฏิบัติดังกล่าว เช่น ถ้าโค่นต้นประ ต้นเหริยง ต้นนาง ต้องถูกปรับ โดยสมัยก่อนปรับต้นละ 1,000 บาท ถ้าโค่นต้นสะตอ ต้องแบกไม้สะตอทั้งหมดกลับมาด้วย

ระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ชาวกรุงชิงในอดีตถือปฏิบัติกันอย่างเข้มแข็ง ภายหลังเมื่อรัฐเข้าดูแลเต็มที่ชาวบ้านเห็นว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่ของชุมชน ชุมชนเป็นเพียงผู้ถูกกำกับควบคุม รัฐได้ทวงติงและห้ามใช้กฎเกณฑ์ที่ชุมชนชาวบ้านวางไว้ ด้วยเหตุผลว่าเป็นกฎเถื่อนไม่ถูกต้องตามข้อกฎหมาย ชาวบ้านจึงทอดธุระ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เลือกปฏิบัติเฉพาะกับบางคน ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่ารัฐเป็นฝ่ายตรงข้าม เริ่มต่อต้านรัฐและทำลายกฎกันมากขึ้น จากเดิมที่มีวิธีคิด วิธีใช้ในการอยู่ร่วมกับป่าของชาวกรุงชิง โดยการใช้อย่างเคารพ ให้คุณค่า ใช้แต่พอดี และรักษามีใช้ตลอดไป เป็นเจ้าของรับผิดชอบดูแลเอง มีกฎเกณฑ์ในการใช้ร่วมกัน จึงเปลี่ยนมาเป็นการ

แย่งกันใช้ ถือว่าไม่ใช่หน้าที่ในการดูแลรักษา จนมีกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์จากภายนอกมากขึ้น ที่ดินมีการเปลี่ยนมือไปเป็นของคนนอก ซึ่งมีอำนาจต่อรองสูงกว่าชาวบ้าน ระบบชุมชนจึงอ่อนแอลง แม้ปัจจุบัน อบต. จะได้ออกกฎระเบียบขึ้นมากำกับควบคุม ก็นำไปปฏิบัติได้ยากเนื่องจากขัดกับกฎหมายหลักอื่น ๆ ยังมีคนจากภายนอกอพยพย้ายเข้าสู่พื้นที่มากก็ยิ่งยากต่อการควบคุมและทำความเข้าใจ รวมทั้งมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่ชาวบ้านก็ยังเต็มไปด้วยความหวงแหน ห่วงใยและเชื่อมั่นว่าสามารถจัดการดูแลกันเองได้ดีกว่า เนื่องจากชาวกรุงชิงตระหนักว่าป่าไม้ไม่ได้เป็นเพียงแหล่งน้ำ เป็นป่าของแผ่นดินเท่านั้น แต่ยังเป็นชุมทรัพย์ที่ชาวกรุงชิงได้เก็บเกี่ยวใช้สอย สงวนรักษาตลอดมา และจำเป็นต้องรักษาไว้ให้มีใช้ตลอดไป (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนกรุงชิง)

3. ศักยภาพและสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

กรุงชิงมีทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและหลากหลาย มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณีและองค์กรชุมชน จากการสำรวจ พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงประมาณ 60 รายการ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่พัฒนาแล้ว และแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เปิดให้บริการดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสภาพแวดล้อม มี 14 แห่ง ประกอบด้วย

1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดพื้นที่บริการมาก มี 4 แห่ง ประกอบด้วย

1) ป่ากรุงชิง/น้ำตกกรุงชิง ป่ากรุงชิงอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานหลวง มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ซึ่งต้องเดินขึ้นเขา ผ่านป่า จุดสูบน้ำและค่ายกั้นมิวนิสต์ในอดีต จนถึงน้ำตกกรุงชิงชั้นบนสุด คือ หานผ่นแสนห้า เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ สวยงามมาก และมีการนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในธนบัตรใบละ 1,000 บาท รุนแรก บริเวณป่ากรุงชิงมีที่ตั้งของหน่วยอุทยานแห่งชาติเขานหลวง ให้บริการที่พัก ห้องประชุม โรงอาหาร ห้องน้ำ ที่จอดรถและลานกิจกรรม ใกล้กับที่ทำการของอุทยานฯ มีลำธารและน้ำตกเล็ก ๆ ใช้เล่นน้ำและอาบน้ำได้ การบริหารจัดการและการให้บริการทั้งหมดอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเขานหลวง

2) คลองกลาย มีการจัดกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย โดย อบต.กรุงชิง ให้บริการแพยางสำหรับล่องแก่งรถรับ – ส่ง และมีพายหรือคนนำทาง ซึ่งมีทั้งการล่องแก่งระยะสั้น เริ่มต้นจากบริเวณปากคลองกลายผ่านหุบเขาสูงชัน ป่าไม้ และเกาะแก่งต่าง ๆ ได้แก่ แก่งจากลอย แก่งหินหมอน แก่งน้ำไพร แก่งช่องปิ่น แก่งช่องพอ ปากคลองหวายซ่อ แก่งประละและแก่งหินดาน และการล่องแก่งระยะยาว จะล่องแพยางต่อจากแก่งหินดาน ผ่านแก่งไฟ ปากคลองกรุงชิง ถึงศาลาพักผ่อนกลายที่บ้านโรงเหล็ก แล้วมีรถบริการรับ-ส่งกลับมาจุดเดิม

3) ทะเลหมอกเขาเหล็ก เป็นเหมืองแร่เหล็กเก่า ซึ่งปิดดำเนินการไปเมื่อ พ.ศ. 2515 อยู่บนยอดเขาเหล็กด้านตะวันออกเฉียงใต้ของตำบลกรุงชิง ติดต่อกับตำบลนบพิตำ สูงประมาณ 300 เมตร มีถนนเข้าถึงลานแร่ และมีบันไดเกิดจากเศษหินแร่เหล็กสีแดง ลดหลั่นเป็นขั้น ๆ ลานแร่มีความกว้างประมาณ 50 เมตร ยาว 300 – 400 เมตร เป็นจุดที่มองเห็นวิวทิวทัศน์ของกรุงชิง เขานัน และนบพิตำได้อย่างสวยงาม โดยเฉพาะเวลาเช้าที่มีทะเลหมอกปกคลุมงดงามมาก นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่พักแรมและลานกิจกรรมได้

4) ถ้ำหงส์ เป็นถ้ำขนาดเล็ก ลึกประมาณ 300 เมตร อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดิน มีลำธารไหลตลอดถ้ำ ภายในมีหินงอก หินย้อยที่สวยงามมาก นอกจากนี้ยังมีปลา กุ้งฝอย และค้างคาว โดยเฉพาะค้างคาว ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ในบางฤดูต้องปิดการเข้าชมถ้ำ เพราะเป็นการรบกวนการขยายพันธุ์ค้างคาว สูดทางเดินภายในถ้ำ มีน้ำตกขนาดใหญ่เล่นน้ำได้ ด้านหน้าถ้ำมีหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยเลข อุทยานแห่งชาติเขาลง ให้บริการนักท่องเที่ยว โดยให้บริการนำชมถ้ำแก่นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 – 20 คน

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดพื้นที่บริการพอสมควร มี 3 แห่ง ประกอบด้วย

1) ป่าประ เป็นป่าเชิงเขา มีต้นประขึ้นเป็นพืชหลัก เป็นป่าไผ่สอยที่ชุมชนได้ร่วมกันอนุรักษ์สืบเนื่องกันมาช้านาน บริเวณด้านหน้าป่าประ มีหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.5 (ห้วยเลข) ให้บริการนักท่องเที่ยวในเรื่องที่พัก สถานที่ประชุมและลานกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีจุดชมวิวยุทธบริเวณริมถนนก่อนเข้าถึงป่าประ ในฤดูใบไม้ผลิ จะมองเห็นป่าประเป็นสีชมพูอมแดงสวยงามไปทั้งป่า เมื่อถึงฤดูผลประสุก ผักแตกร่วงลงพื้น มีประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนเข้ามาเก็บหาลูกประไปจำหน่ายกันเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่านานาชนิดเข้ามาเก็บลูกประกินอีกด้วย

2) บ่อน้ำร้อน เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ อยู่ริมถนนเข้าปากกรุงชิง และที่ล่องแก่งคลองกลาย ยังไม่มีการพัฒนาปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงถนนทางเข้าและการยกขอบบ่อน้ำร้อนด้วยปูนซีเมนต์

3) น้ำตกกรุงนาง-หุบเขากรุงนาง-ถ้ำลอด เป็นกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในหุบเขากรุงนาง มีน้ำตกกรุงนาง เป็นน้ำตกขนาดเล็กและปริมาณน้ำน้อย บริเวณโดยรอบเป็นไร่และสวนผักของชาวบ้าน นอกจากนี้ในหุบเขากรุงนางยังมีถ้ำลอด เป็นถ้ำลึกและมีมืด มีธารน้ำไหลผ่านตลอดถ้ำ ภายในถ้ำมีหินงอกและหินย้อยมากมาย ด้านบนหน้าผาของหุบเขากรุงนางมีลักษณะเป็นป่าดิบ ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของนกเงือก โดยเฉพาะในฤดูลูกไทรสุก ลมสงบ และกิจกรรมการทำสวนทำไร่ของชาวบ้านไม่รบกวน จะมีนกเงือกมาอาศัยอยู่มากมาย

3. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ และมีศักยภาพต่อการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักได้ ถ้าได้รับการพัฒนา/ปรับปรุง มี 3 แห่ง ประกอบด้วย

1) น้ำตกถ้ำธารลอด-คลองหวาด เป็นน้ำตกขนาดเล็ก ด้านหน้าถ้ำธารลอด มีหินปูนมากและมีต้นอโศกขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุม ลักษณะน้ำตกจะลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ไปตามรากอโศกและการจับตัวของหินปูน มีความร่มรื่นเหมาะต่อการพักผ่อน ชมถ้ำและเล่นน้ำในคลองหวาด ซึ่งมีลักษณะกว้างและตื้นอยู่ใกล้ลำน้ำตก

2) น้ำตกคลองผด เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีน้ำไหลแรงผ่านช่องเขาหินลงมาบนแอ่งน้ำขนาดใหญ่ สามารถเล่นน้ำได้ แต่การเดินทางเข้าถึงน้ำตก ต้องเดินเท้าไปตามลำคลองประมาณครึ่งชั่วโมง

3) ต้นน้ำคลองกลาย เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.1 (คลองกลาย) ตั้งอยู่บนไหล่เขาสูง ให้บริการที่พัก ห้องประชุมและลานกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว มองเห็นทิวทัศน์บริเวณเขานันและต้นน้ำคลองกลายสวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อน และเป็นจุดพักผ่อนก่อนเดินป่าจากต้นน้ำคลองกลายไปสันเขิน

4) ถ้ำหลวง เป็นถ้ำขนาดกลาง อยู่บนเขา ลึกประมาณ 150 เมตร เป็นถ้ำที่กำลังก่อตัว พื้นถ้ำยกขอบขึ้นมาเป็นแอ่งคล้ายสระน้ำลดหลั่นกันสวยงาม มีการจับตัวของหินเป็นก้อนกลมรูปทรงต่าง ๆ กัน

5) ถ้ำขุนคลัง เป็นถ้ำขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในเทือกเขาขุนคลัง ใกล้ชุมชนบ้านเปียน บริเวณโดยรอบมีพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ภายในถ้ำมีธารน้ำลอดผ่านเป็นทางสั้น ๆ ปากถ้ำมีรูปปั้นขุนคลังฤทธิเดช ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการคลังที่หนีทัพเข้ามาอยู่ในกรุงชิง ถือว่าเป็นวิทยากรที่นับถือของชาวกุรงชิง

6) น้ำตกคลองพันตาล เป็นน้ำตกขนาดกลาง อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลอง การเดินทางไปน้ำตกต้องเดินผ่านสวนยาง ประมาณ 15 นาที บริเวณน้ำตกมีแอ่งน้ำ เล่นน้ำได้ แต่อุทยานแห่งชาติเขานัน ยังไม่เปิดให้บริการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

7) ทะเลหมอกเขาปน เป็นเขาหินปูนลูกเล็ก ๆ สูงประมาณ 100 เมตร อยู่ริมคลองกลาย ตอนกลางของตำบลกุรงชิง ใกล้ชุมชนห้วยพาน ถ้ำลอดและตาขุนหมาน เส้นทางเดินต้องไต่ไปตามไหล่เขาสูงชันและลดตามซอกหินผา แล้วปีนขึ้นยอดเขาซึ่งเป็นโตรกหินตะปุ่มตะป่ำ ระบบนิเวศของป่าเขาหินปูน มีทั้งจันท์ผาและกล้วยไม้จำนวนมาก มองจากยอดเขาลงมาจะเห็นพื้นที่กุรงชิงได้รอบทิศทาง มีคลองกลายไหลผ่านเขาหินปูนและชุมชนกุรงชิงสวยงามมาก เหมาะสำหรับชมพระอาทิตย์ขึ้นและทะเลหมอกในยามเช้า แต่การเดินทางขึ้นเขาต้องมีคนนำทาง

นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่ชาวบ้านและอุทยานแห่งชาติเขานันระบุชื่อไว้อีก 32 รายการ ซึ่งอยู่ใกล้ลำน้ำเข้าไปในป่า และยังไม่เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวรู้จักกันไป

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิต

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ในกรุงชิง ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ มีดังนี้

1) ค่ายคอมมิวนิสต์ที่กรุงชิง ค่ายคอมมิวนิสต์ในกรุงชิงมีด้วยกันหลายค่าย แต่ค่ายที่เดินทางไปได้ และมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้ศึกษาเรียนรู้คือ ค่ายกรุงชิง ตามเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติของหน่วยอนุรักษ์ป่ากรุงชิง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง เริ่มต้นที่บริเวณอาคารหน้าที่ทำการอุทยานฯ ผ่านบันไดสามชั้น ประตูชัย หลุมเพลาะ ถ้ำหน้าเมือง ถ้ำเกลือและสนามบาสเกตบอล แต่สถานที่ดังกล่าวยังไม่มีการปรับปรุงพัฒนา

2) บ้านกรุงชิงและบ้านกรุงนาง เป็นตำนานทางประวัติศาสตร์ ที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของชื่อชุมชนกรุงชิงและกรุงนาง ซึ่งน่าสนใจมาก แต่ยังไม่มีการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3) เมืองแร่เก่า ในอดีตกรุงชิงเคยเป็นแหล่งแร่เหล็กที่สำคัญ ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 โดยมีเมืองแร่ขนาดใหญ่บริเวณปากทางเข้ากรุงชิง และมีเมืองแร่ดิบบุกและวุลแฟรมเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเมืองแร่เหล่านี้เลิกกิจการไปหมดแล้ว เนื่องจากราคาแร่ต่ำลงเหลือเฉพาะเมืองแร่เฟลด์สปาร์และแบไรท์ สำหรับเมืองแร่เหล็กเก่า เป็นสถานที่น่าสนใจต่อการศึกษาเรียนรู้ สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับทะเลหมอกได้

4) ประวัติศาสตร์บรรพบุรุษ เป็นตำนานบอกเล่าความเชื่อและความนับถือบรรพบุรุษเจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขาของกรุงชิง ซึ่งมีจำนวนมาก และถือเป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณของชุมชน มีรูปปั้น ศาลและศาลา นอกจากนี้ชาวบ้านยังถือเอาป่าไม้ ภูเขา หน้าผาและลำคลองเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการนับถือบูชา ซึ่งพบเห็นอยู่ทั่วไปในกรุงชิง เช่น ทวดกลาย หลาดาทวด ปากคลองลง เขาทานองค์การ ถ้ำขุนคลัง ถ้ำลอด ตาขุนหมาน เป็นต้น แต่สถานที่ประวัติศาสตร์เหล่านี้มีการบันทึก ศึกษาและอนุรักษ์ไว้น้อย ปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5) เส้นทางเดินทัพโบราณ เป็นตำนานบอกเล่าสืบต่อกันมา เกี่ยวกับเส้นทางเดินป่าที่น่าสนใจ ซึ่งยังไม่มีการศึกษา ปรับปรุงพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

6) แหล่งท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ เป็นสถานที่ค้นพบขวานหินและเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีอยู่ในหลายพื้นที่ แต่ปริมาณไม่มากและไม่มียุทธวิธีให้ศึกษาและท่องเที่ยว

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวนานในกรุงชิง ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ น่าสนใจและมีศักยภาพพอที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงได้ มีดังนี้

1) วิถีชีวิต ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชาวกรุงชิงคือ การเก็บ/หาของป่า โดยเฉพาะการเก็บลูกประ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีเทศกาลและพิธีกรรมเฉพาะ เป็นลักษณะของวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับการอนุรักษ์ป่า นาสนใจ ศึกษาเรียนรู้ พัฒนา และเผยแพร่ นอกจากนี้ยังมีฤดูกาลการจัดกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงมาก

2) องค์กรชุมชน แม้ว่าในพื้นที่กรุงชิง จะมีองค์กรชาวบ้านมากมายหลายกลุ่ม แต่ก็ยังไม่มีการใดที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านการบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาที่เป็นเอกลักษณ์ เหมาะสมต่อการเรียนรู้ จะมีบ้างก็คือการจัดกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย ของ อบต. กรุงชิง แต่ก็ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ

3) วัฒนธรรมและประเพณี ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ มีดังนี้

- ประเพณีการละเล่นรำวงเวียนครก เป็นประเพณีการละเล่นรำวง โดยใช้เพลงแต่ง หรือปรับเนื้อเพลงให้เป็นเรื่องราวของชุมชน มีการร้องด้วยทำนองและสำเนียงของชาวกรุงชิง รำท่าทางประกอบเรื่องราว เป็นการโต้ตอบระหว่างชาย-หญิง มีทั้งความสนุกสนาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ และนันทนาการ ซึ่งต่างจากการรำวงทั่วไป และรำวงเวียนครกในพื้นที่อื่น ๆ

- ประเพณีทำบุญทำน้ำ/บุญหน้าท่า เป็นประเพณีทำบุญประจำปีในเดือน 6 โดยชาวบ้านจะร่วมกันสร้างเรือแพ แล้วนำไปลอยในคลองกลาย มีพิธีเชิญทวด ถวายธงและถวายเทียนทา บางปีอาจมีรำโนราห์ ให่วัครู เทวดา เพื่อเชิญทวดเข้าทรงและการละเล่นอื่น ๆ เช่น ขนไก่ ขนวัน เป็นต้น ประเพณื่อดังกล่าวชาวบ้านได้ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่หลังจากเลิกราไปนานแล้ว ในช่วงที่ทำการศึกษา พ.ศ. 2544

- พิธีเบิกป่า-ปิดป่า ในอดีตเป็นพิธีกรรมที่นิยมทำก่อนเข้าไปเก็บหาของป่า แต่ชาวบ้านได้พัฒนามาเป็นพิธีกลาง กึ่งประเพณีประจำปี โดยทำพิธีเบิกป่า เมื่อเริ่มต้นฤดูกาลเก็บลูกประ และมีพิธีปิดป่า เมื่อหมดฤดูกาลเก็บลูกประ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และขยายป่าประให้เป็นป่าขนาดใหญ่ของชุมชนตลอดไป พิธีเบิกป่าและปิดป่านี ชาวบ้านได้ละเลยมาเกือบ 20 ปีแล้ว เริ่มมีการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ในปีที่ทำการศึกษา พ.ศ. 2544

4) การละเล่นสะบ้าชุด-บ้าสองฝ่าย หญิงไหว้-ชายรำ เป็นการละเล่นในประเพณีสงกรานต์ แต่ชาวบ้านได้พัฒนามาเป็นการละเล่นทั่วไป เพื่อความสนุกสนานและเสริมสร้างความสัมพันธ์ วิธีการเล่น จะแบ่งผู้เล่นเป็นสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งเป็นชาย และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นหญิง จากนั้นผู้เล่นแต่ละฝ่ายจะผลัดกันดีดลูกสะบ้าไปชนของฝ่ายตรงข้ามให้ล้มลง หากฝ่ายหญิงแพ้ต้องหมอบไหว้ฝ่ายชายเป็นการไถ่โทษ แต่ถ้าฝ่ายชายแพ้ต้องรำให้ฝ่ายหญิงชม เป็นการละเล่นที่มีความสนุกสนาน ทั้งขณะดีดลูกสะบ้า การหมอบไหว้และการรำ

5) บทเพลงประวัติศาสตร์จากการที่กรุงชิงเคยเป็นที่ตั้งของค่ายคอมมิวนิสต์มาก่อน และมีชาวกรุงชิงจำนวนมากที่เคยเข้าร่วมต่อสู้ บทเพลงที่แต่งและขับร้องในสมัยนั้น เป็นที่รู้จัก รับรู้ และร้องกันทั่วไปของชาวกรุงชิง เนื่องจากมีเนื้อหาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต และเรื่องราวในครั้งนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจและศึกษาเรียนรู้ของคนทั่วไป

6) ประเพณีไหว้หลาตาทวด จัดขึ้นที่บริเวณหลา (ศาลา) ตาทวด บริเวณปากคลองลง ประกอบด้วยพิธีไหว้ครู เทวดา เชิญทวดเข้าทรง อาจมีการรำโนราห์ และการละเล่นอื่น ๆ ประเพณีดังกล่าวชาวบ้านได้เลิกทำไปนานแล้ว

สภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

1. กิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง มีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมทะเลหมอกเขาเหล็ก ชมถ้ำ ล่องแก่งคลองกลาย ดูนกและศึกษาธรรมชาติ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ เล่นน้ำตก บันจายานเสือภูเขาเส้นทางห้วยในวัง-ถ้ำธารลอด ถ่ายรูป พักผ่อน รับประทานอาหาร การพักผ่อน ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน การละเล่นพื้นบ้านและวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นอื่น ๆ

2. การบริการด้านการท่องเที่ยว

1. การบริการที่พัก

การให้บริการที่พักและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่สถานประกอบการของเอกชน ซึ่งมีอยู่ 4 แห่งคือ สวนฝากฟ้า รีสอร์ท, หน้าไพรวัลย์ รีสอร์ท, วังศิลา รีสอร์ท และกรุงชิง รีสอร์ท โดยมีที่พักแรมของอุทยานแห่งชาติเขาลง บริเวณน้ำตกกรุงชิง ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาลงได้เปิดให้บริการที่พักแรมมานานแล้ว และปัจจุบันมีการก่อสร้างที่พักเพิ่มเติมขึ้นบริเวณป่าไม้ ซึ่งเตรียมการประกาศเป็นที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขานัน บริเวณหน่วยคลองกลาย และหน่วยห้วยเลข โดยมีรายละเอียดของสถานที่พักดังนี้

1) การบริการที่พักของอุทยานแห่งชาติ

(1) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาลง (ปากกรุงชิง)

(1.1) มีเรือนพักบังกะโล จำนวน 6 หลัง 11 ห้องนอน พักได้คืนละ 52 คน

(1.2) อาคารพักรวม พักได้คืนละ ประมาณ 100 – 150 คน

(2) สถานที่ตั้งค่ายพักรวม พักได้คืนละ 200 – 300 คน

(3) ห้องประชุม จุคนได้ประมาณ 40 – 50 คน

2) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.6 (คลองลำแพน) เขตอุทยานแห่งชาติเขานัน

- (1) เรือนพักแฝด จำนวน 1 หลัง 3 ห้องนอน พักได้คิณละ ประมาณ 20 คน
- (2) ลานตั้งค่ายพักแรม พักได้คิณละประมาณ 100 – 200 คน
- (3) ห้องประชุม บรรจุคนได้ครั้งละประมาณ 40 – 50 คน

3) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น.1 (คลองกลาย)

- (1) เรือนพักแฝด จำนวน 1 หลัง 3 ห้องนอน พักได้คิณละ ประมาณ 20 คน
- (2) ลานตั้งค่ายพักแรม พักได้คิณละ ประมาณ 100 – 200 คน
- (3) ห้องประชุม บรรจุคนได้ ประมาณ 40 – 50 คน

4) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขานันที่ ข.น. 5 (ห้วยเลข)

- (1) ลานตั้งค่ายพักแรม พักได้คิณละ ประมาณ 100 – 200 คน
- (2) ห้องประชุม บรรจุคนได้ครั้งละ ประมาณ 40 – 50 คน

5) หน้าไพรวัลย์ รีสอร์ท เปิดบริการเฉพาะวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันศุกร์ – เสาร์ มีบ้านพัก จำนวน 4 หลัง 3 ขนาด ได้แก่

- (1) ขนาดใหญ่สุด มี 4 ห้อง พักได้ 20 คน ราคาคิณละ ประมาณ 2,000 บาท
- (2) ขนาดกลาง มี 3 หลัง พักได้ 12 คน คิณละประมาณ 1,200 บาท
- (3) ขนาดเล็ก 2 หลัง พักได้ 4 คน คิณละประมาณ 400 บาท

6) วังศิลา รีสอร์ท มีบ้านพัก 4 หลัง ราคาหลังละ 300 บาท/คิณ มีอาหารบริการ แต่ต้องสั่งจองล่วงหน้า

7) กริงชิงชีว รีสอร์ท มีบ้านพัก 5 หลัง ราคาหลังละ 300 บาท/คิณ มีอาหารบริการ แต่ต้องสั่งจองล่วงหน้า

8) สวนฝักฟ้า รีสอร์ท มีลานตั้งเต็นท์พักแรม พักได้คิณละ ประมาณ 10 – 40 คน

2. การบริการนำเที่ยว การให้บริการนำเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเขาลวง อุทยานแห่งชาติเขานัน และการให้บริการควบคู่กับการบริการที่พักของภาคธุรกิจเอกชน มีบ้างที่เป็นบริการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีรายละเอียดของกิจกรรมนำเที่ยว ดังนี้

1) กิจกรรมล่องแก่งคลองกลายขององค์การบริหารส่วนตำบลกรูชิง

2) บริการนำเที่ยวพร้อมที่พักของสถานประกอบการเอกชน ประกอบด้วย ชมทะเลหมอกเขาเหล็ก ถ้ำหงส์ ล่องแก่งคลองกลาย เดินป่ากรูชิงไปยังน้ำตกหนานฝนแสนห่า ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อีกบ้าง แต่ไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากนัก

3) บริการนำเที่ยวโดยอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ เทียวถ้ำหงส์ เดินป่ากรุงชิง และน้ำตกกรุงชิง – กรุงนาง

4) กิจกรรมเดินป่าต้นน้ำคลองกลายถึงสันเขื่อน ซึ่งยังอยู่ระหว่างเริ่มต้นดำเนินการ โดยอยู่ในความรับผิดชอบของชมรมอนุรักษ์สันเขื่อน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจจริง ๆ เนื่องจากเส้นทางเดินค่อนข้างอันตราย

3. การบริการร้านอาหารและร้านค้า

ในพื้นที่กรุงชิงมีร้านค้าบริการอาหารเช้าและอาหารกลางวัน บริเวณบ้านห้วยพาน บ้านเปียน บ้านสวนปราง บ้านปากลง และบ้านนบ ส่วนร้านค้าที่ให้บริการตอนกลางคืน มีเพียงร้านเดียว และให้บริการน้ำชาเพียงอย่างเดียว ที่บ้านห้วยพาน

3. ตลาดการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

จำนวนผู้ที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง จากการรวบรวมข้อมูลสถิติของ อบต. กรุงชิง ในส่วนของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่าสถิตินักท่องเที่ยวระหว่าง ปี พ.ศ. 2539 – 2543 มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและมีการชะลอตัวลงในช่วงหลัง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2539 – 2540 มีนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 882 คน และ 639 คน ตามลำดับ จากนั้นเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 1,701 และ 3,464 คนต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2541 และ พ.ศ. 2542 ตามลำดับ ซึ่งเป็นการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 การขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวในกรุงชิงเริ่มชะลอตัวลง เหลือเฉลี่ยเดือนละ 1,935 คน นอกจากนี้ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวพื้นที่กรุงชิง ยังได้รวบรวมสถิติผู้ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง ต้นปี พ.ศ. 2544 พบว่า ในปี พ.ศ. 2543 มีผู้เดินทางเข้าพื้นที่กรุงชิง 3,568 คน เฉลี่ยเดือนละ 297 คน และในช่วง 5 เดือนแรก (มกราคม – พฤษภาคม) ปี พ.ศ. 2544 มีผู้เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง 2,236 คน เฉลี่ยเดือนละ 447 คน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเอง แบบไปเช้า-เย็นกลับ ดังนั้นในการศึกษาจึงได้ทำการทบทวนและประมาณการตลาดการท่องเที่ยวของกรุงชิง โดยอาศัยการประมาณการนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2542 เป็นหลัก เนื่องจากเป็นปีที่มีอัตราการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวสูงสุด ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1) จำนวนนักท่องเที่ยว ประมาณว่าในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยเดือนละ 3,464 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เฉลี่ยเดือนละ 1,701 คน อาจประมาณได้ว่า ปริมาณนักท่องเที่ยวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 103 ซึ่งเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัว

2) การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหลักของกรุงชิง ได้แก่ ปากกรุงชิง-น้ำตกกรุงชิง ล่องแก่งคลองกลายและถ้ำหงส์ ตามลำดับ แต่สัดส่วนของนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไป เนื่องจากมีความแตกต่างกันของประเภทนักท่องเที่ยวและจำนวนวันหยุดเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว

3) ฤดูกาลท่องเที่ยว จากสถิติของผู้ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว วิเคราะห์ได้ว่า ฤดูกาลการท่องเที่ยวในกรุงชิงอยู่ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม โดยมีปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม เนื่องจากมีวันหยุดนักขัตฤกษ์ติดต่อกันนานหลายวัน และเป็นช่วงวันหยุดเรียนประจำปีของนักเรียน/นักศึกษา มีนักท่องเที่ยวต่ำสุดในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม เนื่องจากเป็นฤดูฝน โดยมีนักท่องเที่ยวน้อยที่สุดถึงไม่มีเลยในเดือนพฤศจิกายน

4) การพยากรณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ทำได้ค่อนข้างยากและไม่ชัดเจน เนื่องจากอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวลดต่ำลง และไม่มีการเก็บรวบรวมสถิติของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ไว้ชัดเจน

5) ลักษณะของนักท่องเที่ยว จากการสำรวจนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกรุงชิงระหว่างเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2544 พบว่ามีนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 20 – 30 คน/วัน ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ช่วงอายุระหว่าง 15 – 20 ปี มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 67 เพศหญิงร้อยละ 73 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช รองลงมา ร้อยละ 22 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้

6) พฤติกรรมการเที่ยวของนักท่องเที่ยว จากการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิงส่วนใหญ่มาเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ โดยร้อยละ 48 เที่ยวปีละ 1 – 3 ครั้ง รองลงมา ร้อยละ 36 เที่ยวมากกว่า 10 ครั้ง/ปี โดยมีนักท่องเที่ยวที่นิยมเที่ยวแบบค้างคืน เพียงร้อยละ 14 ซึ่งนิยมพักในที่พักของอุทยานแห่งชาติมากที่สุดร้อยละ 87 ในจำนวนนี้ให้ที่พักจัดเตรียมอาหารให้ ร้อยละ 26 รองลงมา ร้อยละ 25 จัดเตรียมอาหารเอง วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนกับการไปเยี่ยมเพื่อน/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 33 เดินทางมากับกลุ่มเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 30 รองลงมา เดินทางมากับครอบครัว ร้อยละ 20 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารแหล่งท่องเที่ยวจากเพื่อน/ญาติ คิดเป็นร้อยละ 47 และนิยมไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด ถึงร้อยละ 78 การมาเที่ยวครั้งนี้ นักท่องเที่ยวร้อยละ 69 ไม่พบปัญหา/อุปสรรคใด ๆ มีเพียงร้อยละ 6 ที่พบปัญหา/อุปสรรคบ้าง และต้องการกลับมาเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงอีกถึงร้อยละ 73

การบริหารจัดการ

1) ด้านการบริหาร การบริการและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการโดยอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และอุทยานแห่งชาติเขานัน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขานัน ยกเว้นการจัดกิจกรรมล่องแก่ง

คลองกลาย ซึ่งดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง และการบริการที่พัก ซึ่งมีสถานประกอบการที่พักและธุรกิจท่องเที่ยวของภาคเอกชน มีทั้งผู้ประกอบการจากภายนอก และภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเดินป่าสันเขื่อน ดำเนินการโดยชมรมอนุรักษ์สันเขื่อน ซึ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานสนับสนุนภายนอกในการบริหารจัดการ

2) ด้านการตลาด การจัดการด้านตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ในช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2542 ซึ่งเป็นช่วงที่องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เริ่มเปิดให้บริการกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของภาคเอกชน สนใจให้ความร่วมมือสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาดเชิงรุกพร้อมกับเผยแพร่ภาพน้ำตกหนานผ่นแสนท่าไว้ที่ด้านหลังธนบัตรใบละ 1,000 บาท รุ่นแรก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและอุทยานแห่งชาติเขานัน ยังได้เปิดแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในพื้นที่กรุงชิงอีกหลายแห่ง เช่น ทะเลหมอกเขาเหล็ก ถ้ำหงส์ เป็นต้น โดยการเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทำให้มีนักธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชน สนใจเข้ามาเปิดดำเนินการในจังหวัดนครศรีธรรมราช และนำटकกรุงชิงมาเป็นจุดขายหลักด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้ตลาดการท่องเที่ยวในกรุงชิงมีอัตราการขยายตัวสูงสุดในปี พ.ศ. 2542

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 มีปัญหาด้านการบริหารจัดการ และการประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้ดำเนินการด้านท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการธุรกิจนำเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชน ประกอบกับการขาดความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีร้านค้าหรือร้านอาหารให้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ ไม่พักแรม และเตรียมอาหารมารับประทานเอง รวมทั้งไม่มีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทำให้ตลาดท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงซบเซาลง ปริมาณนักท่องเที่ยวและอัตราการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวลดต่ำลง ธุรกิจนำเที่ยวต่าง ๆ เลิกกิจการไป และเปลี่ยนจุดขายการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้สื่อต่าง ๆ ที่เคยให้ความสนใจประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในกรุงชิง หันไปประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ตามไปด้วย สภาพตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงจึงซบเซาลงมากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวเป็นแบบการตั้งรับมากกว่าเชิงรุก สถานประกอบการที่พักของเอกชนที่มีอยู่ก็จัดระบบการขายและการตลาดของตนเอง ไม่มีการประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในกรุงชิง ยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก มีเพียงกิจกรรมล่องแก่งคลองกลายเท่านั้นที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมระดับสูง แต่ก็มีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มคนบางกลุ่มใน อบต. กรุงชิงเท่านั้น ยังไม่กระจายสู่ชุมชนชาวบ้าน เนื่องจากการดำเนินการโดยคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง สำหรับ

ชาวบ้านทั่วไปมีส่วนร่วมเพียงในระดับลูกจ้าง คนนำทางและฝีพาย ส่วนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ อาทิเช่น การเดินป่ากรุงชิง เทียนน้ำตก การชมถ้ำต่าง ๆ ล้วนดำเนินการโดยอุทยานแห่งชาติเขานัน ชุมชนชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับที่เป็นลูกจ้าง เพื่อให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง ทั้งที่มาด้วยตนเองและมากับบริษัทนำเที่ยว ส่วนใหญ่ติดต่อโดยตรงกับที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขานัน อุทยานแห่งชาติเขาลวง หรือผู้ดำเนินการล่องแก่งคลองกลาย ชุมชนชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่น้อย มีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางแบบไปเช้า-เย็นกลับ ไม่พักแรมและเตรียมอาหารมาเอง

4. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง มีผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ต่อรายได้ของประชาชนในชุมชนในอัตราต่ำ ส่วนใหญ่มีผลต่อรายได้กลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย กลุ่มฝีพาย รดสองแถว และคนนำทาง

ผลกระทบด้านสังคม จากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่มีการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดของคนในชุมชน โดยมีข้อสังเกตในเรื่องการกระจายรายได้ และผลประโยชน์เป็นสำคัญ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

- **น้ำใช้และน้ำเสีย** น้ำใช้ในพื้นที่กรุงชิงได้มาจากบ่อน้ำตื้น น้ำผิวดินจากธารน้ำไหลจากบนภูเขา ที่นำมาใช้เป็นประปาหมู่บ้านโดยตรง โดยไม่มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำแต่อย่างใด ซึ่งจุดประสงค์หลักของการใช้น้ำเหล่านี้เป็นการเกษตร มีบางส่วนที่ต่อท่อส่งน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค น้ำใช้ในพื้นที่บริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้มาจากบ่อน้ำตื้นเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำผิวดินประเภทธารน้ำจากบนเขา การนำน้ำจากลำธาร/น้ำตกมาใช้จึงมีความสะดวกมากกว่าแหล่งน้ำประเภทอื่น ๆ แต่ก็เป็น การนำมาใช้โดยมิได้ผ่านขบวนการบำบัดใด ๆ โดยรวมแล้ว บ่อน้ำตื้นที่ใช้ในสถานบริการนักท่องเที่ยว มีเกณฑ์คุณภาพที่สามารถนำมาใช้อุปโภคเท่านั้น ยังไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บริโภค การนำมาบริโภคควรผ่านขบวนการฆ่าเชื้อโรคเสียก่อน

การสำรวจตรวจวัดปริมาณการใช้น้ำจากสถานบริการกระทำได้ยาก ปริมาณการใช้น้ำของนักท่องเที่ยวส่วนนี้จึงประเมินจากลักษณะการใช้น้ำอาบ สวมซักโครก การเตรียมอาหารและการซักล้างในสถานที่พักหลาย ๆ แห่ง คิดเป็นอัตราการใช้เฉลี่ยประมาณ 100 ลิตร/คน/วัน ส่วนการใช้น้ำของประชาชนในพื้นที่กรุงชิง ซึ่งมีกิจกรรมการใช้ต่างไปจากสถานบริการที่พัก ส่วนใหญ่จะเป็นน้ำเพื่อการเกษตร จึงคาดว่าน่าจะมีอัตราการใช้สูงกว่าสถานที่พัก

น้ำเสียในชุมชนกรุงชิง ถูกปล่อยระบายลงพื้นทรายและที่ว่างที่อยู่อาศัย มีบางส่วนถูกระบายลงคลองโดยตรง มิได้ผ่านขบวนการบำบัดขั้นต้นแต่อย่างใด ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใช้โดยรวม ส่วนน้ำเสียจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำอาบน้ำซักล้าง และน้ำใช้จากห้องครัว ถูกปล่อยระบายลงพื้นโดยตรง และน้ำใช้จากห้องส้วม จะปล่อยผ่านบ่อเกรอะและบ่อซึม

- มูลฝอย มูลฝอยในพื้นที่กรุงชิง เกิดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และสถานบริการท่องเที่ยวบริเวณสถานที่พัก น้ำตก และเส้นทางเดินป่า จากการสำรวจพบว่ามีปัญหามูลฝอยเฉพาะบริเวณจุดชุมวิวะทะเลหมอกเขาเหล็ก ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งมีระบบการจัดการเรื่องขยะมูลฝอย และการอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ จึงมีปัญหามูลฝอยน้อย การกำจัดมูลฝอยในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นการเทกองแล้วเผา โดยไม่มีระบบการแยกขยะ และไม่มีเตาเผาที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

5. ความต้องการและความคิดเห็นของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว

ความต้องการและความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาตินั้น ชุมชนเห็นว่าหากอุทยานแห่งชาติเปิดโอกาสให้ชุมชนชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ บริหารจัดการและบริการ น่าจะเป็นผลดีทั้งต่ออุทยานแห่งชาติเขาหลวง และชุมชนกรุงชิง ทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการกระจายรายได้สู่ชุมชน/ชาวบ้าน อันจะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในกรุงชิงในที่สุด

ความต้องการและความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิงทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนกรุงชิง ต้องดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนเป็นสำคัญ โดยให้ชาวกรุงชิงมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในลักษณะของธุรกิจชุมชนให้มากที่สุด รวมทั้งต้องการความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการ การบริการ และการตลาดให้มีศักยภาพสูงขึ้น มีการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภคและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

ความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจและสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่กรุงชิง ระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2544 สรุปเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. **ความคิดเห็นด้านแหล่ง/กิจกรรมการท่องเที่ยว** พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 81 เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่อยู่ในเกณฑ์ดี และมีระดับคะแนนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 51 และ 50 ตามลำดับ ขณะเดียวกันมีนักท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 15 เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เทศกาล/งานประเพณี วิถีชีวิตและสถานบันเทิงต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์พอใช้และควรปรับปรุง

2. **ความคิดเห็นด้านบริการท่องเที่ยว** โดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวร้อยละ 40 – 50 เห็นว่าบริการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก ยกเว้นบริการยานพาหนะ การให้ข้อมูลของมัคคุเทศก์ บริการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ การบริการร้านค้าและร้านอาหารในชุมชน การให้ข้อมูลเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว และบริการอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมากกว่า ร้อยละ 20 ให้ความเห็นว่ามีบริการอยู่ในเกณฑ์พอใช้ และควรปรับปรุง

3. **ความคิดเห็นด้านการเรียนรู้** พบว่า นักท่องเที่ยว ร้อยละ 41 มีความเห็นว่าโอกาสเรียนรู้ในการท่องเที่ยวครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก มีนักท่องเที่ยว ร้อยละ 18 เห็นว่าโอกาสการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์พอใช้และร้อยละ 11 อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าโอกาสเรียนรู้ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ร้อยละ 67 รองลงมาเป็นโอกาสเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชน คิดเป็นร้อยละ 34 และ 32 ตามลำดับ ขณะเดียวกันก็มีนักท่องเที่ยว ร้อยละ 20 – 30 เห็นว่าโอกาสเรียนรู้ทางวิถีชีวิตชุมชน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณียังอยู่ในเกณฑ์พอใช้และควรปรับปรุง

4. **ความคิดเห็นต่อสินค้าในท้องถิ่น** จากการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 70 ไม่รู้จักสินค้าท้องถิ่น ส่วนที่รู้จักสินค้าท้องถิ่น ร้อยละ 30 ก็มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ที่ตัดสินใจซื้อสินค้า โดยร้อยละ 30 บอกว่า เหตุจูงใจให้ซื้อสินค้าท้องถิ่นมากที่สุดคือ มีบริการดี รองลงมา ร้อยละ 29 ซื้อตามผู้อื่น ส่วนนักท่องเที่ยวร้อยละ 80 ที่รู้จักสินค้าท้องถิ่น แต่ไม่ตัดสินใจซื้อ ร้อยละ 100 ให้เหตุผลว่า ไม่มีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น รองลงมาร้อยละ 36 บอกว่าเป็นเพราะทำเลที่ตั้งเข้าถึงได้ยาก

5. **สรุปประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในกรุงชิง** ผลการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีการประสบการณ์การเรียนรู้จากการท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ถึงร้อยละ 53 รองลงมาร้อยละ 52 มีประสบการณ์ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยมีนักท่องเที่ยวบอกว่า มีประสบการณ์การเรียนรู้การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในเกณฑ์มาก และมากที่สุด ร้อยละ 51 และ 34 ตามลำดับ

6. สรุปสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่กรุงชิง มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับเบื้องต้นที่ตีพอสมควร แม้จะมีการพัฒนามากกว่า 5 ปี แต่มีการชะลอการขยายตัวในระยะ 2 – 3 ปี หลัง ตามสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวม โดยองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง มีดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่กรุงชิงมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายและหลากหลาย โดยส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา ถ้ำ และน้ำตก ที่มีความสวยงาม เหมาะแก่การศึกษาเรียนรู้ พักผ่อน เล่นน้ำ ทำให้เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป แต่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังอยู่ในระดับท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาในบางฤดูได้ เช่น ฤดูน้ำมาก หรือไม่มีน้ำ เป็นต้น

2. ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวหลักของพื้นที่กรุงชิง ยังคงเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง ที่ต้องการพักผ่อนในสถานที่ธรรมชาติ และค่าใช้จ่ายต่ำ

3. การบริการ การบริการที่พักรยังเป็นบริการหลัก ซึ่งรวมถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจำหน่ายอาหารในสถานที่บริการนั้นด้วย ทั้งหมดอยู่ในระดับต่ำ มีราคาถูก มีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร

4. โครงสร้างพื้นฐาน ยังอยู่ในระดับต่ำ แต่ไม่เป็นปัญหามากนัก สามารถรองรับการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ดีพอสมควร ยกเว้นด้านสาธารณูปโภค เช่น ห้องอาบน้ำ ห้องส้วม เป็นต้น ซึ่งมีคุณภาพระดับต่ำ และไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

5. องค์การจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ยังอยู่ในความดูแลของอุทยานแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในด้านการอนุญาต การควบคุม การก่อสร้าง การบริการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ บ้าง เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ มีเพียงกิจกรรมล่องแก่งคลองกลายเท่านั้นที่ดำเนินการโดย อบต.กรุงชิง ในขณะที่ภาคเอกชนขาดการรวมตัวกันเป็นองค์กรที่ชัดเจน ไม่มีการจัดตั้งชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวและขาดการประสานความร่วมมือ

โดยภาพรวมขององค์ประกอบดังกล่าว ทำให้พื้นที่กรุงชิง ยังไม่สามารถพัฒนาหรือขยายตัวได้ทัดเทียมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และเติบโตได้ช้ากว่าที่อื่น แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลดีต่อกรุงชิงในระยะยาว ในอันที่จะดูแลรักษาทรัพยากร และปรับรูปแบบ ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน

7. ปัญหา

ปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่กรุงชิง เป็นปัญหารวมที่ยังไม่มีความรุนแรงมากนัก ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการถือครองที่ดิน ยังคงมีการบุกรุกและการยึดถือ ครอบครองที่ดิน สาธารณประโยชน์ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เช่น น้ำตก เนินเขา ถ้ำ เป็นต้น รวมถึงมีการปลูกสร้างอาคารโดยไม่มีการวางผังหรือแบบแผนที่ดี ขาดการควบคุมด้านการปลูกสร้างอาคารในพื้นที่ลาดชัน และเนินเขา

2. ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ขาดการจัดการที่ดี คือ ไม่มีการวางแผนเฉพาะพื้นที่ ขาดการควบคุมการปลูกสร้างอาคารและสาธารณูปโภค จึงเกิดความเป็นระเบียบ ไม่สวยงาม ทำให้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวลดลง

3. ด้านบริการท่องเที่ยว

1) ธุรกิจบริการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขาดมาตรฐานที่ดีในด้านการบริการ โดยเฉพาะในส่วนของบุคลากร หรือแรงงานในภาคธุรกิจด้านนี้

2) สถานบริการท่องเที่ยวมีน้อย และประมาณร้อยละ 40 ไม่ได้จดทะเบียนอนุญาตอย่างถูกต้อง เนื่องจากไม่มีการขออนุญาต มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย หรือไม่ประสงค์ที่จะถูกควบคุมดูแล

3) ยังไม่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

4) การบริการร้านค้าและร้านอาหารในชุมชน โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยว มีน้อย ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งคุณภาพอยู่ในระดับต่ำ การบริการไม่ทั่วถึง ขาดการวางผังร้านค้าที่ดี

4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1) การเดินทางเข้าพื้นที่กรุงชิง ยังไม่สะดวก ต้องเดินทางจากจังหวัด นครศรีธรรมราช มาต่อรถโดยสารที่อำเภอท่าศาลา ซึ่งมีเพียงรถโดยสารสองแถวเท่านั้น ทั้งยังมีการวิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารนาน ๆ ครั้ง แม้จะมีมอเตอร์ไซด์รับจ้าง แต่การเดินทางใช้เวลานาน และค่าใช้จ่ายสูง

2) การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากไม่มีรถโดยสารให้บริการรับ-ส่ง ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีกระจายทั่วไปในพื้นที่กรุงชิง รวมทั้งมีปัญหาดถนนบางช่วงมีสภาพที่อันตราย และใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้งเท่านั้น

3) การบริการสาธารณูปโภค โทรศัพท์ ไฟฟ้า และประปา ยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอ

5. ด้านสิ่งแวดล้อม

1) มูลฝอยเหลือตกค้างในแหล่งท่องเที่ยว และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้กรุงชิงยังขาดระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย และระบบเตาเผาที่มีประสิทธิภาพ

2) น้ำเสีย ชุมชนยังไม่ระบบบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่มีอยู่ ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย และไม่มีการใช้อุปกรณ์ในการบำบัดน้ำเสียที่ถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาน้ำเสียก็ยังไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

3) ชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่กรุงชิง ยังขาดการวางแผนชุมชนที่ดี จึงขาดความเป็นระเบียบในการใช้ที่ดิน และมีการใช้ที่ดินที่ไม่มีประสิทธิภาพ

6. ด้านเศรษฐกิจ-สังคมของประชาชนในท้องถิ่น

1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น รวมถึงปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด พบว่าไม่มีปัญหามากนัก ยกเว้นอันตรายและความปลอดภัยจากกิจกรรมการท่องเที่ยวบางประเภท เช่น การล่องแก่ง การเดินป่า เป็นต้น เนื่องจากขาดประสิทธิภาพในการบริการ

2) ผลของการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ยังส่งผลดีต่อรายได้ของประชาชนในท้องถิ่นค่อนข้างต่ำ เกษตรกรยังคงมีรายได้จากการเก็บของป่า การทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ รายได้จากการท่องเที่ยวมีน้อยจนถึงไม่มีเลย นอกจากนี้สินค้าทางการเกษตรยังมีราคาต่ำมาก ขณะที่สินค้าอุปโภคบริโภคหลายรายการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีราคาสูงขึ้น จึงยากที่ประชาชนในท้องถิ่นจะดำรงชีพอยู่ในขั้นดีได้

7. ด้านการจัดการพัฒนา

1) รัฐยังขาดทิศทางที่ชัดเจน และขาดการทำความเข้าใจร่วมกันในทิศทางที่เหมาะสมกับภาคเอกชน ดังนั้นจึงเกิดการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวเป็นแบบตามยถากรรม ตามกลไกการตลาด และตามอิทธิพลต่าง ๆ

2) ขาดการร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากภาคประชาชน ธุรกิจท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่รัฐในทุกระดับ โดยเฉพาะในเรื่องการสื่อสารทำความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประนีประนอม และความร่วมมือร่วมในการดำเนินการ

3) ขาดการนำที่ดีในการเป็นแกนกลางของการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) และการทดลองปฏิบัติการจริง ๆ ไปพร้อมกัน (Action research) ผสมผสานเข้าด้วยกัน เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นบทบาทสำคัญอยู่ที่ชาวบ้าน ทั้งนักวิจัย และผู้ร่วมกระบวนการในการวิจัย เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ร่วมคิดค้นโจทย์และปัญหาในการวิจัย ร่วมวางแผนในการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล การค้นหาทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยว การทดลองกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงแผนงาน ให้มีความชัดเจนและทันกับสถานการณ์อยู่เสมอ ซึ่งการวิจัยแบบนี้ มุ่งเน้นให้ชาวบ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน หาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยกัน ทดลองวิธีการแก้ปัญหาพร้อมกัน และร่วมกันตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยกัน การวิจัยในลักษณะที่ว่าเป็นคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งหวังและตั้งใจที่จะให้สังคม มุ่งไปสู่ "สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น"

1. ขั้นตอนของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาเพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชน และทราบสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการค้นหารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และสุดท้ายเกิดเป็นแผนพัฒนาต่าง ๆ ระยะที่ 2 การนำแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ มาปฏิบัติการ มีการทดลองและประเมินผลเป็นระยะ ๆ แล้วนำกลับมาปฏิบัติการอีก เพื่อให้ได้ผลเป็นที่พอใจของชุมชนและทีมวิจัย

2. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ มีเป้าหมายครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของชุมชน ทั้งในเรื่องสถานที่ เช่น ป่า เขา ลำธาร น้ำตก ถ้ำต่าง ๆ และเหตุการณ์ เช่น ประเพณี พิธีกรรม การต่อสู้ภาคประชาชน ในพื้นที่ ต.กรุงชิง กิ่ง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ประกอบด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

1. บ้านนบ หมู่ที่ 1
2. บ้านห้วยพาน หมู่ที่ 2

3. บ้านพิดำ หมู่ที่ 3
4. บ้านเปียน หมู่ที่ 4
5. บ้านสวนปราง หมู่ที่ 5
6. บ้านปากลง หมู่ที่ 6
7. บ้านห้วยตง หมู่ที่ 7
8. บ้านทับน้ำเต้า หมู่ที่ 8
9. บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 9

2.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ประเด็นหลักของการวิจัย ครอบคลุมประเด็นสำคัญ 5 ประการ คือ

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ เพื่อศึกษาข้อมูลด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางกายภาพของพื้นที่ ได้แก่ ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

2. ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของชุมชน

3. สภาพเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ อาชีพ การจ้างงาน จากการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการผลิตกับการท่องเที่ยว

4. ลักษณะประชาชน ได้แก่ จำนวน ระดับการศึกษา

5. สภาพสังคม/วัฒนธรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ในชุมชน ความเชื่อ ศาสนา ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ

1.2 ศักยภาพของพื้นที่ เพื่อศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมถึง กลุ่มองค์กรชาวบ้าน

2. สภาพการท่องเที่ยวของพื้นที่ในปัจจุบัน เช่น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการ การนำเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมถึงความพร้อมด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ

3. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ

4. ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การค้นหารูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การประเมินความพร้อมด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ความพร้อมของทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ความพร้อมของชุมชน

1.3 ความต้องการและความคิดเห็นของคนในชุมชนและหน่วยงานเกี่ยวข้อง

1. การกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในมุมมองของประชาชน
2. การค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง ของภาพรวมการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบการบริหารจัดการ การให้บริการ และการมีส่วนร่วมปฏิบัติการจริง ๆ
4. ความต้องการและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการบริการ

1.4 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

1. ค้นหารูปแบบที่เหมาะสม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ค้นหาการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
3. ค้นหารูปแบบการคืนทุนให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม
4. ค้นหาแบบความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

1.5 แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. แผนพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
2. แผนด้านการจัดการการท่องเที่ยว
3. แผนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. แผนด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์
5. แผนด้านการติดตามและประเมินผล

3. วิธีการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยวิธีต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ เน้นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แต่มีเค้าโครงการสัมภาษณ์
2. การสังเกต ใช้การสังเกตผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. แบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด ทั้งจากชาวบ้าน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. เอกสาร เอกสารที่ศึกษา นับว่ามีอยู่น้อยมาก ส่วนมากมาจากวารสาร เอกสารงานวิจัยบางส่วน และจากตำราวิชาการ
5. แหล่งข้อมูลบุคคล จากการพูดคุย แลกเปลี่ยนกับบุคคลผู้เกี่ยวข้องโดยตรง และจากผู้มีประสบการณ์

6. การศึกษาดูงานนอกพื้นที่ เพื่อนำข้อดีและข้อไม่ดีของแต่ละพื้นที่มาปรับใช้กับชุมชน
7. การประชุมทีมวิจัยกันเป็นระยะ เพื่อทราบผลความคืบหน้าของการทำงาน
8. การประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้าน ตามหมู่บ้านต่าง ๆ
9. การจัดเวทีร่วมกันในระหว่างหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้มีแนวทางในการจัดการที่เปิดโอกาสให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน ในองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ
3. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม
4. องค์ประกอบด้านกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงใช้วิธีการแสวงหาจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนโดยอาศัยกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมปฏิบัติการใหม่ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเน้นบทบาทให้ชาวบ้าน เป็นผู้วางแผนการดำเนินงาน สรุปขั้นตอนได้ดังนี้

1. ทีมวิจัย ซึ่งเป็นเจ้าบ้านใน ต.กรุงชิงทั้งหมด ได้ปรึกษาหารือในเรื่องของปัญหา และสถานการณ์การท่องเที่ยว ในขณะนั้นปรากฏว่า

2. ชาวบ้านยังรับรู้ไม่ถนัดว่าเกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ทั้งทางตรงและทางอ้อมยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน
4. องค์กรของชุมชนในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวยังไม่มีรูปแบบ
5. ไม่มีกรอบหรือแนวทาง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต
6. เกิดการใช้ประโยชน์อย่างไม่คำนึงถึงผลกระทบ จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากสถานการณ์ของปัญหาในขณะนั้น ทางทีมวิจัยซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มรักษ์กรุงชิง ได้มองหาวิธีการในการแก้ปัญหา โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ในรูปแบบของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2. การวางแผนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยกับชาวบ้าน ทุกหมู่บ้าน
2. การสำรวจข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชน
 - 2.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ เช่น ทรัพยากร ประวัติชุมชน
 - 2.2 การสัมภาษณ์ผู้นำและชาวบ้านในชุมชน
 - 2.3 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดเวทีการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการให้แต่ละหมู่บ้านนำเสนอข้อมูลทรัพยากรที่มี และความต้องการในการจะจัดการ โดยทางทีมวิจัยจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลสรุปผล ซึ่งจะได้ข้อมูลของหมู่บ้านและกลุ่มคนสนใจที่จะร่วมกระบวนการวิจัยต่อ

4. การศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนกรุงชิง มีรูปแบบที่ตรงกับความต้องการของชุมชน จึงได้นำตัวแทนชุมชนไปดูงานดังนี้ 1. ชุมชนเกาะยาว จ.พังงา 2. เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ 3. เขาน้ำค้าง จ.สงขลา 4. บริษัทสยามซาฟารี จ.ภูเก็ต 5. บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่ 6. บ่อน้ำร้อน จ.ระนอง ทุก ๆ ครั้งหลังจากดูงาน จะต้องมีการมาสรุปผลร่วมกันเพื่อค้นหาจุดดี – จุดด้อย ของแต่ละที่แล้วนำส่วนที่ดีมาขยายผลต่อ

5. กระบวนการให้ความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปของการสัมมนา โดยเชิญผู้มีความรู้ประสบการณ์ มาแลกเปลี่ยนในที่สัมมนา เช่น บุคลากรจาก มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จากชุมชนคีรีวง จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากอุทยานแห่งชาติเขาลง เป็นต้น

6. การทดลองรูปแบบการท่องเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจากนักศึกษา ภาควิชาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทดลองกับชาวบ้าน แล้วมีการประเมินผลเพื่อนำผลจากการประเมินมาพัฒนาต่อ

7. การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนโดยการเชิญชาวบ้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ มาร่วมกันประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ของชุมชนกรุงชิง ดังรายละเอียดในบทที่ 4 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการนำไปปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ชาวบ้านเป็นทีมวิจัย เช่น การนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ส่วนมากจะใช้เวทีในการวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ แต่พอสรุปขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. จัดแยกประเภทข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลประชากร ข้อมูลทรัพยากร รวมถึงความต้องการของชุมชน

2. การตีความและอธิบายความหมาย ร่วมกับชาวบ้านในการจัดเวที การดูงาน การสัมมนาและประชุม เพื่อนำมาซึ่งความเห็นร่วมกันที่ถูกต้องที่สุดของชุมชน

3. การพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้การยอมรับของคนในชุมชน

4. การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน โดยการทดลองนำเที่ยวจริง ๆ แล้วมาสรุปผลร่วมกัน โดยยังยึดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ด้วยเหตุที่การวิจัยนี้ ได้อาศัยข้อมูลหลายประเภท รวมทั้งได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการ ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงมีการผสมผสานด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี เช่น

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร จะมีการประเมินค่าเอกสาร แล้วนำมาตีความและเรียบเรียงพร้อมตรวจสอบกับข้อมูล ณ ปัจจุบัน แล้วจึงหาข้อสรุป

2. ในส่วนของข้อมูลจากคำบอกเล่าและการสังเกต จะมีการนำข้อมูลมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ผลร่วมกับข้อมูลที่ได้มา โดยประเภทอื่น แล้วมีการเรียบเรียงเป็นฉบับร่าง นำเข้าสู่อการจัดเวทีเพื่อพิจารณาร่วมกันกับชาวบ้านในชุมชน

3. ในส่วนของข้อมูลของพื้นที่ และการประเมินศักยภาพ ได้อาศัยกรอบตามแนวทางของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

4. ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากการประชุม สัมมนา ฐานงาน จะใช้วิธีการบันทึกเป็นวาระการประชุม หรือแบบประเมินกิจกรรม แล้วนำมาเรียบเรียงเป็น รายงานสรุปอีกครั้งหนึ่ง

5. รายงานรายงานการวิจัย จะแสดงผลการวิจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. แสดงผลการวิจัย เกี่ยวกับสถานการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในภาวะปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมแนวทางแก้ไข

2. แสดงผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของชุมชน

3. แสดงผลการวิจัย เกี่ยวกับเรื่องการบริหารปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้าน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการสรุปผลจากการกระทำ แล้วทดลองทำใหม่จนกว่าจะเป็นที่พอใจ

6. กลุ่มคนเป้าหมายและทีมวิจัย

1. กลุ่มคนเป้าหมาย

1. ประชาชนใน ต.กรุงชิงที่มีส่วนในการเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 300 คน

2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วน ต.กรุงชิงและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ต.กรุงชิง จำนวน 18 คน

3. กลุ่มอาชีพและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ ต.กรุงชิง จำนวน 10 กลุ่ม

4. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ ต.กรุงชิง จำนวน 5 แห่ง

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาลง อูทยานแห่งชาติเขานัน สำนักงานการท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

6. นักท่องเที่ยวที่เลือกโปรแกรมทดลองท่องเที่ยวจำนวน 100 คน

2. คณะวิทยาการหรือผู้บริหารร่วมในการเสริมความรู้ประสบการณ์

1. ดร.เลิศชาย ศิริชัย	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. อ.จิตศักดิ์ พุ่มจระ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. คุณธนิต สมพงษ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. คุณวิศรุต อินแหยม	การท่องเที่ยวภาคใต้ เขต 2
5. คุณเสถียร ช้วยหนู	หน.อุทยานแห่งชาติเขาหลวง
6. คุณธีรพันธ์ จุฬากากรณ์	ชุมชนคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช
7. คุณสำเริง ราเขต	ชุมชนเกาะยาว จ.พังงา
8. คุณพรหมินทร์ พวงมาลา	ชุมชนแม่กำปอง จ.เชียงใหม่
9. บริษัท สยามซาฟารี จ.ภูเก็ต	
10. กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	

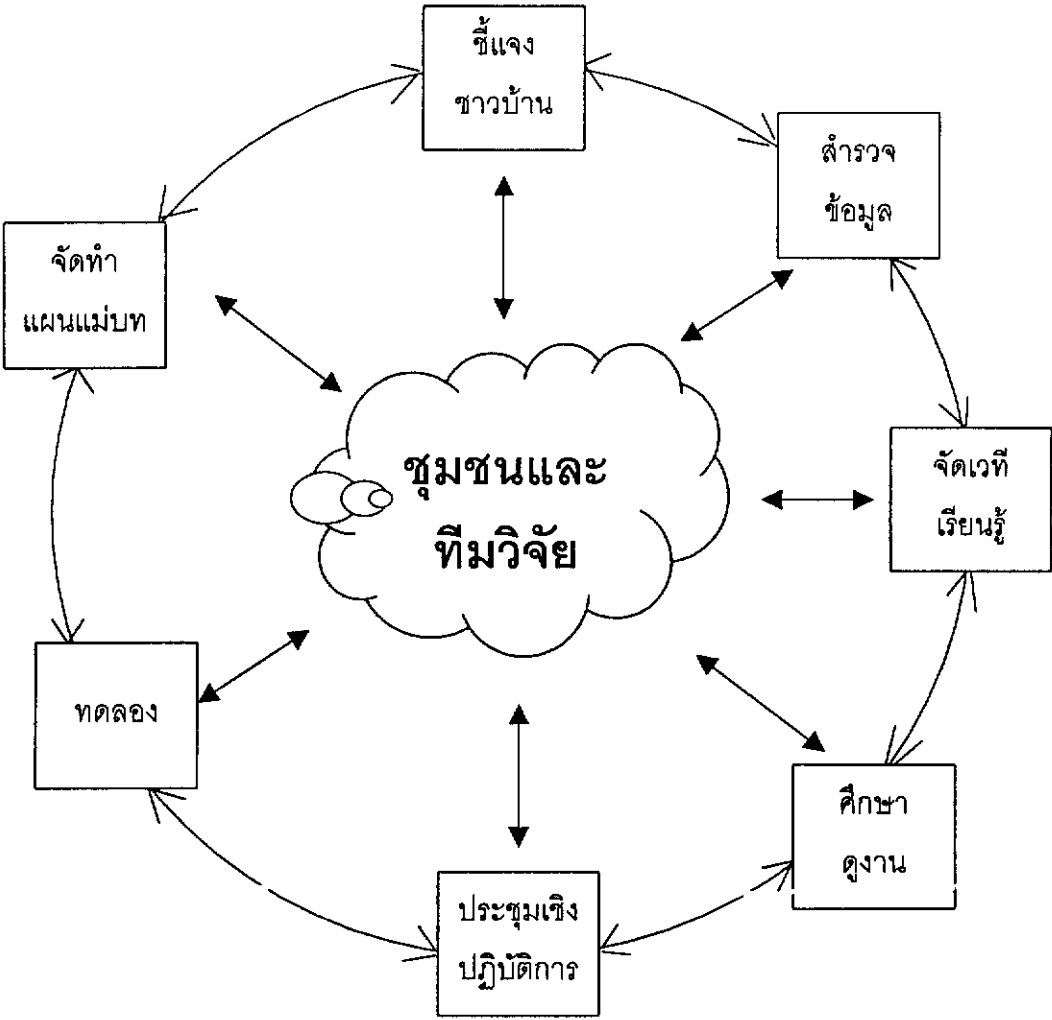
3. คณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยทั้งหมดเป็นชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ประกอบด้วย

2. นายเขาวลิต สิทธิฤทธิ์	หัวหน้าโครงการ
3. นายจำเนียร ราชประดิษฐ์	นักวิจัย
4. นายชัยณรงค์ สุประดิษฐ์	นักวิจัย
5. นายสุวรรณ วันเพ็ญ	นักวิจัย
6. นายเชือบ จันทร์ชุม	นักวิจัย
7. นายสุริยาอูธ สร้อยทอง	นักวิจัย
8. นายชัยรัตน์ ราชประดิษฐ์	นักวิจัย
9. นางสาวเพ็ญสุภา พรหมเดช	นักวิจัย
10. นางสาวจิราภรณ์ เพชรประพันธ์	นักวิจัย
11. นายวรารุณ ลินตัน	นักวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า นักวิจัยส่วนหนึ่งไม่ได้ร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ เพราะบางคนเพิ่งจบการศึกษามาใหม่ ๆ เมื่อได้งานทำข้างนอก ก็ไม่มีเวลาให้กับงานวิจัย ทางทีมงานวิจัยจึงได้ร่วมงานกับผู้ช่วยวิจัยอีกบางส่วน ดังนี้

2. นายณริน จันทุม	ผู้ช่วยวิจัย
3. นายพงษ์ศักดิ์ สงสนิท	ผู้ช่วยวิจัย
4. นายศักดิ์ดา พรหมเมือง	ผู้ช่วยวิจัย
5. นายเอกณรินทร์ จันทุม	ผู้ช่วยวิจัย
6. นางสาวขวัญจิตร จันทุม	ผู้ช่วยวิจัย
7. นางสาวนัตตา สิทธิฤทธิ์	ผู้ช่วยวิจัย
8. นักศึกษาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	จำนวน 15 คน

ภาพประกอบที่ 3
ขั้นตอนการวิจัย

ภาพประกอบที่ 3.1 ขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์

1.1 วัตถุประสงค์ข้อ 1 ของโครงการ คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ การศึกษาสภาพการณ์ สถานการณ์ และองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลกรุงชิง ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง

จากการดำเนินงานวิจัย พบว่าองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ค้นพบในพื้นที่ ตำบลกรุงชิงตามกรอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ

5. องค์ความรู้ด้านพื้นที่ท่องเที่ยว

กรุงชิงมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและหลากหลาย ที่มีความงดงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจโดดเด่น และมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น หุบเขาลุ่มน้ำรวมถึงนิเวศชุมชน ได้แก่ เส้นทางเดินป่ากรุงชิงที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลวก มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นลำคลอง ถ้ำและน้ำตก เช่น น้ำตกกรุงชิง/หวนผ่นแสนห้า น้ำตกกรุงนาง คลองกลาย คลองผด ถ้ำหงส์ ฯลฯ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชนนั้น ก็มีลักษณะเด่นที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้มากมาย โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ค่ายคอมมิวนิสต์ และประวัติศาสตร์พัฒนาการชุมชน (กรุงชิง – กรุงนาง) ที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น เชื้อต่อการเรียนรู้ ทำความเข้าใจและเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ นอกจากนี้ยังมีองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จในการดำเนินการ ถึงแม้จะยังไม่ถึงขั้นสูงสุด แต่ก็เหมาะสมสำหรับเป็นตัวอย่างการศึกษาเรียนรู้

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่าพื้นที่ชุมชนกรุงชิงเป็นพื้นที่ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง แต่พื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลวกและอุทยานแห่งชาติเขานัน ซึ่งจำกัดรูปแบบและปริมาณของนักท่องเที่ยว เพื่อรักษาสสมดุลของระบบนิเวศและขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ชัดเจน

6. องค์ความรู้ด้านการจัดการ

กรุงชิงมีการจัดบริการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์และแสวงหาทิศทางการมีส่วนร่วมในการกำกับควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งที่เป็นกิจกรรมชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มธุรกิจชาวบ้าน และหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง

อบต. กรุงชิง และชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นผู้ริเริ่มและเป็นองค์กรหลักรับผิดชอบจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง โดยทำงานประสานความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวอื่น ๆ อุทยานแห่งชาติเขานันและอุทยานแห่งชาติเขาลวก แต่ยังคงขาดระบบการประสานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้มีศักยภาพด้านการจัดการและการประสานความร่วมมือต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ขณะทำการศึกษาดูงานด้วยการประชุมระดมความคิดเห็น ชาวบ้านในกรุงชิง คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. กรุงชิง ผู้ประกอบการที่พัก องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไป ได้มีความเห็นตรงกันว่าควรมีการปรับปรุงระบบจัดบริการท่องเที่ยว โดยการรื้อตั้งองค์กรประสานงานหลักการท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง และจัดตั้งองค์กรธุรกิจชุมชนขึ้นมารับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละชนิด โดยทำงานประสานกับอุทยานแห่งชาติเขาลวก และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคาดว่าจะองค์กรประสานงานหลักฯ นี้ จะช่วยเพิ่มศักยภาพการประสานงานและการจัดการท่องเที่ยว ศึกษาดูงานในชุมชนได้มากขึ้น

การจัดการและการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนกรุงชิง มีความพร้อมในด้านที่พัก ซึ่งมีทั้งความหลากหลายรูปแบบและความเพียงพอ โดยเฉพาะการพักตามรีสอร์ต และการตั้งแคมป์ ซึ่งมีลักษณะโดดเด่น และมีจำนวนมากพอ นอกจากนี้ยังมีบริการนำเที่ยว คมนำเที่ยว คมนำทาง ฝึกอบรม มีชุดบริการท่องเที่ยว และมีบริการอาหาร ทั้งนี้นับตั้งแต่ชุมชนกรุงชิงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาจนกระทั่งปัจจุบัน กิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านั้นไม่ได้ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จนทำให้ความสมดุลของธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก นอกจากนี้ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ไม่สามารถดูดกลืนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ประกอบกับความพยายามในการรวมกลุ่มขององค์กรชุมชน ทำให้ชุมชนกรุงชิงมีความเหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เน้นการอนุรักษ์และการศึกษาเรียนรู้ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน แต่ก็ยังมีจุดอ่อนในการจัดการบางประการ เช่น ทักษะการนำเที่ยวของผู้ให้บริการนำเที่ยว ทักษะการใช้ภาษา และการให้บริการชาวต่างประเทศ ทักษะในการประสานงานกับระบบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น

7. องค์ความรู้ด้านกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยวในกรุงชิง มีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก เทียวถ้ำ และการเก็บลูกประ และกิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ เล่นน้ำ ถ่ายรูป ชี้อัจฉริยะ พักผ่อน และตั้งค่ายพักแรม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิตและองค์กรชุมชน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของชุมชนเป็นอย่างมาก และยังไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวใดที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับสูง

ประการสำคัญ คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดดำเนินการในชุมชนกรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมการเรียนรู้ในระดับสูงมาก ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและชาวกรุงชิง รวมทั้งเกือบทุกกิจกรรมที่สามารถเปิดกว้างให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมกับอุทยานแห่งชาติได้

8. องค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนกรุงชิงขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากการดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง มีเพียงกิจกรรมล่องแก่งคลองกลายเท่านั้น ที่ดำเนินการโดย อบต. กรุงชิง และไม่มีระบบประสานงานกลาง เพื่อเกื้อหนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงได้

จากองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้สามารถประเมินความพร้อมของชุมชนได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นการท่องเที่ยวตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ในการกำหนดทิศทางและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนกรุงชิง จำเป็นต้องเชื้อให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ มีการจัดสรรหน้าที่ให้ชาวบ้านในชุมชนได้ผลัดเปลี่ยนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานการท่องเที่ยว เช่น การต้อนรับ การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การทำอาหาร เป็นต้น โดยมีการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชน ได้ลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ช่วยกันสร้างระบบธุรกิจชุมชน มีการสนับสนุน ส่งเสริมความสามารถ และพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชาวบ้าน โดยการจัดอบรม ให้ความรู้ และพัฒนาทักษะการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จัดแนวทางการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตลอดจนการมีส่วนร่วมวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาชุมชนให้ไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของโครงการคือ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

ความร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง นับว่าเป็นความโชคดีของประชาชนกรุงชิงและใกล้เคียงที่ผู้ปฏิบัติงานในส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาหลวงเข้าใจแนวคิด แนวปฏิบัติ วิถีชีวิต การพึ่งพาอาศัยโดยไม่ทำลายของชาวบ้าน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

1. เดือนตุลาคม 2544 ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดอบรมนักสื่อความหมายทางธรรมชาติรุ่นที่ 1
2. เดือนพฤศจิกายน 2544 เชิญตัวแทนชุมชน (ทีมวิจัย) เข้าร่วมการประชุมรับฟังข้อคิดเห็น การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
3. เดือนธันวาคม 2544 ร่วมกันปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ ตำบลกำโลน จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เดือนมกราคม 2545 ร่วมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในเขต อำเภอพิปูน อำเภอฉวาง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. เดือนกุมภาพันธ์ 2545 ทางหัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาหลวง (ขล.4) ได้เชิญทีมวิจัย ร่วมกันสำรวจเส้นทางในการหาของป่า ของชาวบ้านพร้อมกับเส้นทางเดิน และ การให้ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาพื้นที่บริเวณที่ทำการหน่วยกรุงชิง

6. เดือนมิถุนายน 2545 ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมนักสื่อความหมายทาง ธรรมชาติ รุ่นที่ 2, 3 บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

7. เดือน เมษายน มิถุนายน กรกฎาคม สิงหาคม 2545 ทางเครือข่ายการท่องเที่ยวได้นำ นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการที่พัก อาหาร ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง (หน่วยกรุงชิง) ได้รับความ ร่วมมือเป็นอย่างดี

8. เดือนพฤษภาคม 2545 เชิญทีมวิจัยเข้าร่วมนำเสนอให้กับคณะกรรมการพิจารณา พื้นที่สงวนชีวมลผลของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

9. การให้ความร่วมมือในการให้ใช้สถานที่ ในการจัดอบรม สัมมนา และจัดค่าย เยาวชน ตามแผนงานวิจัย

สรุปว่าความร่วมมือกับอุทยาน เพราะว่าผู้ปฏิบัติงาน มีแนวคิดที่ตรงกัน เลยทำให้รูปแบบ การร่วมมือ เป็นไปด้วยดี แต่ในอนาคตถ้าเปลี่ยนตัวผู้ปฏิบัติงานคนใหม่เข้ามาแทน รูปแบบการ ร่วมมือไม่ทราบจะเป็นอย่างไร แต่ทางชุมชนก็พร้อมที่จะปรึกษาหารือเพื่อปรับทิศทางการทำงานให้ เป็นไปในแนวทางเดียวกันอยู่แล้ว

1. ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง

การร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ในรอบ 2 ปีที่โครงการวิจัยดำเนินการได้รับความ ร่วมมือเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอนุญาตให้ใช้ห้องประชุมในการประชุมตามแผนงานวิจัย การให้ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ นอกสถานที่ เช่น กล้องส่องนก เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายแผ่นใส และอุปกรณ์อื่น ๆ แต่ที่สำคัญที่สุด ก็คือการมา ร่วมกัน ระดมแนวคิด ความต้องการ ตลอดจนการร่วมกันจัดทำแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้น พร้อมทั้งนำแผนไปสู่การปฏิบัติการจริง ๆ ในปีงบประมาณ ณ 2545 มีดังนี้

1. แผนพัฒนาและปรับปรุงศูนย์ประสานงาน	200,000 บาท
2. แผนจัดทำคู่มือท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง	30,000 บาท
3. แผนจัดฝึกอบรมบุคลากร	45,000 บาท
4. แผนจัดซื้อเรือยางล่องแก่งเพิ่มเติม	250,000 บาท
5. แผนซ่อมแซมสะพานในการล่องแก่ง	100,000 บาท
6. แผนการจัดจ้างผู้จัดการบริหารเครือข่าย	
การท่องเที่ยวชุมชนกรุงชิง	100,000 บาท
รวมปี 2545	725,000 บาท

ซึ่งในขณะนี้บางโครงการได้ดำเนินการไปแล้ว และบางโครงการกำลังอยู่ในขั้นตอนดำเนินการอยู่ แต่ทั้งหมดจะต้องเสร็จสิ้นก่อนปีงบประมาณ 2545

สรุปความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เพราะมีการบอกกล่าวถึงแผนการดำเนินงานมาตั้งแต่ต้น ซึ่งในช่วงแรกก็ยังมีข้อสงสัยจากบางส่วนอยู่ ประกอบกับคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน ประกอบกับมีแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ค่อยเป็นค่อยไป เพื่อมุ่งสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่เหมือนกัน จึงทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปด้วยดี เพราะมีการปรึกษาหารือกันโดยตลอด

ในส่วนของการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชในรอบปี 2545 ทางทีมวิจัยได้เสนอแผนงานตามแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนกรุงชิง เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณประจำปี 2545 ดังนี้

1. โครงการพัฒนาทะเลหมอกเขาเหล็ก	90,000 บาท
2. โครงการจัดทำสวนสมุนไพรถ้ำลอด	120,000 บาท
3. โครงการจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว	70,000 บาท
4. โครงการอบรมทักษะเฉพาะทางนักสื่อความหมายทางธรรมชาติ	70,000 บาท
รวมปี 2545	350,000 บาท

ซึ่งขณะนี้โครงการกำลังดำเนินการอยู่

สรุปความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนมากจะอยู่ในบทบาทของการสนับสนุนงบประมาณ

ความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โดยเฉพาะศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น และโครงการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวภาคใต้ ในรูปแบบของความร่วมมือ เช่น สนับสนุนและพัฒนา ตลอดถึงการติดตามโครงการของศูนย์ประสานงาน ในส่วนของโครงการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวภาคใต้ ได้ร่วมมือกันด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความรู้ทางวิชาการการนำนักศึกษา มาทดลองการท่องเที่ยวกับชาวบ้าน พร้อมทั้งการประเมินผลการเชิญให้หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นวิทยากรบรรยายตามที่ต่าง ๆ การร่วมมือกันจัดงานสัมมนาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนภาคใต้ ในเดือนสิงหาคม 2545 การช่วยตั้งข้อสังเกตให้กับโครงการวิจัย รวมถึงการที่อนุญาตให้นักศึกษาลงมาเป็นวิทยากรที่เลี้ยง ร่วมกับชุมชนในกิจกรรมค่ายเยาวชน

ความร่วมมือกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะสำหรับสำนักงานเขต 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช ในช่วงแรกของการดำเนินการวิจัย ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร มีแค่มาเป็นวิทยากรในการสัมมนาปี 2544 1 ครั้ง แต่ในช่วงปี 2545 เริ่มมีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น เช่น การสนับสนุนงบประมาณการสัมมนาการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การเชิญให้ทีมวิจัยเป็นวิทยากรตามที่ต่าง ๆ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดนิทรรศการนอกพื้นที่

สรุปในอนาคต น่าจะมีการร่วมมือที่ดีขึ้น ถ้ามีการเข้าใจแนวคิด วิธีการคิดของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน

1.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของโครงการคือ เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลกรุงชิงที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผลที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ในการดำเนินการวิจัยร่วมกับชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ทำให้แต่ละหมู่บ้านได้หยิบยกสถานที่ท่องเที่ยว หรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละหมู่บ้านโดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า จะไม่ให้ไปซ้ำกับหมู่บ้านอื่น ๆ และได้ร่วมกันพัฒนากลุ่มของแต่ละหมู่บ้านดังนี้

หมู่ที่ 1	กลุ่มทะเลหมอกเขาเหล็ก	กลุ่มที่ 1
หมู่ที่ 2	กลุ่มไร่ยางเวียนครก	กลุ่มที่ 2
หมู่ที่ 3	กลุ่มบ่อน้ำร้อน	กลุ่มที่ 3
หมู่ที่ 4	กลุ่มร้านค้าชุมชน	กลุ่มที่ 4
หมู่ที่ 5	กลุ่มเดินป่าสันเขิน	กลุ่มที่ 5
หมู่ที่ 6	กลุ่มบ้านพักในสวนทุเรียน	กลุ่มที่ 6
หมู่ที่ 7	กลุ่มชุมชนคนรักป่า	กลุ่มที่ 7
หมู่ที่ 8	กลุ่มท่องเที่ยวป่าประ	กลุ่มที่ 8
หมู่ที่ 9	กลุ่มบ้านพักริมสระน้ำ	กลุ่มที่ 9
อบต.	ล่องแก่งคลองกลาย	กลุ่มที่ 10

ผลจากการร่วมปฏิบัติและพัฒนากลุ่ม พร้อมกับการร่วมทดลองต้อนรับนักท่องเที่ยว ในช่วงปลายปี 2544 ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทะเลหมอกเขาเหล็ก มีชาวบ้านที่สนใจอยู่บางส่วน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญของผู้ใหญ่บ้านที่จะพัฒนาทะเลหมอกให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้บริการอาหารยามเช้า ประเภ่น้ำชา กาแฟ ขนมพื้นบ้าน ให้กับนักท่องเที่ยว ผลจากการทดลอง พบว่า การที่ให้ชาวบ้านมาให้บริการในรูปของอาหารเช้า ไม่ตรงกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านต้องลุกขึ้นไปกรีดยางตั้งแต่หัวรุ่ง เช้ามืดก็ต้องไปเก็บน้ำยาง ประกอบกับรายได้จากการขายอาหารเช้ายังไม่สามารถที่จะรองรับหรือทดแทนรายได้จากงานประจำได้

ผลที่เกิดขึ้น ต้องมีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่นต่อไป และในปี 2545 ก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 90,000 บาท ในการปรับปรุงภูมิทัศน์จุดเด่นของทะเลหมอกเขาเหล็ก คือสามารถชมวิวของตำบลกรุงชิงและตำบลนบพิตำ การสื่อเรื่องราวของทะเลหมอกในบางช่วง การเรียนรู้เรื่องผลกระทบจากการทำเหมืองแร่

ภาพประกอบที่ 4.3 ทะเลหมอก

2. กลุ่มรำวงเวียนครก เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีอยู่เดิมแล้วในชุมชน แต่ว่าในช่วงขาดหายไปจากความศรัทธา และการให้การยอมรับจากคนในชุมชน จึงได้พูดคุยกับทางลุงแปลก แก้วทอง ในฐานะคนสืบทอดรำวงเวียนครกมาโดยตลอด ถึงการนำออกมาละเล่นให้กับนักท่องเที่ยวดู จึงส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น และมีการฟื้นฟูฝึกซ้อมกันอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้เกิดการยอมรับของคนในชุมชนขึ้นมา มีการแสดงความต้องการในการฝึกหัดของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านขึ้น ประกอบกับเป็นการละเล่นที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม เล่นของรำวงเวียนครกอยู่ที่เนื้อร้อง ทำท่า เป็นเอกลักษณ์จริง ๆ ของชุมชนที่นี่ เป็นการบอกเล่าถึงการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนและนอกชุมชน การนำเอาวรรณคดีไทยมาแต่งเป็นเนื้อร้อง เช่น เพลง สุตสาคร จึงทำให้เป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) ทำให้ชุมชนยอมรับ และเห็นคุณค่าของรำวงเวียนครก
- 2) เกิดการยอมรับและได้แลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยว
- 3) เกิดการฟื้นฟูศิลปะการละเล่นพื้นบ้านของชุมชน

ภาพประกอบที่ 4.4 รำวงเวียนครก

3. กลุ่มบ่อน้ำร้อนบ้านพิต้า จากการลงไปจัดประชุมพูดคุยกับชาวบ้านหลายครั้งพบว่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งสนใจและเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม และพร้อมกันมีความพยายามที่จะให้เกิดการบริหารจัดการในลักษณะของธุรกิจชุมชน หลังจากมีการพูดคุยจนมีคณะทำงานประสานเรื่องบ่อน้ำร้อนเกิดขึ้น จึงได้นำคณะทำงานไปศึกษาดูงานที่บ่อน้ำร้อน รักขวาริน จังหวัดระนอง ทำให้ชาวบ้านมองเห็นถึงรูปแบบในการที่จะพัฒนาบ่อน้ำร้อนให้มีสภาพที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ประกอบกับในช่วงดังกล่าวนักศึกษาของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้คัดเลือกบ่อน้ำร้อนในการออกแบบพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงส่งผลให้ชุมชนนำแบบการพัฒนาที่ได้มาจัดทำโครงการต่อ ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงดำเนินการ ขอสนับสนุนงบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) ชาวบ้านเกิดความต้องการในการจัดการทรัพยากรในชุมชน
- 2) การรวมตัวกันเพื่อต่อสู้/ต่อรองกับกลุ่มธุรกิจ
- 3) เกิดการฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวที่เคยพัฒนาไม่ถูกทาง

ภาพประกอบที่ 4.5 ป่อน้ำร้อน

4. กลุ่มร้านค้าชุมชน บ้านเปียนซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตรงกลางของชุมชนกรุงชิง ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิงได้จัดสร้างตลาดกลางของชุมชนขึ้น และมีชาวบ้านส่วนหนึ่งนำอาหาร ขนมต่าง ๆ มาวางขายเป็นประจำอยู่แล้ว ทางทีมวิจัยจึงได้ไปร่วมประชุมกับหมู่บ้านและมีความเห็นว่า จะพัฒนาตลาดกลาง เพื่อรองรับและบริการให้กับนักท่องเที่ยว จึงได้มีการเตรียมการและทดลองการดำเนินการ ปรากฏว่ายังไม่เกิดผลเป็นที่น่าพอใจ เช่น การจัดการเรื่องขยะ ห้องน้ำ ห้องส้วม รวมถึงความหลากหลายของชนิดอาหาร และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปใช้บริการ จึงทำให้ต้องมีการมาพูดคุยและหาแนวทางกันต่อไป แต่ ทางหมู่บ้านได้มุ่งเน้นในเรื่องของเรียนรู้องค์กรชุมชน

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) มีกลุ่มสนใจจริงอยู่น้อย
- 2) ชาวบ้านยังไม่พร้อมในการพัฒนาเรื่องการบริหารและความสะอาด
- 3) การนำเสนอข้อมูลขององค์กรในหมู่บ้าน

ภาพประกอบที่ 4.6 เรียนรู้องค์กรชุมชน

5. กลุ่มเดินป่าสันเย็น เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันมาก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการ แต่จากการพูดคุยถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยกระบวนการมีส่วนร่วม ทางกลุ่มก็เห็นด้วย และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะกิจกรรมเดินป่าสู่สันเย็น ถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีศักยภาพที่สูงมาก ถ้ามีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างดี และจากการพูดคุยทางทีมนิวิจัยและ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จะเข้าไปสำรวจวางแผนในปี 2545 ซึ่งจะทำให้การเดินป่าสู่สันเย็นมีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) แนวคิดของสมาชิกกลุ่มชัดเจน
- 2) เกิดการร่วมมือในการพัฒนาต่อไป
- 3) เกิดทางเลือกในกิจกรรมเดินป่าของภาคใต้

ภาพประกอบที่ 4.7 เติ่นป่าสันเย็น

6. บ้านพักในสวนทุเรียน เป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านปากลง ที่มีความต้องการในการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในรูปของการให้บริการที่พัก ในรูปแบบของเต็นท์และชนา ภายในสวนทุเรียน มีกลุ่มแม่บ้านมีส่วนร่วมในการประกอบอาหาร มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มชัดเจน รวมถึงการจัดการเรื่องผลประโยชน์ มีการขยายกิจการของกลุ่มไปสู่กิจการอย่างอื่น เช่น สหกรณ์ร้านค้า จึงทำให้เห็นถึงพัฒนาการของกลุ่มตลอดเวลา แต่การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านส่วนอื่นเข้ามาเป็นสมาชิก ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) ชาวบ้านมีความเข้าใจเรื่องท่องเที่ยวดีขึ้น
- 2) มีการให้บริการที่มากขึ้นตามลำดับ
- 3) การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านส่วนอื่นเข้ามาร่วม
- 4) เกิดการใช้ประโยชน์จากผืนดินที่คุ้มค่าขึ้น

ภาพประกอบที่ 4.8 บ้านพักในสวนทุเรียน

7. กลุ่มชุมชนคนรักซ์ป่า เป็นหมู่บ้านซึ่งอยู่ไกลสุดของตำบลกรุงชิง มีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามคือ ป่าประ น้ำตกธารลอด และที่น่าสนใจที่สุดคือกว่าครึ่งหนึ่งของหมู่บ้านเป็นอดีตผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จึงทำให้มีเรื่องราวที่น่าสนใจในเรื่องวิถีคิด วิถีปฏิบัติในการดูแลรักษาป่า การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีไฟฟ้า จากการได้ลงไปประชุมกับชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้านหลายครั้ง ทำให้บางส่วนสนใจที่จะดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวอีกบางส่วนไม่เห็นด้วย บางส่วนต้องการทำเป็นธุรกิจส่วนตัว จึงส่งผลให้เกิดการรวมตัวที่ยากพอสมควร ประกอบกับมีปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน ค่อนข้างชัดเจน จึงทำให้การรวมตัวกันของชาวบ้านบางส่วนจึงไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนพอ

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) เกิดกลุ่มสนใจภายในชุมชน บางส่วน
- 2) ชุมชนเริ่มเห็นคุณค่าถึงเรื่องราวที่ตนเองเคยร่วมกันต่อสู้กับฝ่ายบ้านเมืองมาก่อน
- 3) เห็นความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในชุมชน อย่างชัดเจน และมีความซับซ้อนมาก

ภาพประกอบที่ 4.9 ชุมชนคนในป่า

8. กลุ่มท่องเที่ยวป่าประ ป่าประเป็นป่าของชุมชนที่มีอาณาเขตหลายพันไร่ เป็นป่าที่ชุมชนใช้ประโยชน์ในการเก็บลูกประมาขาย และในช่วงที่ป่าประเปลี่ยนสี (ผลัดใบ) ก็จะเป็นป่าที่สวยงามมาก (เดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม) ส่วนในช่วงเทศกาลเก็บลูกประก็เป็นช่วงที่จะเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านในการพึ่งพาป่า ประกอบกับในปัจจุบัน ทางอุทยานแห่งชาติเขานัน (หน่วยห้วยเลข) ได้ออกแบบเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าประขึ้น จึงเป็นโอกาสดีที่จะเปิดโอกาสให้องค์กรของชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม จากการดำเนินการวิจัยกับชาวบ้าน พบว่ามีชาวบ้านและผู้นำทางบางท่านเห็นด้วยกับ กิจกรรมท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ขายหรือผู้หญิง แต่ยังคงพัฒนารูปแบบกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจ อีกระยะหนึ่ง

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) พื้นฟูแนวคิดการดูแลป่าโดยชุมชน
- 2) กลุ่มคนสนใจจำนวนหนึ่ง
- 3) เกิดการร่วมมือระหว่างชุมชนกับอุทยานแห่งชาติเขานัน

ภาพประกอบที่ 4.10 กลุ่มป่าประ

9. กลุ่มบ้านพักริมน้ำ หมู่ที่ 9 เป็นหมู่บ้านเกิดใหม่ เมื่อไม่นานมานี้ จากการลงไปสำรวจพื้นที่ พบว่าบริเวณสระน้ำของหมู่บ้านมีความสวยงาม มีความเหมาะสมในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว หลังจากนั้นได้ไปร่วมประชุมพูดคุยกับชาวบ้าน ถึงการดำเนินการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชาวบ้านเห็นด้วย ตอนนี้จึงอยู่ในขั้นตอนการรวบรวมสมาชิก และการหารูปแบบการพัฒนาที่พักเชิงนิเวศ (Eco lodge) อยู่

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) เกิดแนวคิดการใช้ประโยชน์จากสระน้ำที่เพิ่มคุณค่ามากขึ้น
- 2) เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชน ที่สนใจเรื่องท่องเที่ยว
- 3) ชาวบ้านเกิดแนวคิดในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนขึ้น

10. ล่องแก่งคลองกลาย ซึ่งดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง ร่วมกับชาวบ้าน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกของการท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง (2538) เป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนที่มากพอประมาณ จากการลงไปพูดคุยกับผู้บริหารล่องแก่ง สมาชิกฝ่ายจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ปัญหาซึ่งกันและกัน เกิดวิธีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดการรวมกลุ่มเพื่อคัดค้าน กลุ่มธุรกิจจากภายนอกที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมล่องแก่ง เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้ให้บริการมากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น

- 1) เกิดการพัฒนารูปแบบการบริการที่ดีขึ้น
- 2) มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้น เพื่อรวมพลังกันพิทักษ์ผลประโยชน์ให้กับชุมชน
- 3) สร้างรายได้ให้กับชุมชนทั้งตำบลโดยอ้อม ในรูปของรายได้ที่เข้าสู่ อบต. และรายได้ที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน

ภาพที่ 4.11 ล่องแก่งคลองกลาย

1.4 วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การบูรณาการแผนแม่บท การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง แผนแม่บทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในพื้นที่ตำบลกรุงชิงโดยมหาวิทยาลัย-วิทยาลัยลักษณะ เป็นผู้ศึกษา มีแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอยู่แล้ว แต่ปัญหาที่พบคือ 1) ต่างคนต่าง จัดทำแผนของแต่ละคน 2) ไม่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและยอมรับกัน 3) ไม่สามารถนำแผนสู่การ ปฏิบัติการได้ จึงทำให้ทีมวิจัยนำแผนของหน่วยงานดังกล่าวข้างต้นมาบูรณาการโดยกระบวนการมี ส่วนร่วม ของผู้เกี่ยวข้องในชุมชน จึงทำให้เกิดแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ชุมชนกรุงชิงขึ้น ดังนี้

แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่กรุงชิง

1. การท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

กรุงชิงมีลักษณะทางทรัพยากรและรูปแบบการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับคีรีวง คือเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่ให้บริการรองรับนักท่องเที่ยวในประเทศเป็นส่วนใหญ่ มุ่งเน้นท่องเที่ยวที่ ต้องการความสงบ มีความเป็นส่วนตัว มีค่าใช้จ่ายปานกลาง – ต่ำ มีกิจกรรมในการพักผ่อน การเล่น น้ำตก เป็นกรรมกรมปกติ ส่วนกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติและและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกิจกรรม พิเศษ แต่พื้นที่กรุงชิง ยังมีอัตราการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวต่ำกว่าพื้นที่คีรีวง การพัฒนาการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการยกระดับการบริการต่ำกว่าคีรีวง จึงเป็นโอกาสดีที่จะสามารถ รักษาสิ่งแวดล้อมไว้ได้

ในช่วงปี พ.ศ. 2544 กรุงชิงมีสถานบริการที่พัก 5 แห่ง กระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งท่องเที่ยว ต่าง ๆ ได้แก่ หนองไพรวัลย์ รีสอร์ท, สวนผักฟ้า รีสอร์ท, กรุงชิงฮิลล์ รีสอร์ท, วังศิลา รีสอร์ท และที่พัก ของอุทยานแห่งชาติ ปัญหาสำคัญที่พบในพื้นที่กรุงชิง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาจากสถานที่และกิจกรรมท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่กระจายทั่วไปในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีปัญหา ในเรื่องการติดต่อประสานงาน การจัดการด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการจัดระบบบริการ ต่าง ๆ เช่น บริการมัคคุเทศก์ ฝัพาย ลูกหาบ การให้บริการร้านค้าและอาหาร ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ เป็นต้น รวมถึงการขาดระบบการจัดเก็บมูลฝอย ระบบบำบัดน้ำเสีย และระบบโทรศัพท์

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67 มีการศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษา และเป็นนักเรียนนักศึกษา มีอายุเฉลี่ย 15 – 16 ปี ร้อยละ 71 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ยังไม่มีรายได้หลัก ถึงร้อยละ 54 ซึ่งมีกำลังในการซื้อบริการต่ำ นอกจากนี้ยังเป็นนักท่องเที่ยว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ร้อยละ 73

นอกจากนี้พื้นที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวของกรุงชิง ส่วนใหญ่เคยเป็นพื้นที่ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและใช้ประโยชน์มาก่อนที่จะมีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น ในการกำหนด วิสัยทัศน์ และการวางแผนการพัฒนา จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีรูปแบบและเงื่อนไขในการมีส่วนร่วม ของชุมชนอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่กรุงชิง จากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริหารจัดการ การบริการและการตลาด พบว่ามีขีดความสามารถอยู่ในระดับต่ำ จำเป็นต้องมีการจัดการเพื่อเพิ่มระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และรักษาระดับการขยายตัวในระดับพอสมควร พร้อมทั้งเพิ่มมาตรการการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ทั้งถึงและยั่งยืนต่อไป

2. กรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 วิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกรุงชิง ระยะ 20 ปี

ชุมชนกรุงชิง มีวิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ การพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษาธรรมชาติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเท่าที่จำเป็น และมีการจัดการในรูปแบบของธุรกิจชุมชนมีส่วนร่วมตามศักยภาพในทุกระดับ

2.2 พันธกิจการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกรุงชิง

2.2.1 กำหนดให้พื้นที่กรุงชิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีการกำหนดขอบเขตการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ร่วมกัน ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน

2.2.3 มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของท้องถิ่น

2.2.4 มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบธุรกิจชุมชน ที่มุ่งเน้นความมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีองค์กรประสานงานหลักด้านการบริหารจัดการ

2.3 เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกรุงชิง

2.3.1 มีข้อตกลงร่วมกันในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 คงไว้ซึ่งสภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3.3 เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2.3.4 มีการบริหารจัดการในรูปแบบธุรกิจชุมชน ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดอาชีพและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและทั่วถึง ตลอดจนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน

3. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.1 จุดแข็งของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.1.1 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ มีการดูแลและการอนุรักษ์ที่ดี

3.1.2 มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน

3.1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับสูง

3.1.4 ชุมชนมีความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับสูง

3.2 จุดอ่อนของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2.1 ขนาดหน่วยงานหรือองค์กรหลักที่มารับผิดชอบในการวางแผนงาน การบริหารจัดการ การบริการ รวมถึงการเตรียมความพร้อมและการประสานความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนกรุงชิง

3.2.2 การบริหารจัดการภายในศูนย์บริการการท่องเที่ยวกรุงชิงขาดประสิทธิภาพ

3.2.3 ระบบการติดต่อสื่อสาร โทรศัพท์คมนาคมทั้งภายในและภายนอกชุมชนไม่มีประสิทธิภาพและไม่ทั่วถึง

3.2.4 ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอและไม่ถูกหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะห้องน้ำ และห้องอาบน้ำ

3.2.5 ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ ขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2.6 การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่เป็นที่รับรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

3.2.7 ผู้ให้บริการท่องเที่ยวขาดทักษะการให้บริการ การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และการดูแลความปลอดภัย

3.2.8 ไม่มีป้ายบอกเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3.2.9 หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ขาดความรู้ในด้านการบริหารจัดการ การบริการ การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2.10 ขาดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องและมีทิศทางเดียวกัน

- 3.2.11 ขาดสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
- 3.2.12 ไม่มีร้านค้าและร้านอาหารรองรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 3.2.13 ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในกรุงชิง
- 3.2.14 ไม่มีระบบการขนส่งติดต่อภายในระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงชิง

3.3 โอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 3.3.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- 3.3.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแผนงานและนโยบายหลักของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- 3.3.3 มีข้อมูลและกรณีศึกษาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่กรุงชิง
- 3.3.4 มีความตื่นตัวเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเพื่อขยายองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง
- 3.3.5 มีนักธุรกิจจากภายนอกให้ความสนใจเข้ามาลงทุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา
- 3.3.6 สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว มีกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่

3.4 อุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 3.4.1 ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการบริหารจัดการท่องเที่ยว ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3.4.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4. แผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระยะ 5 ปี

แผนกลยุทธ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่กรุงชิงนั้น มุ่งเน้นในด้านการควบคุมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นโครงการที่ควรดำเนินงานในระยะ 5 ปี เป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย แผนงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แผนงานด้านบริการ และจัดการท่องเที่ยว แผนงานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แผนงานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ แผนงานด้านประเมินผล

4.1 แผนงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- 4.1.1 โครงการปรับปรุง / พัฒนา ทะเลหมอกเขาเหล็ก
- 4.1.2 โครงการปรับปรุง / พัฒนา เส้นทางศึกษาธรรมชาติถ้ำลอด
- 4.1.3 โครงการพัฒนาบ่อน้ำร้อน บ้านพิดำ
- 4.1.4 โครงการปรับปรุง / พัฒนา ร้านค้าชุมชนบ้านเปียน
- 4.1.5 โครงการปรับปรุง / พัฒนา ถ้ำหงส์

- 4.1.6 โครงการปรับปรุง เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกกรุงชิง
- 4.1.7 โครงการปรับปรุง / พัฒนา ห้องน้ำ และห้องอาบน้ำ
- 4.1.8 โครงการฟื้นฟู วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น
- 4.1.9 โครงการพัฒนา เส้นทางเดินป่าสันเขิน
- 4.1.10 โครงการพัฒนา ที่พักเชิงนิเวศ บ้านห้วยแห้ง
- 4.1.11 โครงการพัฒนา วังปลา บ้านปากลง
- 4.1.12 โครงการพัฒนา เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ป่าประ
- 4.1.13 โครงการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ห้วยตง
- 4.1.14 โครงการปรับปรุงและพัฒนา การล่องแก่งคลองกลาย
- 4.1.15 โครงการพัฒนา เส้นทางศึกษาธรรมชาติคลองกลาย
- 4.1.16 โครงการจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว
- 4.1.17 โครงการพัฒนา กิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2 แผนงานด้านการบริหารและการจัดการ

- 1) โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง
- 2) โครงการปรับปรุงศูนย์ข้อมูลและศูนย์ประสานงานกรุงชิง
- 3) โครงการจัดทำข้อบังคับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรุงชิง
- 4) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้ประสานงานการท่องเที่ยว
- 5) โครงการศึกษาและรวบรวมประวัติและข้อมูลชุมชน
- 6) โครงการให้การอบรมเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา
- 7) โครงการรณรงค์การลดขยะจากนักท่องเที่ยว
- 8) โครงการปรับปรุงระบบโทรศัพท์ในชุมชน

4.3 แผนงานด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

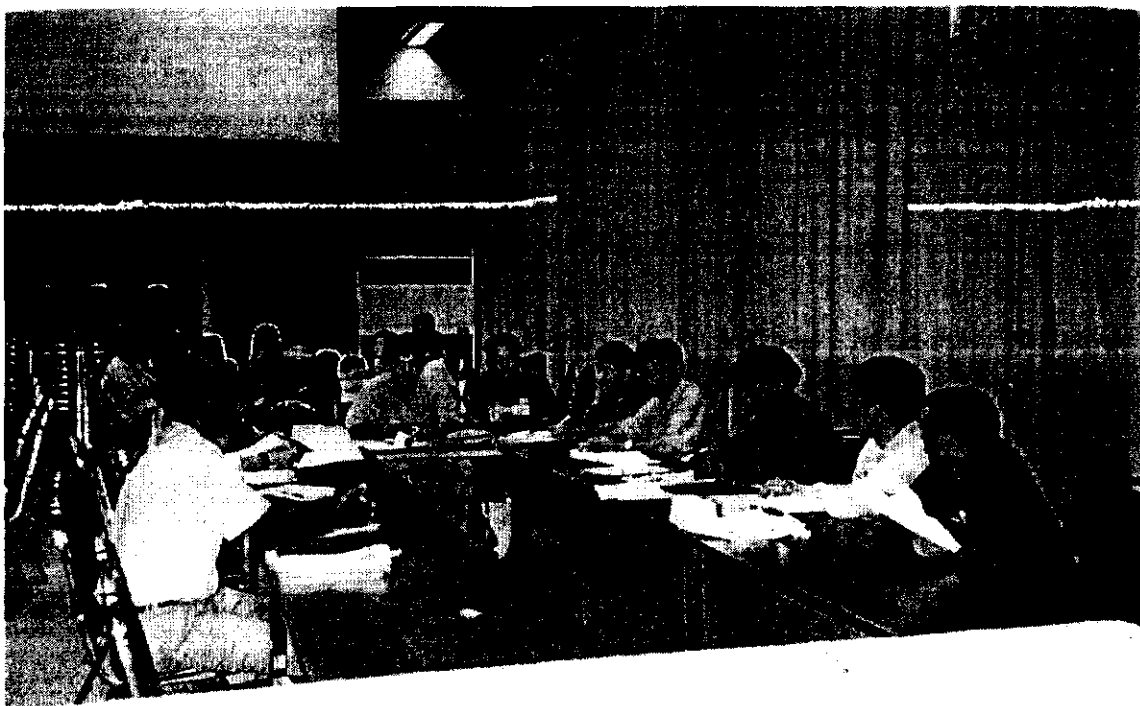
- 4.2 โครงการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
- 4.3 โครงการเตรียมความพร้อมให้กลุ่มองค์กรชุมชน
- 4.4 โครงการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ
- 4.5 โครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 4.6 โครงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
- 4.7 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 4.8 โครงการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน
- 4.9 โครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและยุวมัคคุเทศก์

4.4 แผนงานด้านตลาดและประชาสัมพันธ์

- 1) โครงการพัฒนาทักษะด้านการตลาด
- 2) โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
- 3) โครงการเทศกาลท่องเที่ยวประจำปี
- 4) โครงการจัดนิทรรศการการท่องเที่ยวนอกพื้นที่
- 5) โครงการท่องเที่ยวชุมชนโดยสื่อมวลชน
- 6) โครงการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวนอกพื้นที่
- 7) โครงการจัดทำสื่อทางอินเทอร์เน็ต

4.5 แผนงานด้านการประเมินผล

- 1) โครงการประเมินผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว
- 2) โครงการติดตามและประเมินผลทางธุรกิจท่องเที่ยว
- 3) โครงการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน
- 4) โครงการประเมินผลกระทบต่องังคม วัฒนธรรม
- 5) โครงการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะต่อไป

ภาพประกอบที่ 4.12 การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

แผนแม่บทชุมชน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรูชิง

ระยะเวลา พ.ศ. 2545 – 2550

แผนงาน / โครงการ	สถานที่	ระยะเวลา	ประมาณการงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
1. แผนงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
1) โครงการปรับปรุงทะเลหมอกเขาเหล็ก	หมู่ 1	ปีที่ 1	150,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรูชิง	อบต. กรูชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2) โครงการปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ถ้ำลอด	หมู่ 2	ปีที่ 2	100,000	"	"
3) โครงการพัฒนาบ่อน้ำร้อนบ้านที่ด้า	หมู่ 3	ปีที่ 1	300,000	"	"
4) โครงการพัฒนาร้านค้าชุมชน	หมู่ 4	ปีที่ 1	400,000	"	"
5) โครงการปรับปรุง / พัฒนา ถ้ำหงส์	หมู่ 3	ปีที่ 1	200,000	"	"
6) โครงการปรับปรุงเส้นทางศึกษาธรรมชาติ น้ำตกกรูชิง	หมู่ 3	ปีที่ 1	150,000	"	"
7) โครงการพัฒนาห้องอาบน้ำ / ห้องน้ำ	หมู่ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	ปีที่ 1	300,000	"	"

แผนแม่บทชุมชน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง

ระยะเวลา พ.ศ. 2545 – 2550

แผนงาน / โครงการ	สถานที่	ระยะเวลา	ประมาณการงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
8) โครงการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น	หมู่ 2, 8	ปีที่ 1	100,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง	อบต. กรุงชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, สำนักงานจังหวัด
9) โครงการพัฒนาเส้นทางเดินป่าสันเขิน	หมู่ 5	ปีที่ 2	200,000	"	"
10) โครงการพัฒนาที่พักเชิงนิเวศบ้านห้วยแห้ง	หมู่ 9	ปีที่ 1	300,000	"	"
11) โครงการพัฒนารังปลา บ้านปากกลาง	หมู่ 6	ปีที่ 2	150,000	"	"
12) โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าประ	หมู่ 8	ปีที่ 1	100,000	"	"
13) โครงการพัฒนาค่ายประวัติศาสตร์บ้านห้วยดง	หมู่ 7	ปีที่ 1	100,000	"	"
14) โครงการปรับปรุงกิจกรรมส่องแก่งคลองกลาย	หมู่ 3	ปีที่ 1	500,000	อบต. กรุงชิง	"
15) โครงการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติคลองกลาย	หมู่ 6	ปีที่ 3	200,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง	"

แผนแม่บทชุมชน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง

ระยะเวลา พ.ศ. 2545 – 2550

แผนงาน / โครงการ	สถานที่	ระยะเวลา	ประมาณการงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
2. แผนงานด้านบริหารจัดการ					
1) โครงการศึกษาเพื่อจัดทำคู่มือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรุงชิง	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1	300,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง	อบต. กรุงชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2) โครงการปรับปรุงศูนย์ข้อมูลและศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว	หมู่ 2	ปีที่ 1	500,000	"	สำนักงานจังหวัด อบต. กรุงชิง
3) โครงการจัดทำข้อบังคับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1	50,000	"	อบต. กรุงชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการผู้ประสานงาน	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1	70,000	"	สำนักงานจังหวัด
5) โครงการศึกษาเพื่อจัดทำประวัติชุมชน	ต.กรุงชิง	ปีที่ 2	200,000	"	"
6) โครงการจัดอบรมสิ่งแวดล้อมศึกษา	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 - 5	300,000	"	"

แผนแม่บทชุมชน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง
ระยะเวลา พ.ศ. 2545 – 2550

แผนงาน / โครงการ	สถานที่	ระยะเวลา	ประมาณการงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
7) โครงการรณรงค์ลดขยะจากนักท่องเที่ยว	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 - 5	300,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง	อบต. กรุงชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
8) โครงการปรับปรุงระบบโทรศัพท์	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1	-	"	สำนักงานจังหวัด
2. แผนงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
1) โครงการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1	70,000	"	"
2) โครงการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรชุมชน	หมู่ 1 - 9	ปีที่ 1	100,000	"	"
3) โครงการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 - 3	150,000	"	"
4) โครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน	หมู่ 4	ปีที่ 1	50,000	"	"
5) โครงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม	หมู่ 1 - 9	ปีที่ 1 - 5	200,000	"	"

แผนแม่บทชุมชน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง

ระยะเวลา พ.ศ. 2545 – 2550

แผนงาน / โครงการ	สถานที่	ระยะเวลา	ประมาณการงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
6) โครงการอบรมกลุ่มอาชีพเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว	หมู่ 4	ปีที่ 1 – 5	300,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง	อบต. กรุงชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
7) โครงการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน	หมู่ 1 – 9	ปีที่ 1 – 5	300,000	"	สำนักงานจังหวัด
8) โครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และยุวมัคคุเทศก์	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 – 3	200,000	"	"
3. แผนงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
1) โครงการพัฒนาทักษะด้านการตลาด	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 – 5	200,000	"	"
2) โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 – 5	300,000	"	"
3) โครงการจัดเทศกาลท่องเที่ยวประจำปี	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 – 5	300,000	"	"
4) โครงการจัดนิทรรศการนอกพื้นที่	ต.กรุงชิง	ปีที่ 1 – 5	200,000	"	"

แผนแม่บทชุมชน
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง
ระยะเวลา พ.ศ. 2545 – 2550

แผนงาน / โครงการ	สถานที่	ระยะเวลา	ประมาณการงบประมาณ	หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
5) โครงการท่องเที่ยวชุมชนโดยสื่อมวลชน	กรุงชิง	ปีที่ 3 – 5	150,000	เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง	อบต. กรุงชิง, ททท., มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
6) โครงการจัดตั้งศูนย์ประสานงานนอกพื้นที่	จ. นครศรีฯ	ปีที่ 3	500,000	"	สำนักงานจังหวัด
7) โครงการจัดทำสื่อทางอินเทอร์เน็ต	ต. กรุงชิง	ปีที่ 3	100,000	"	"
4. แผนงานด้านการการประเมินผล					
1) โครงการประเมินผลกระทบท่อแหล่งท่องเที่ยว	ต. กรุงชิง	ปีที่ 2 – 5	15,000	"	"
2) โครงการประเมินผลทางเศรษฐกิจ	ต. กรุงชิง	ปีที่ 2 – 5	150,000	"	"
3) โครงการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชน	ต. กรุงชิง	ปีที่ 3	100,000	"	"
4) โครงการศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม	ต. กรุงชิง	ปีที่ 3 – 5	150,000	"	"
5) โครงการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะต่อไป	ต. กรุงชิง	ปีที่ 5	100,000	"	"

รายละเอียดโครงการ

แผนงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โครงการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาบ่อน้ำร้อนและกิจกรรมล่องแก่ง

หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วยทางเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง ได้เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของพี่น้องประชาชนในตำบลกรุงชิง เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวบ่อน้ำร้อนบ้านพิดำ และกิจกรรมล่องแก่งคลองกลาย หมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีชาวบ้านร่วมกันที่จะพัฒนาบ่อน้ำร้อน ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีรูปแบบที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ ตามหลักการพัฒนาบ่อน้ำร้อนที่เหมาะสม

ในการนี้จึงจัดโครงการเพื่อนำชาวบ้านไปดูงานรูปแบบการพัฒนาและจัดการบ่อน้ำร้อนใน จังหวัดลำปาง เชียงใหม่ และกิจกรรมล่องแก่งหินเพิง จังหวัดปราจีนบุรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชาวบ้านได้รูปแบบการพัฒนาบ่อน้ำร้อน
2. เพื่อให้ชาวบ้านได้รูปแบบการจัดการบริหารบ่อน้ำร้อนและการล่องแก่ง
3. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ระยะเวลาในการดูงาน

ในระหว่างวันที่ 26 – 30 กันยายน 2545

สถานที่ดูงาน

1. บ่อน้ำร้อนแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
2. บ่อน้ำร้อนสันกำแพง บ่อน้ำร้อนรุ่งอรุณ จังหวัดเชียงใหม่
3. การล่องแก่งหินเพิง จังหวัดปราจีนบุรี

งบประมาณและรายละเอียดงบประมาณ

1. ค่าเช่ารถตู้วันละ 1,500 บาท	เป็นเงิน	10,500 บาท
2. ค่าน้ำมัน 7 วัน ๆ ละ 1,000 บาท	เป็นเงิน	7,000 บาท
3. ค่าที่พัก 6 คืน ๆ ละ 2,000 บาท	เป็นเงิน	12,000 บาท
4. ค่าอาหารรวม 16 มื้อ จำนวน 12 คน มื้อละ 70 บาท	เป็นเงิน	13,440 บาท
5. ค่าตอบแทนสถานที่ดูงานและการประสานงาน	เป็นเงิน	4,000 บาท
รวมเป็นเงิน		46,940 บาท

หมายเหตุ สามารถถัวเฉลี่ยกันได้ทุกรายการ

จำนวนผู้เข้าร่วม

1. สมาชิกบ่อน้ำร้อน	8	คน
2. สมาชิก อบต. กรุงชิง	1	คน
3. ผู้จัดการเครือข่าย	1	คน

กำหนดการดูงาน

วันที่ 26 กันยายน 2545	เดินทางจากกรุงชิงเข้ามิด ถึงปลายโพงพางช่วงเย็น
กลางคืนพักที่ปลายโพงพาง 1 คืน
วันที่ 27 กันยายน 2545	ออกเดินทางสู่จังหวัดเชียงใหม่ พักเชียงใหม่ 1 คืน
วันที่ 28 กันยายน 2545	ช่วงเช้าดูงานบ่อน้ำร้อนสันกำแพง และรุ่งอรุณ
ช่วงบ่ายเดินทางสู่จังหวัดลำปาง กลางคืนพักลำปาง 1 คืน
วันที่ 29 กันยายน 2545	ช่วงเช้าดูงานบ่อน้ำร้อนแจ้ซ้อน
ช่วงบ่ายเดินทางกลับจังหวัดนครนายก
กลางคืนพักท่าด่านโฮมสเตย์
วันที่ 30 กันยายน 2545	กลางวันดูกิจกรรมล่องแก่งหินเพิง
ช่วงบ่ายเดินทางกลับนครศรีธรรมราช
เดินทางถึงบ้านโดยสวัสดิภาพ

กำหนดการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชาวบ้านเกิดความรู้ และประสบการณ์มากขึ้น
2. เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เกิดรูปแบบในการพัฒนาบ่อน้ำร้อนต่อไป

ลงชื่อ

(นายเชาวลิต สีทธิฤทธิ์)
ผู้จัดการเครือข่าย

แผนงานด้านบริหารจัดการ

โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ตำบลกรุงชิง

1. ชื่อโครงการ พัฒนาคุณภาพผู้ให้บริการการท่องเที่ยว

2. หลักการและเหตุผล

ในการจัดการ และบริการเรื่องการท่องเที่ยวในปัจจุบันสิ่งหนึ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ คุณภาพของผู้ให้บริการ เช่น ปัญหาของคุณภาพ มัคคุเทศก์ ฝีพาย คนทำอาหาร กลุ่มผู้ขนส่ง กลุ่มของที่ระลึก กลุ่มลูกหาบ ที่ผ่านมายังไม่เป็นที่ประทับใจของผู้ใช้บริการ

จึงจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา เป็นการเฉพาะในแต่ละกลุ่มไป

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจ ของผู้ให้บริการ
- 3.2 คุณภาพของผู้ให้บริการเป็นมืออาชีพมากขึ้น
- 3.3 การท่องเที่ยวในตำบลกรุงชิง สมบูรณ์แบบขึ้น

4. เป้าหมาย

- 4.1 สมาชิกชมรม 95 คน ได้รับความรู้และประสบการณ์
- 4.2 ประชาชนผู้สนใจ เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

5. ระยะเวลาดำเนินการ

เป็นเวลา 5 เดือน นับตั้งแต่อนุมัติโครงการ

6. วิธีการดำเนินการ

- 6.1 เขียนโครงการ
- 6.2 เสนอโครงการ
- 6.3 ดำเนินการตามโครงการ เช่น สัมมนาแต่ละกลุ่ม ศึกษานอกสถานที่

7. สถานที่ดำเนินการ

อุทยานแห่งชาติเขาลง (น้ำตกกรุงชิง)

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง

9. งบประมาณ

จากงบอุดหนุน ปี 2545 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 70,000 บาท

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 10.1 ผู้ให้บริการมีคุณภาพที่ดีขึ้น
- 10.2 นักท่องเที่ยวประทับใจมากขึ้น
- 10.3 เกิดการกระจายรายได้ขึ้นในชุมชน

ลงชื่อ	ผู้เห็นชอบโครงการ	ลงชื่อ	ผู้เสนอโครงการ
(นางสาวจันทิมา ศรีนุรัตน์)		(นายเชาวลิต สิทธิฤทธิ์)	
ประธานกรรมการบริหาร อบต. กรุงชิง		ประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง	
		ลงชื่อ	ผู้ตรวจสอบโครงการ
		(นายสมโชค อิ่มรงค์)	
		สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	
		เขตอำเภอнопิตำ	
		ลงชื่อ	ผู้อนุมัติโครงการ
		(นายวิฑูรย์ เดชเดโช)	
		นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	

แผนงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง

1. ชื่อโครงการ จัดทำป้ายข้อมูลและป้ายบอกเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว ตำบลกรุงชิง

2. หลักการและเหตุผล

ตั้งแต่ ตำบลกรุงชิงได้เปิดให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเมื่อประมาณ ปี 2539 ที่ผ่านมา แต่ปรากฏว่าสิ่งหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นรูปแบบ คือ ป้ายข้อมูล รายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง และป้ายบอกระยะทางในการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันได้ทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

จึงจำเป็นต้องเริ่มดำเนินการให้มีป้ายข้อมูลรายละเอียด และป้ายบอกระยะทางของแหล่งท่องเที่ยวทั้งตำบลกรุงชิง

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกในการเดินทาง
- 3.2 แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์แบบขึ้น
- 3.3 เกิดภาพพจน์ที่ดีในสายตาของนักท่องเที่ยว

4. เป้าหมาย

- 4.1 จัดทำป้ายข้อมูล และป้ายบอกระยะทางของแหล่งท่องเที่ยวทั้งตำบลกรุงชิง
- 4.2 นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น และเกิดความประทับใจ

5. ระยะเวลาดำเนินการ

เป็นเวลา 5 เดือน หลังจากอนุมัติโครงการ

6. วิธีดำเนินการ

- 6.1 สืบหาข้อมูลรายละเอียดสถานที่ท่องเที่ยว
- 6.2 เขียนโครงการ
- 6.3 เสนอโครงการ
- 6.4 ดำเนินการตามโครงการ

7. สถานที่ดำเนินการ
ในพื้นที่ทั้งตำบลกรุงชิง

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ
ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง

9. งบประมาณ
จากงบอุดหนุนปี 2545 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 70,000 บาท

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
- 10.1 นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกและเข้าใจ
 - 10.2 ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวสมบูรณ์ขึ้น
 - 10.3 นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น

ลงชื่อ	ผู้เห็นชอบโครงการ	ลงชื่อ	ผู้เสนอโครงการ
(นางสาวจันทิมา ศรีนุรัตน์)		(นายเขาวลิต ลิทธิฤทธิ์)	
ประธานกรรมการบริหาร อบต. กรุงชิง		ประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง	

ลงชื่อ	ผู้ตรวจสอบโครงการ
(นายสมโชค อินรงค์)	
สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	
เขตอำเภอหนองปีดำ	

ลงชื่อ	ผู้อนุมัติโครงการ
(นายวิฑูรย์ เดชเดโช)	
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	

แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โครงการพัฒนาสวนสมุนไพรเพื่อการเรียนรู้ถ้ำลอด

1. ชื่อโครงการ พัฒนาสวนสมุนไพรเพื่อการเรียนรู้ ถ้ำลอด หมู่ที่ 2 ตำบลกรุงชิง

2. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากปัญหาเรื่องสุขภาพในปัจจุบันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น และแนวทางแก้ไขในปัจจุบันก็มุ่งเป็นไปที่ใช้แนวทางการรักษาสมัยใหม่ ทำให้ชุมชน และสังคมโดยภาพรวมต้องเสียดุลการดำเนินการจัดซื้อเวชภัณฑ์ยาจากต่างประเทศมากมาย โดยลืมนึกถึง ภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งมีมาก่อนหน้านั้นในเรื่องของการใช้สมุนไพรรักษาโรคภัยไข้เจ็บ

ประกอบกับทางสำนักสงฆ์ถ้ำลอด บ้านห้วยพาน หมู่ที่ 2 ตำบลกรุงชิง ได้จัดสร้างสวนสมุนไพรมาก่อนหน้านี้ แต่ขาดการพัฒนาและศึกษา ถึงประโยชน์ที่แท้จริงเพื่อนำมาใช้ในอนาคต

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 มีการพัฒนาสวนสมุนไพรต่อไปโดยไม่ขาดช่วง
- 3.2 มีการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 3.3 เป็นแหล่งรวบรวมสมุนไพรเพื่อศึกษาเรียนรู้

4. เป้าหมาย

- 4.1 มีการแปรรูปสมุนไพรใช้ในชุมชน
- 4.2 มีผู้สูงอายุเป็นควมร่วมโครงการ 70 คน
- 4.3 มีแหล่งรวบรวมและให้บริการแพทย์แผนไทย

5. ระยะเวลาดำเนินการ

เป็นระยะเวลา 12 เดือน นับตั้งแต่เริ่มอนุมัติโครงการ

6. วิธีการดำเนินการ

- 6.1 เขียนโครงการ
- 6.2 เสนอโครงการ
- 6.3 ดำเนินการตามแผนงาน

7. สถานที่ดำเนินการ

สำนักสงฆ์ถ้ำลอด หมู่ที่ 2 ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอнопิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง กลุ่มสมุนไพร่ หมู่ที่ 2

9. งบประมาณ

จากงบประมาณเงินอุดหนุนประจำปี 2545 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
จำนวน 120,000 บาท

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 10.1 เกิดสวนสมุนไพรที่สมบูรณ์แบบ
- 10.2 เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรม
- 10.3 เกิดการใช้สมุนไพรในชุมชนอย่างจริงจัง
- 10.4 เกิดแหล่งศึกษาเรียนรู้
- 10.5 เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

ลงชื่อ	ผู้เห็นชอบโครงการ	ลงชื่อ	ผู้เสนอโครงการ
(นางสาวจันทิมา ศรีนุรัตน์)		(นายเขาวลิต สิทธิฤทธิ์)	
ประธานกรรมการบริหาร อบต. กรุงชิง		ประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง	
		ลงชื่อ	ผู้ตรวจสอบโครงการ
		(นายสมโชค อินรงค์)	
		สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	
		เขตอำเภอнопิต้า	
		ลงชื่อ	ผู้อนุมัติโครงการ
		(นายวิฑูรย์ เดชเดโช)	
		นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	

แผนงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โครงการพัฒนาทะเลหมอกเขาเหล็ก

1. ชื่อโครงการ พัฒนาทะเลหมอกเขาเหล็ก

2. หลักการและเหตุผล

เนื่องจากทะเลหมอกเขาเหล็กซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ หมู่ที่ 1 ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ ได้เปิดเป็นแหล่งดูทะเลหมอกตอนเช้ามานานแล้ว และมีความสวยงามดังเดิมเป็นอย่างมาก แต่เท่าที่ผ่านมา ยังไม่ได้มีการพัฒนา ให้เป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาในส่วนที่ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิม เช่น ต้องมีการก่อสร้างลานจอดรถ ป้ายข้อมูลรายละเอียด หอพักน้ำ จุดชมวิวกว้าง ปรับปรุงภูมิทัศน์ จึงจัดทำโครงการดังกล่าวขึ้น

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบให้คงสภาพเดิม
- 3.2 มีการสร้างลานจอดรถ หอพักน้ำ ป้ายข้อมูล
- 3.3 เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีคุณค่าดั้งเดิม

4. เป้าหมาย

- 4.1 เกิดสาธารณูปโภคที่จำเป็น
- 4.2 มีการฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว
- 4.3 มีนักท่องเที่ยวมากขึ้นพอประมาณ

5. ระยะเวลาดำเนินการ

เป็นเวลา 12 เดือน นับตั้งแต่อนุมัติโครงการ

6. วิธีการดำเนินการ

- 6.1 จัดทำโครงการ
- 6.2 เสนอโครงการ
- 6.3 ดำเนินการตามโครงการ

7. สถานที่ดำเนินการ

ทะเลหมอกเขาเหล็ก หมู่ที่ 1 ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

8. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง และกลุ่มทะเลหมอกเขาเหล็ก

9. งบประมาณ

จากงบอุดหนุนประจำปี 2545 จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100,000 บาท

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 10.1 แหล่งท่องเที่ยวได้รับการฟื้นฟู
- 10.2 เกิดกลุ่มชาวบ้านจัดการดูแลทรัพยากรท่องเที่ยว
- 10.3 มีนักท่องเที่ยวมากพอประมาณ และรายได้ตกถึงชาวบ้าน

ลงชื่อ	ผู้เห็นชอบโครงการ	ลงชื่อ	ผู้เสนอโครงการ
(นางสาวจันทิมา ศรีนุรัตน์)		(นายเชาวลิต สิทธิฤทธิ์)	
ประธานกรรมการบริหาร อบต. กรุงชิง		ประธานชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรุงชิง	
		ลงชื่อ	ผู้ตรวจสอบโครงการ
		(นายสมโชค อินรงค์)	
		สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	
		เขตอำเภอนบพิตำ	
		ลงชื่อ	ผู้อนุมัติโครงการ
		(นายวิฑูรย์ เดชเดโช)	
		นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช	

2. สำนักและปฏิบัติการทางสังคม

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยชาวบ้านในชุมชนทั้งหมด จึงส่งผลให้สิ่งที่เกิดขึ้นตกอยู่กับชุมชนอย่างเต็มที่ ดังนี้

1. เกิดจิตสำนึกและการฟื้นฟูการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งก่อนหน้านี้ในชุมชนยังร่วมกันดูแลทรัพยากรอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อเกิดการท่องเที่ยวขึ้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่รู้และเข้าใจว่า ทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนถูกใช้ประโยชน์ในด้านใดบ้าง แต่เมื่อมีการพูดคุยกันกับชาวบ้าน และจากการที่ชาวบ้านพูดคุยแลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยวในการให้ความสำคัญต่อทรัพยากร และต้องช่วยกันดูแลปกป้อง ฟื้นฟู ทรัพยากรดังกล่าว จึงส่งผลให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่ทิศทางที่ยั่งยืนขึ้นทั้งชุมชน
2. เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งจากการอบรมสัมมนาหรือจากการทดลองปฏิบัติการจริง ๆ ส่งผลให้การพัฒนาในอนาคตมีทิศทางที่ถูกต้องขึ้น
3. ชาวบ้านเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หาข้อมูล หาเหตุผล แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางออกให้กับปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชน ส่งผลให้คนเก่งขึ้น มีวิถีคิดที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น
4. การรวมตัวกันเพื่อต่อสู้ คัดค้าน กระแสการที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบอื่น ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน จึงทำให้ชุมชนต้องรวมพลังในการเรียกร้องความชอบธรรมให้กับชุมชน
5. เกิดการจัดสรรเงินรายได้จากการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวบางส่วน เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยมีคณะกรรมการบริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง เป็นคนพิจารณาการเบิกจ่ายในแต่ละปีไป เพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแล ฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมในชุมชน
6. การขยายผลการดำเนินการวิจัยท้องถิ่น โดยชาวบ้าน ในรูปของแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงาน ไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ในหลายภาคของประเทศไทย
7. การดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยว ได้ส่งผลกระทบให้เกิดความเคลื่อนไหวในประเด็นอื่นต่อ เช่น เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การรำวงเวียนครก การเปิดป่า การทำบุญทำน้ำ การจัดค่ายเยาวชนรักษารักษาบ้านเกิดให้กับเด็กนักเรียนในชุมชน เกิดกลุ่มชาวบ้านที่ถูกชักชวนมาดูแลทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งในระยะยาวบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือเยาวชน กลุ่มคณะทำงาน ซึ่งทั้งหมดเป็นคนในชุมชน จะร่วมกันสร้างสรรค์สังคมต่อไป

ภาพประกอบที่ 4.13 ค่ายเยาวชนรักษ์บ้านเกิด

3. โครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง

3.1 พัฒนาการของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนกรุงชิง ในช่วงก่อนเริ่มโครงการวิจัย ปัญหาการจัดการท่องเที่ยว ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ไม่มีกรอบทิศทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่ชัดเจนพอ จึงทำให้ทางทีมวิจัยต้องริบหา ค้นคว้า ศึกษาจากที่ต่าง ๆ เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการ

3.2 รูปแบบ หรือโครงสร้างการจัดการ

รูปแบบหรือโครงสร้างการจัดการ ประกอบด้วย

1. สมาชิกของเครือข่าย ในแต่ละหมู่บ้านมีกลุ่มที่ทำและสนใจการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่แล้ว ดังนี้

กลุ่มที่ 1	ทะเลหมอกเขาเหล็ก	จำนวนสมาชิก	20	คน
กลุ่มที่ 2	ไร่ยางเวียนครก	จำนวนสมาชิก	15	คน
กลุ่มที่ 3	บ่อน้ำร้อน	จำนวนสมาชิก	70	คน
กลุ่มที่ 4	ร้านค้าชุมชน	จำนวนสมาชิก	50	คน
กลุ่มที่ 5	เดินป่าสนเย็น	จำนวนสมาชิก	30	คน
กลุ่มที่ 6	บ้านพักในสวน	จำนวนสมาชิก	35	คน

กลุ่มที่ 7	อนุรักษ์ป่า	จำนวนสมาชิก	12	คน
กลุ่มที่ 8	ป่าประ	จำนวนสมาชิก	42	คน
กลุ่มที่ 9	บ้านพักกรมตระน้ำ	จำนวนสมาชิก	21	คน
กลุ่มที่ 10	กลุ่มผีพายล่องแก่ง	จำนวนสมาชิก	48	คน
		รวม	343	คน

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย

1. ดำเนินงานตามนโยบายของคณะกรรมการบริหารเครือข่าย
2. พัฒนาปรับปรุงกิจกรรมของกลุ่มให้มีคุณภาพอยู่เสมอ
3. กิจกรรมที่ดำเนินการจะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้น

2. คณะกรรมการบริหารเครือข่าย

คณะกรรมการบริหารเครือข่าย มาจากการที่กลุ่มแต่ละกลุ่ม ส่งผู้แทนมากลุ่มละ 2 คน เพื่อทำหน้าที่บริหารเครือข่าย ประกอบด้วย

1. นายปราศรัย แก้วนุ่น	11. นายวิระพล คงทอง
2. นายสุวิทย์ พลจันทร์	12. นางสาวจันทิมา ศรีนุรัตน์
3. นายเชาวลิต สิทธิฤทธิ์	13. นายสุพร กัญญาโพธิ์
4. นายทวี ประหยัด	14. นายสุนทร แก้วนาค
5. นายสมยศ ปรีชา	15. นายสำเร็จ ทองหนัง
6. นายชัยณรงค์ สุขประดิษฐ์	16. นายทองหล่อ ดั่งทอง
7. นายเจริญ แข่งนาค	17. นายสุนทร หนูเพชร
8. นางสาวขวัญจิต จันทุม	18. นายโสภณ แดงพรม
9. นายมนูญ จินลี	19. นายจำเนียร ราชประดิษฐ์
10. นายบำเรอ แก้วนุ่น	20. นายสุนทร ดาวเรือง

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

1. ออกนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน
2. ออกมาตรการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการในด้านต่าง ๆ
3. ติดตามประเมินผล ด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ภาพประกอบที่ 4.14 คณะกรรมการเครือข่าย

3. ผู้ประสานงานเครือข่าย

ด้วยพื้นที่และกิจกรรม รวมถึงกลุ่มสมาชิกของเครือข่าย กระจายอยู่ทั้งตำบล จึงจำเป็นต้องมีคณะผู้ประสานงาน ซึ่งประกอบด้วย ชาวบ้านในตำบลกรุงชิง ที่ผ่านการฝึกอบรม นักสื่อความหมายทางธรรมชาติ ดังนี้

1. นายเชาวลิต สิทธิฤทธิ์	7. นางสาวสนัดดา สิทธิฤทธิ์
2. นายชัยณรงค์ สุประดิษฐ์	8. นางสาวขวัญจิต จันชุม
3. นายณรินทร์ จันชุม	9. นางสาวจริน สามารถ
4. นายพงษ์ศักดิ์ คงสนิท	10. นางสาวจุฑารัตน์ คงทอง
5. นายศักดิ์ดา พรหมเมือง	11. นางสาวอลิญรัตน์ แก้วเกิด
6. นายจรัญ แก้วเกิด	12. นายเอกณริน จันชุม

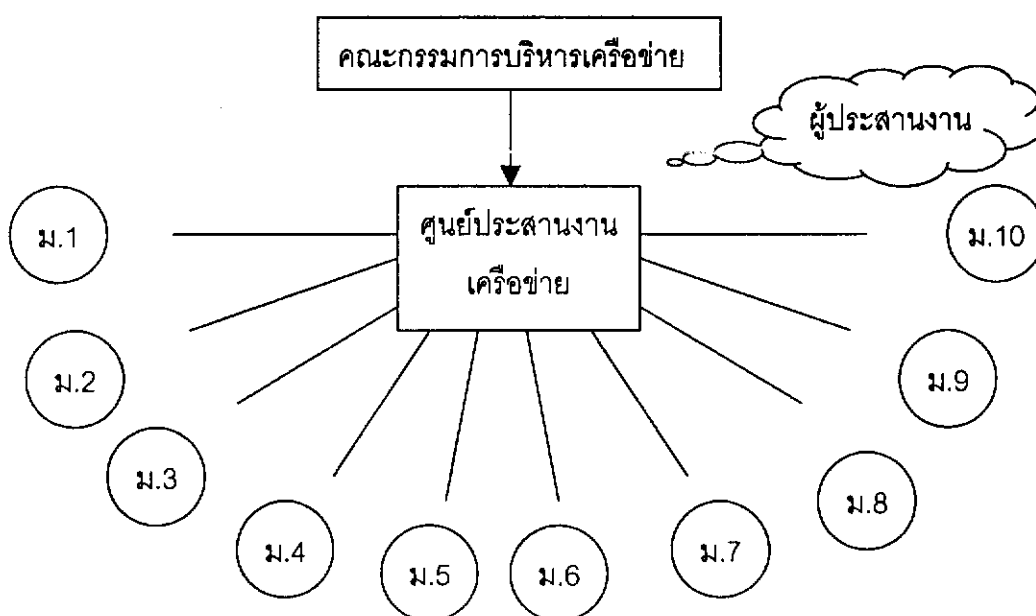
บทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงาน

1. ดำเนินงานตามนโยบาย ของคณะกรรมการบริหารเครือข่าย
2. ประสานงานกับกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายในทุก ๆ ด้าน
3. การจัดทำแผนงานด้านการบริหารจัดการในรูปของธุรกิจชุมชน

ภาพประกอบที่ 4.15 ผู้ประสานงานเครือข่าย

โครงสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง

ภาพประกอบที่ 4.16 โครงสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง

3.3 แผนการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง ได้ใช้แนวคิดเรื่องการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 1) การสร้างผลิตภัณฑ์ 2) การกำหนดราคา 3) การส่งเสริม 4) ช่องทางการจำหน่าย ประยุกต์กับแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน จึงได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง ดังนี้

1. การสร้างผลิตภัณฑ์ (Product)

ชุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ในการจัดจำหน่ายสินค้าแต่ชุดการท่องเที่ยวเป็นสินค้าด้านบริการ การสร้างชุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง ยึดหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ด้านพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและมีความประทับใจในแหล่งธรรมชาติ เช่น น้ำตกกรุงชิง ถ้ำหงส์ ถ้ำลอด น้ำตกกรุงนาง ทะเลหมอก เขาเหล็ก เป็นต้น

ประการที่สอง ด้านการจัดการ เป็นการจัดการร่วม ระหว่างสมาชิกของกลุ่มแต่ละกลุ่มกับหน่วยงานรับผิดชอบหลัก เช่น อุทยานแห่งชาติเขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขานัน องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

ประการที่สาม การมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน กับองค์กรรับผิดชอบ ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขใหม่ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

ประการที่สี่ กิจกรรม มุ่งเน้นการเผยแพร่แนวคิดในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ของชาวบ้านในชุมชน การเรียนรู้การเล่น วัฒนธรรมพื้นฐานให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นำกิจกรรมต่าง ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การลองแก่งคลองกลาย การเล่นรำวงเวียนครก การแปรรูปยางพารา เป็น

กระบวนการสร้างชุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิงแบ่งออกเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การประชุมชี้แจงโครงการกับชาวบ้าน โดยใช้โอกาสและขออนุญาตเข้าร่วมชี้แจงในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านนั้น โดยการทำความเข้าใจถึงโครงการ และการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมโครงการ ดังนี้

วันที่ 6 เมษายน 2544 ณ สำนักสงฆ์บ่อน้ำร้อน ม.3 บ้านพิดำ เป็นการชี้แจง ทำความเข้าใจโครงการกับชาวบ้านมีผู้เข้าร่วมประชุม 69 คน

วันที่ 6 เมษายน 2544 ณ ห้องประชุมบ้านเปียน ม.4 เข้าร่วมประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจโครงการกับชาวบ้าน มีผู้เข้าร่วมประชุม 83 คน

วันที่ 7 เมษายน 2544 ณ ศาลาประชาธิปไตย บ้านห้วยพาน ม.2 เข้าร่วมประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจโครงการร่วมกับชาวบ้าน มีผู้เข้าร่วมประชุม 52 คน

วันที่ 7 เมษายน 2544 ณ ศาลาประชุมบ้านสวนปราง ม.5 เข้าร่วมประชุมชี้แจงโครงการ
ร่วมกับชาวบ้าน มีผู้เข้าร่วม 60 คน

วันที่ 10 เมษายน 2544 ณ ศาลาประชุมหมู่บ้าน บ้านนบ ม.1 เข้าร่วมประชุมชี้แจงโครงการ
ร่วมกับชาวบ้าน มีผู้เข้าร่วม 78 คน

วันที่ 8 พฤษภาคม 2544 ณ ศาลาประชุมหมู่บ้าน บ้านห้วยตง ม.7 เข้าร่วมประชุมชี้แจง
โครงการ ร่วมกับชาวบ้าน มีผู้เข้าร่วม 33 คน

วันที่ 15 พฤษภาคม 2544 ณ สถานีอนามัยบ้านนบ ม.1 เป็นการเชิญตัวแทนชาวบ้าน
ทุกหมู่บ้าน เข้าร่วมประชุม ว่าด้วยสภาพการณ์ท่องเที่ยวของตำบลกรุงชิง ในปัจจุบัน มีจำนวนผู้เข้า
ร่วม 43 คน

ภาพประกอบที่ 4.17 ประชุมชี้แจงชาวบ้าน

2. การออกสำรวจพื้นที่ และเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรชาวบ้าน ดังนี้

11 สิงหาคม 2544	ม.1 บ้านนบ	เวลา	13.00 น.
10 สิงหาคม 2544	ม.2 บ้านห้วยพาน	เวลา	13.00 น.
10 สิงหาคม 2544	ม.3 บ้านพิต้า	เวลา	19.00 น.
10 สิงหาคม 2544	ม.4 บ้านเปียน	เวลา	16.00 น.

12 สิงหาคม 2544	ม.6 บ้านปากลง	เวลา 18.00 น.
12 สิงหาคม 2544	ม.7 บ้านห้วยตง	เวลา 9.00 น.
12 สิงหาคม 2544	ม.8 บ้านทับน้ำเต้า	เวลา 13.00 น.

มีหมู่บ้านที่ไม่ได้ไปสำรวจในครั้งนี้คือ ม.5 บ้านสวนปราง ซึ่งต้องเป็นการเดินป่าระยะไกล ต้องวางแผนกันอีกครั้ง

ในส่วนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ประกอบด้วยชาวบ้านบางส่วนของแต่ละหมู่บ้าน และได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 15 คน เข้าร่วมกิจกรรมในการสำรวจและเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านในครั้งนี้

ภาพประกอบที่ 4.18 การสัมภาษณ์ชาวบ้าน

3. การฝึกอบรมชาวบ้าน มีการแบ่งการฝึกอบรมเป็น 2 ลักษณะคือ 1 กลุ่มผู้สนใจทั่วไปที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ว่าด้วยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเตรียมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การพัฒนาองค์กรของหมู่บ้าน โดยมีการจัดอบรมในวันที่ 30 มิถุนายน ถึง 1 กรกฎาคม 2544 ณ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง (น้ำตกกรุงชิง) มีผู้นำเข้าร่วมอบรมจำนวน 54 คน 2 กลุ่มนักสื่อความหมายทางธรรมชาติ ได้ส่งเข้าร่วมอบรมจำนวน 3 รุ่นคือ รุ่นที่ 1 8 - 15 ตุลาคม 2544 จำนวน 9 คน รุ่นที่ 2 12 - 19 มิถุนายน 2545 จำนวน 6 คน รุ่นที่ 3 22 - 27 มิถุนายน 2545 จำนวน 2 คน เพื่อฝึกอบรมพร้อมทดลองปฏิบัติ ทักษะในการสื่อความหมายทางธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว

ภาพประกอบที่ 4.19 วิทย์กรให้ความรู้แก่ชาวบ้าน

4. การนำตัวแทนชาวบ้านดูงานนอกสถานที่ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และนำความรู้มาพัฒนากลุ่มของตนเองต่อไป ดังนี้

1. ไปดูงานชุมชนเกาะยาว จังหวัดพังงา เน้นกระบวนการจัดการโดยชาวบ้าน
2. ไปดูงานเขาน้ำค้าง จังหวัดสงขลา เน้นการจัดการโดยเอกชนสัมปทาน
3. ไปดูงานบริษัทสยามซาฟารี จังหวัดภูเก็ต เน้นการจัดการโดยธุรกิจเอกชน
4. ไปดูงานเขาเค้ง จังหวัดเพชรบูรณ์ เน้นการจัดการประวัตินการต่อสู้
5. ไปดูงานบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ เน้นการจัดการในรูปสหกรณ์บริการ
6. ไปดูงานบ่อน้ำร้อน จังหวัดระนอง เน้นการพัฒนาบ่อน้ำร้อน

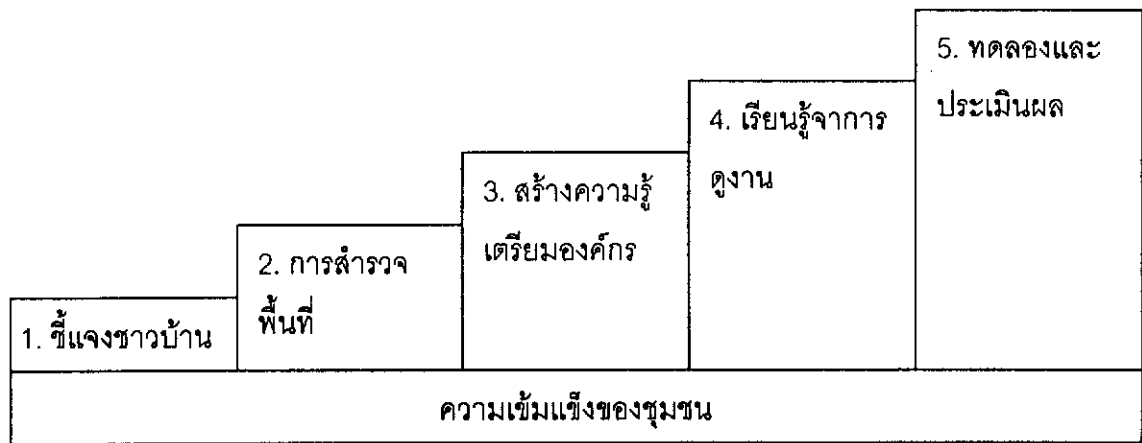
ภาพประกอบที่ 4.20 ตัวแทนชาวบ้านดูงาน

5. การทดลองการท่องเที่ยว หลังจากได้เตรียมความพร้อมมาระดับหนึ่ง จึงได้จัดโครงการทดลองท่องเที่ยว โดยได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 20 คน ในระหว่างวันที่ 11 – 13 สิงหาคม 2544 โดยนักท่องเที่ยวได้ประเมินผลไปด้วย นักศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมคลอง ทดลองท่องเที่ยวในวันที่ 18 – 19 สิงหาคม 2545 จำนวน 40 คน โดยหลังจากทดลองท่องเที่ยวเสร็จ ทางทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านในโครงการจะร่วมสรุปประเมินผล ทุกครั้งไป

ภาพประกอบที่ 4.21 นักศึกษากลุ่มทดลอง

จากการทดลองปฏิบัติงานทั้ง 5 ขั้นตอนแล้ว แล้วมาสรุปบทบทเรียนร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวต่อไป

ตารางประกอบที่ 4.1 ขั้นตอนการเตรียมชุมชน

สำหรับรายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง ได้สรุปร่วมกัน มี 3 ระยะในขั้นต้น

รายการที่ 1 โปรแกรมท่องเที่ยวแบบ 1 วัน เน้นกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ น้ำตกกรุงชิง ล่องแก่งคลองกลาย

รายการที่ 2 โปรแกรมแบบ 2 วัน 1 คืน เน้นกิจกรรมการละเล่นรำวงเวียนครก ศึกษาธรรมชาติน้ำตกกรุงชิง ศึกษาถ้ำหงส์ ทะเลหมอก ล่องแก่งคลองกลาย

รายการที่ 3 โปรแกรมแบบ 3 วัน 2 คืน เน้นกิจกรรมองค์กรชาวบ้าน การละเล่นรำวงเวียนครก ศึกษาธรรมชาติป่าประ ล่องแก่งคลองกลาย

โดยการจัดรายการนำเที่ยวทุกโปรแกรม เน้นกิจกรรมเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น คนนำทาง การละเล่นพื้นบ้าน และอาหารพื้นบ้าน

2. การกำหนดราคา (Price)

ในการดำเนินงาน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่กรุงชิง ได้มีการพูดคุยตกลงกันหลายครั้งมากกว่า การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มุ่งเน้นที่ผลกำไรเป็นอันดับแรก เพียงแต่ต้องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ในการกำหนดราคา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมกระบวนการได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม และเกิดการกระจายรายได้ไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด และที่สำคัญอย่าให้ราคาเข้ามาทำลายคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่เดิม ในวิถีชีวิตของชุมชน

ในการคำนวณราคา คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนกรุงชิง ร่วมกับเจ้าหน้าที่ประสานงานเครือข่าย ได้กำหนดราคาค่าบริการเป็นราคาเฉลี่ยต่อคน โดยกำหนดจากนักท่องเที่ยว 6 คน แบ่งค่าบริการออกเป็น 3 ราคา คือ 1) โปรแกรม 1 วัน 2) โปรแกรม 2 วัน 1 คืน 3) โปรแกรม 3 วัน 2 คืน ดังนี้

อันดับ	รายการ	โปรแกรมที่ 1	โปรแกรมที่ 2	โปรแกรมที่ 3
1	ค่าอาหารมื้อละ 70 บาท	70	2,000	420
2	ค่าที่พักคืนละ 100 บาท	-	100	200
3	ค่าล่องแก่งคนละ 350 บาท	350	350	350
4	ค่าสมทบกองทุนคนละ 50 บาท	50	50	50
5	ค่าคนนำเที่ยวคนละ 50 บาท	50	50	50
6	ค่าการละเล่นคนละ 100 บาท	-	100	100
7	ค่าเช่ารถยนต์คนละ 100 บาท	100	100	100
8	ค่าติดต่อประสานงานคนละ 50 บาท	50	50	50
9	ค่าประกันภัยคนละ 70 บาท	70	70	70
10	ค่าการจัดการคนละ 50 บาท	50	50	50
รวม		790	1,200	1,500

ตารางประกอบที่ 4.2 ราคาค่าบริการท่องเที่ยว

ในการกำหนดราคาทั้ง 3 รายการ ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชาวบ้านทั้งค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าล่องแก่ง ค่านำเที่ยว ค่าการละเล่นตลอดถึงค่าประสานงานต่าง ๆ จากการกำหนดราคา ดังกล่าว ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนทั้งส่วนบุคคล แลส่วนรวม ในรูปของกองทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งในรอบปีคณะกรรมการบริหารเครือข่ายจะเป็นคนพิจารณาในการใช้จ่ายอีกทีหนึ่ง วิธีการดังกล่าว ทำให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีส่วนในการพัฒนาคน พัฒนาความเข้มแข็งให้ชุมชน ส่งเสริม สำนึกและการมีส่วนร่วม เพื่อบู่มงสู่การพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพโดยภาพรวม

3. การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

ในการส่งเสริมการตลาดของเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง ได้มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีให้แก่ผู้สนใจ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งกระบวนการ จึงใช้การประชาสัมพันธ์เป็นหลักดังนี้

1. สร้างแผ่นพับ เผยแพร่แนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยในชุดแรกได้นำเงินงบประมาณของโครงการวิจัยมาทดลองทำแผ่นพับจำนวน 2,000 แผ่น

2. การออกแสดงนิทรรศการ ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ในช่วงเดือนมีนาคม และมิถุนายน 2545 ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

3. ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ตามสถานีต่าง ๆ ในรอบปี 2545

4. การจัดทำวารสาร อสท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฉบับเดือนมิถุนายน 2545

5. การเป็นผู้จัดการให้บริการแก่กลุ่มดูงาน กลุ่มสัมมนาในพื้นที่ แล้วนำเรื่องราวไปบอกต่อ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่มีคุณภาพมากที่สุด

6. การที่หัวหน้าโครงการได้รับการเชิญเป็นวิทยากรตามที่ต่าง ๆ ในหลาย ๆ ภาคของประเทศไทย ในรอบปีที่ผ่านมา ดังนี้

1) การเป็นตัวแทนชุมชนในงานสัมมนาเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ เมื่อ 15 – 16 มกราคม 2545 ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

2) การเป็นตัวแทนภาคใต้ ในงานสัมมนาปีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ เมื่อ 7 – 9 มีนาคม 2545 ที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

3) การเป็นตัวแทนประเทศไทยในงานสัมมนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เมื่อ 3 – 7 มีนาคม 2545 ที่ จ.เชียงใหม่

สำหรับการส่งเสริมการตลาด ได้มุ่งเน้นการรับรู้ รับทราบ และเข้าใจ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ระหว่างชาวบ้านกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภายนอกเป็นประการสำคัญ

4. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Channels of distribution) ช่องทางในการจัดจำหน่ายมี 2 ประการ คือ

1. การจัดจำหน่ายโดยตรง โดยกลุ่มผู้สนใจรับทราบข่าวจากสื่อต่าง ๆ ที่ได้เผยแพร่ไปแล้วติดต่อโดยตรงมาฟัง ผู้จัดการเครือข่ายโดยใช้วิธีติดต่อล่วงหน้า ทั้งทางโทรศัพท์ในบางครั้งและทางจดหมาย โดยเป็นการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่มลูกค้ากับเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิง

2. การจัดจำหน่ายโดยการแนะนำต่อของลูกค้า (ปากต่อปาก) เชื่อถือว่าเป็นวิธีที่มีคุณภาพมากที่สุด และตรงกับกลุ่มเป้าหมายของทางเครือข่ายมากที่สุดด้วย เพราะกลุ่มเป้าหมายจะมีข้อมูลเบื้องต้นในการตัดสินใจจะมาหรือไม่มา ซึ่งเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากระบบการจัดจำหน่ายทั้ง 2 ประการดังกล่าวมาแล้ว ปรากฏผลว่าในช่วงตั้งแต่เดือนมกราคม 2545 ถึง เดือนสิงหาคม 2545 สรุปผลได้ดังนี้

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	จำนวนนักท่องเที่ยว	รายรับที่ได้	หมายเหตุ
1	26 มกราคม 2545	45	6,500	(โปรแกรม 1 วัน)
2	16 กุมภาพันธ์ 2545	15	3,000	(เฉพาะนำเสนอไสลด์)
3	10 มีนาคม 2545	8	7,600	(2 วัน 1 คืน)
4	29 มีนาคม 2545	30	18,000	(2 วัน 1 คืน)
5	11 เมษายน 2545	3	3,500	(3 วัน 2 คืน)
6	15 เมษายน 2545	4	4,500	(2 วัน 1 คืน)
7	16 เมษายน 2545	8	8,000	(2 วัน 1 คืน)
8	1 พฤษภาคม 2545	15	5,200	(2 วัน 1 คืน)
9	14 พฤษภาคม 2545	38	32,300	(2 วัน 1 คืน)
10	17 พฤษภาคม 2545	30	23,800	(2 วัน 1 คืน)
11	24 มิถุนายน 2545	8	2,500	(1 วัน)
12	30 มิถุนายน 2545	11	11,000	(2 วัน 1 คืน)
13	26 มิถุนายน 2545	10	3,500	(1 วัน)
14	2 สิงหาคม 2545	40	37,000	(2 วัน 1 คืน)
14	รวม	265	166,400	

ตารางประกอบที่ 4.3 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้

รายละเอียดการกระจายรายได้ของเครือข่าย

วคป รายการ	10 มี.ค.	29 มี.ค.	11 เม.ย.	15 เม.ย.	16 เม.ย.	1 พ.ค.	14 พ.ค.	17 พ.ค.	24 มี.ย.	30 มี.ย.	26 ก.ค.	รวม
รายรับ	7,600	18,000	3,500	4,500	8,000	5,200	32,300	23,800	2,500	11,000	3,500	119,900
กลุ่มที่พัก อช.	1,000	-	-	-	-	-	1,000	2,900	-	-	-	4,900
กลุ่มอาหาร	1,700	1,600	-	900	-	1,120	5,200	5,820	-	1,580	500	18,420
กลุ่มเวียนครก	1,000	1,000	-	-	1,000	1,000	1,300	1,100	-	1,100	-	7,500
กลุ่มนักสือ	1,600	-	1,000	1,600	800	-	3,600	3,600	-	2,200	600	15,000
กลุ่มประสานงาน	1,000	1,800	-	-	500	-	1,500	1,500	300	500	-	7,100
ค่าพาหนะ	300	200	500	600	500	167	1,500	700	200	1,800	1,000	7,467
กองทุน สวล.	1,000	2,000	300	150	400	-	2,000	900	-	250	500	7,500
กลุ่มที่พัก ม.6	-	9,200	-	-	2,050	2,240	500	2,310	1,600	-	-	17,900
เครื่องเสียง	-	1,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,000
ส่งแกง	-	-	950	750	1,750	-	2,000	3,150	-	650	-	9,250
ค่าธรรมเนียม	-	-	-	60	280	360	760	600	-	200	300	2,560
เอกสาร	-	-	-	-	-	-	-	910	-	-	-	910
อื่นๆ	-	330	290	382	270	313	800	310	75	510	129	3,409
คงเหลือ	-	870	460	58	450	-	12,140	-	325	2,210	471	16,984
รวม	7,600	18,000	3,500	4,500	8,000	5,200	32,300	23,800	2,500	11,000	3,500	119,900

หมายเหตุ รายรับจากกลุ่มอบรม/สัมมนา ไม่นำมาแยกรายละเอียด

ตารางที่ 4.4 รายละเอียดค่าใช้จ่าย

สรุปบทเรียนด้วย จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดำเนินการมาดังนี้

1. ผู้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรงเพิ่มขึ้น เพราะได้มีการฝึกอบรมก่อนหน้าที่จะมีการรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับกิจกรรมท่องเที่ยวได้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ร่วมงาน เช่น นักสื่อความหมายได้ความรู้เรื่องระบบนิเวศ แล้วมารวมกับความรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจต่อชุมชนที่อยู่อาศัยมากขึ้น
2. เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการนำการละเล่นพื้นบ้าน รำวงเวียนครก มาเป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดการยอมรับมากขึ้น ชุมชนเห็นคุณค่าและต้องการสืบทอดมากขึ้น
3. เกิดการกระจายรายได้ และเงินกองทุนคืนสู่สิ่งแวดล้อม มีการคิดรูปแบบในการกระจายรายได้ให้กับกลุ่มต่าง ๆ ตามโอกาสในการปฏิบัติงาน และมีการจัดตั้งเป็นกองทุนคืนสู่สิ่งแวดล้อม โดยมีคณะกรรมการบริหารเครือข่ายเป็นผู้ดูแล
4. การเสริมสร้างแนวคิดในการดูแล รักษา จัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ชุมชนมีการพูดคุยปรึกษากันมากขึ้น ถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว พร้อมกับการหาแนวทางในการป้องกันผลกระทบในระยะยาว
5. การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการช่วยกันหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทางบ้านมาร่วมกันคิดวางแผน และทดลองปฏิบัติการจึงส่งผลให้รูปแบบการจัดการเป็นที่ยอมรับกันในวงกว้างขึ้น
6. เกิดความเห็นที่ไม่ตรงกันในชุมชน จากการที่มองวัตถุประสงค์ในการทำเรื่องท่องเที่ยวที่ต่างกันคือ มีบางกลุ่มมองถึงการทำกิจการที่เป็นส่วนตัว ไม่มองในรูปของธุรกิจชุมชน
7. เกิดการแทรกแซงอย่างรุนแรง จากนักธุรกิจและราชการบางส่วนจากภายนอกในการพยายามที่จะให้เปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวในชุมชน ไปสู่รูปแบบที่เอกชนเข้ามาบริหารจัดการ ซึ่งทำให้ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วม จนส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันคัดค้าน การแทรกแซงจากภายนอกดังกล่าว

การจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ใช้กระบวนการดังนี้

1. การประชุมพูดคุยในคณะกรรมการบริหารเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนอุทยานแห่งชาติ ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลลุงซิง ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน ในการระดมความคิดเพื่อจัดการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ
2. การจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อจัดทำร่างข้อบังคับของตำบล ว่าด้วยเรื่องท่องเที่ยว เพื่อเป็นกรอบในการถือปฏิบัติร่วมกัน (ขณะนี้ยังอยู่ในช่วงศึกษาข้อมูล)
3. การจัดการกับปัญหาที่ค่อนข้างมีความรุนแรงระดับหนึ่ง ใช้วิธีการในการบอกข่าวให้สาธารณชนได้รับรู้ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุต่าง ๆ หรือในบางครั้งอาจใช้วิธีการรวมตัวกันของประชาชน เพื่อแสดงพลังให้สังคมได้รับรู้

ภาพประกอบที่ 4.22 พิธีทำบุญนำท่า

ภาพประกอบที่ 4.23 พิธีเบิกป่าประ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัยและขอบเขตการศึกษา

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง มี 4 ประการ คือ

1.1 การศึกษาสภาพการณ์ สถานภาพ และองค์ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลกรุงชิง เพื่อต้องการทราบถึงโอกาส อุปสรรค และปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของตำบลกรุงชิง ในภาวะปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การแก้ไขและปรับเปลี่ยนต่อไป

1.2 การสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลกรุงชิง อันจะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมด้วยกัน

1.3 ค้นหาหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนกรุงชิงที่เหมาะสม

1.4 การจัดทำแผนการพัฒนากการท่องเที่ยว เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนา

ส่วนขอบเขตของการศึกษานั้น แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย

- หมู่ที่ 1 บ้านนบ
- หมู่ที่ 2 บ้านห้วยพาน
- หมู่ที่ 3 บ้านกิตำ
- หมู่ที่ 4 บ้านเปียน
- หมู่ที่ 5 บ้านสวนปราง
- หมู่ที่ 6 บ้านปากลง
- หมู่ที่ 7 บ้านห้วยตง
- หมู่ที่ 8 บ้านทับน้ำเต้า
- หมู่ที่ 9 บ้านห้วยแห้ง

ในพื้นที่ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในส่วนขอบเขตด้านเนื้อหา เน้นหนักในการศึกษาถึงสภาพต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อรวบรวมแล้วนำมาทบทวน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนงานต่อไป บนฐานข้อมูลที่มีการตรวจสอบมาแล้ว เพื่อช่วยกันค้นหารูปแบบการจัดการโดยเน้นหนักและให้ความสำคัญถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในตำบลกรุงชิงเป็นสำคัญ

2. วิธีดำเนินการ

โครงการวิจัยเรื่องนี้ จะใช้กระบวนการในการค้นหาคำตอบของการวิจัยโดยมุ่งเน้นให้ทีมวิจัยซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนทั้งหมด รวมถึงชาวบ้านที่ร่วมโครงการเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการตั้งคำถามร่วมกันของชุมชนแล้วร่วมกันแสวงหาคำตอบ เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิธีการดำเนินงานทั้งหมดจึงเริ่มต้นจากชาวบ้านตามขั้นตอนดังนี้

1. การรวมตัวของกลุ่มสมาชิกกลุ่มรักษากรุงชิง ซึ่งเป็นกลุ่มของประชาชนและเยาวชนในชุมชน ที่เคลื่อนไหวงานด้านต่าง ๆ ภายในชุมชนอยู่ก่อนแล้ว เช่น การจัดกีฬา การจัดค่ายเยาวชนและอื่น ๆ มานั่งพูดคุยถึงสภาพการณ์ท้องเที่ยวในขณะนั้น ว่าทำไมชาวบ้าน ถึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมท้องเที่ยวในระดับที่ต่ำและมีจำนวนน้อย จึงร่วมกันคิดค้นเป็นโจทย์วิจัยของโครงการขึ้น

2. การพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มและชาวบ้านในชุมชน เพื่อช่วยกันเติมเต็มข้อเสนอแนะโครงการ

3. การเลือกหาทีมวิจัยเพื่อเสนอโครงการต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

4. การพัฒนาโครงการโดยการลงพื้นที่ของผู้ประสานงานของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

5. การประสานงานกับนักศึกษา สาขาวิทยาการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการลงพื้นที่ประเมินศักยภาพในการจัดการท้องเที่ยวของชุมชน

6. การประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เพื่อขออนุญาตให้โครงการปฏิบัติงานในพื้นที่

7. การดำเนินการตามแผนงานของโครงการ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูล การนำเสนอข้อมูล ในเวที การศึกษาฐาน การจัดสัมมนาผู้ปฏิบัติงาน การทดลองกิจกรรม นำไปสู่การจัดกิจกรรมการท้องเที่ยวที่เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

8. การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารเครือข่าย การท้องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนกรุงชิงเพื่อเป็น คณะทำงานที่ควบคุม ดูแล การท้องเที่ยวของตำบล ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน 1. ตัวแทนชาวบ้าน จากกลุ่มต่าง ๆ 2. ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง 3. ตัวแทนผู้ประกอบการ หน่วยงานการ ที่เกี่ยวข้อง

9. การจัดทำ การบูรณาการ แผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท้องเที่ยวในชุมชนที่มี อยู่เดิมเพื่อให้เข้ากับสภาวะปัจจุบันและเกิดการยอมรับ ของหน่วยงานต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การ ปฏิบัติการจริงต่อไป

10. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท้องเที่ยวแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ อุทยานแห่งชาติเขาลวก อุทยานแห่งชาติเขานัน ผู้ประกอบการในพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง เพื่อเกิดการเรียนรู้ และแนวทางที่ตรงกันในการพัฒนาการท้อง เที่ยวของชุมชน เพื่อมุ่งสู่การท้องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

3. ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยในโครงการนี้แบ่งออกได้เป็น 7 ประการ คือ

1. องค์ความรู้ด้านข้อมูลพื้นฐานของชุมชน จากการศึกษาพบว่า ในอดีตการจัดเก็บข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชน ยังไม่มีระบบในการจัดเก็บข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดีของชุมชน จึงทำให้การศึกษาวิจัยของโครงการ ส่งผลให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่เป็นระบบขึ้น เช่น ประวัติศาสตร์ของชุมชน ประวัติการต่อสู้ระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ การจัดเก็บข้อมูลทางด้านการเมืองการปกครอง ข้อมูลทางด้านกายภาพของพื้นที่ และที่สำคัญเกิดการจัดเก็บข้อมูลทางด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ การละเล่น พิธีกรรม ที่มีอยู่ก่อนของชุมชน อันส่งผลให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งดังกล่าวมากขึ้น

ผลของการวิจัยเรื่องนี้ จึงขอยืนยันว่า ชุมชนกรุงชิง มีประวัติศาสตร์ที่มา รวมถึงการดำรงชีวิตที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกัน ในการถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานทำบุญนำทำ งานพิธีเบิกป่า - ลูกประแตก ซึ่งส่งผลให้คนรุ่นหลังและบุคคลจากภายนอกเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกรุงชิงกับธรรมชาติมากขึ้น

2. การค้นพบปัญหา - อุปสรรค ของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน จากการศึกษาพบว่า ในการดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมาพบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1.) ปัญหาระบบการบริหารจัดการ รวมถึงการกำหนดแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ยังไม่มีระบบที่ดีพอ อันส่งผลให้ชุมชนประสบปัญหาในการให้บริการนักท่องเที่ยว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้รับความสะดวกที่ดีพอ 2.) เกิดปัญหาการส่งผลกระทบถึงทรัพยากรแหล่งการท่องเที่ยวของชุมชน เพราะขาดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพพอ 3.) การขาดเวทีในการเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในชุมชน จึงทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ 4.) ขาดองค์กรประสานงานที่มีประสิทธิภาพในการดูแลรับผิดชอบ การประสานงาน และการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 5.) การค้นพบปัญหาการแทรกแซงจากธุรกิจและเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนที่มองเห็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต่างกัน มีวัตถุประสงค์ไม่เหมือนกัน จนส่งผลให้ชุมชนต้องรวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องสิ่งที่ชุมชนต้องการ

ผลจากการวิจัย จึงทำให้ชุมชนมองเห็นปัญหาและอุปสรรคด้านต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อที่ชุมชนจะเก็บมาเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

3. เกิดแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ทำเหมาะสมควรในการที่จะให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการในรูปธุรกิจของชุมชน มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างเป็นธรรมและที่สำคัญมีการคืนกำไรสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกองทุนในการกลับไปฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ของชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการสร้างสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ให้กับผู้คนในชุมชน ในรูปของ การอบรมสัมมนา การจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนในชุมชน

ผลจากการวิจัย พบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องรอคอยคำตอบกันต่อไป ว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน คือ การพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนให้ดีขึ้นจะปรากฏผลเป็นที่พึงพอใจได้ขนาดไหน

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

1. ผลกระทบด้านบวก เช่น การฟื้นฟูวัฒนธรรม การละเล่น ของชุมชน อันส่งผลให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ในแนวทางที่ถูกต้องขึ้น การเรียนรู้กระบวนการในการค้นหาคำตอบของปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน โดยร่วมมือกันวางแผน ร่วมกันทดลอง ร่วมกันตรวจสอบ เป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของคนในชุมชน ในรูปของ งานวิจัยชาวบ้าน เกิดการกระจายรายได้ที่มีการพูดคุยตกลงถึงประโยชน์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้รับ เกิดกองทุนคืนสู่สิ่งแวดล้อม เกิดการพัฒนาคุณภาพของบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน สุดท้ายส่งผลให้เกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้น

2. ผลกระทบด้านลบ เช่น การมองเป้าหมายที่ไม่ตรงกันของชุมชน ระหว่างกลุ่มหนึ่งที่มองที่ตัวเงินเป็นเป้าหมายหลัก กลุ่มที่สองมองถึงการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมเป็นเป้าหมายหลัก จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่ตรงกันส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้ การถูกแทรกแซงจากภายนอกเช่น การพยายามที่จะเข้ามาดำเนินกิจการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวทั่วไป โดยการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ทางราชการบางส่วน ทำให้ความเห็นของผู้คนในชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ด้วยเหมือนกัน ในส่วนของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้นว่ายังอยู่ในระดับที่สามารถ ควบคุม ดูแล จัดการได้

ผลจากการวิจัย จึงทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน หันมาให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน อย่างมีเหตุผลมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดการที่ดีกว่า อันจะส่งผลถึงการรวมตัวกันเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในอนาคต

5. การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการดำเนินการการวิจัย เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล อุทยานแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สมาคมเพื่อนเกลอเทือกเขาหลวง ได้มีเวทีในการพูดคุยหารือ ข้อตกลงร่วมกัน เพื่อส่งผลให้เกิดรูปแบบ ความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยตั้งอยู่บนความเข้าใจที่ตรงกัน มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน เกิดการหนุนช่วยซึ่งกันและกันเช่น หนุนช่วยเรื่องงบประมาณ หนุนช่วยเรื่องความรู้วิชาการ หนุนช่วยเรื่องขวัญและกำลังใจซึ่งกันและกัน

ผลจากการวิจัย ทำให้เกิดเป็นแผนแม่บท ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีกรอบและแนวทางตรงกัน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายซึ่งสุดท้าย จะส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำแผนไปสู่การปฏิบัติการจริง ๆ

6. เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับชุมชนอื่น ๆ โดยการมุ่งเน้นที่การเตรียมการให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และการเรียนรู้ถึงกระบวนการสร้าง การมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน ในรูปแบบของงานวิจัยโดยชาวบ้าน เป็นคนตั้งคำถาม เป็นคนวางแผนในการแก้ปัญหา มีการทดลองการแก้ปัญหา มีการปฏิบัติซ้ำ มีการตรวจสอบ ประเมินผล โดยทั้งหมดบทบาทสำคัญเป็นของชาวบ้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภายนอก เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การมีบทบาทเป็นองค์กรสนับสนุน ช่วยเหลือในสิ่งที่ชุมชนต้องการ

ผลจากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ชาวบ้านเป็นคนจัดการปัญหาโดยตัวของชาวบ้านเอง นับว่าเป็นการสร้างความรู้ให้อยู่คู่กับชุมชนอันส่งผลให้ชุมชนมีปัญญาร่วมกันในการแก้ปัญหา โดยมีพี่เลี้ยงจากภายนอกเป็นคนส่งเสริมสนับสนุน

7. การขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ ในลักษณะของเครือข่ายท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ โดยชุมชนที่เชื่อมสัมพันธ์กันอยู่ก่อน มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันถ่ายทอดประสบการณ์ ร่วมกันกำหนดทิศทาง การท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต โดยมีต้นแบบการเรียนรู้ จากโครงการการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง

ผลจากการวิจัยพบว่า หลายชุมชนมีความต้องการในการเชื่อมร้อยเครือข่ายการเรียนรู้ จึงทำให้เกิดเป็นโครงการต่อเนื่อง คือ โครงการประสานงานกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ขึ้น ซึ่งตอนนี้กำลังดำเนินการอยู่

2. อภิปรายผล

การนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างพึงพิง เชิงกันและกันของคนในชุมชนกรุงชิง นอกจากจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิถีคิด วิถีปฏิบัติ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยการร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน แนวคิดดังกล่าว เมื่อผสมผสานกับกระบวนการวิจัยที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ในการวิจัย โดยเน้นการพูดคุยทำความเข้าใจโครงการตั้งแต่ต้น แล้วร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมกันทบทวนผลจากการปฏิบัติ ร่วมปรับปรุงแก้ไข ร่วมปฏิบัติใหม่ กระบวนการดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อมุ่งสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

อย่างไรก็ตามความเข้มแข็งของชุมชน มิได้เกิดขึ้นและปรากฏผลอย่างรวดเร็วภายหลังเสร็จสิ้นงานวิจัย แต่การเรียนรู้สิ่งใหม่ผนวกกับความเข้มแข็งที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของชุมชน สามารถส่งผลให้ชุมชนจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตได้

ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัย นอกจากจะตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการในเรื่อง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและการร่วมมือประสานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการร่วมมือกัน พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนกรุงชิง มุ่งสู่ความยั่งยืนในอนาคต รวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนด คิดค้น แผนแม่บทในการพัฒนาเพื่อเป็นกรอบและแนวทางร่วมกัน ผลที่เกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งสำหรับชาวบ้าน คือการเรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการคิดวางแผน ก่อนที่จะมีการลงมือปฏิบัติ มีการนำผลการปฏิบัติ มาทบทวน เพื่อจะได้ผลที่เป็นที่พอใจของทุกฝ่ายสำหรับผลที่เกิดขึ้นคณะวิจัย คือ การสร้างความรู้ในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน และสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปเผยแพร่ และการเป็นชุมชนตัวอย่างในการศึกษาดูงานของชุมชนอื่น ๆ สำหรับจุดอ่อนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือ ปัญหาการแย่งชิงผลประโยชน์บางส่วนในชุมชน ชาวบ้านมองที่เป็นตัวเงินมากขึ้น ในขณะที่วัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน คือการให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในส่วนของปัญหาการแทรกแซงจากภาครัฐกิจและหน่วยงานราชการบางหน่วย ยังเป็นปัญหาที่ต้องหาทางในการปรับความเข้าใจที่ตรงกัน ในเรื่องของจุดหมายปลายทางของการจัดการท่องเที่ยวว่าชุมชนมีเป้าหมายอย่างไร เพื่อที่จะได้ร่วมมือกันในการทำงานพัฒนาในอนาคต สำหรับข้อเท็จจริงที่ค้นพบใหม่ของ การวิจัยในครั้งนี้ คือพลังการรวมตัวของชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ในการเรียกร้องสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากร ในส่วนของการแทรกแซงจากภายนอก ว่าถ้าไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน ชาวบ้านจะไม่ยอมรับแนวคิดดังกล่าว ดังเห็นได้จาก การรวมตัวกันประท้วงในเรื่องของการล่องแก่งคลองกลาย ซึ่งเดิมองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิงร่วมกับชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการอยู่แล้ว และมีราชการบางส่วนจะทำกิจการในลักษณะเป็นคู่แข่งกับองค์การบริหารส่วนตำบล จนส่งผลให้ชาวบ้านได้เกิดการรวมตัวประท้วงขึ้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว แสดงถึงพลังในการรวมตัวของชุมชนเพื่อป้องกัน เรียกร้อง ความถูกต้องและเป็นธรรมให้กับชุมชน

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคที่เจอ ในช่วงแรกของการดำเนินงานวิจัย พบว่าความรู้ความเข้าใจ ของทีมวิจัย ต่อวิธีการดำเนินการยังอยู่ในระดับที่ต่ำ แต่หลังจากมีการพูดคุยทำความเข้าใจ มาช่วงหนึ่งปัญหาดังกล่าวก็ดีขึ้น อันส่งผลให้ผู้ร่วมงานวิจัย มีความรู้มากขึ้นและเป็นความรู้ที่เป็นกระบวนการทำงาน อย่างมีส่วนร่วมที่อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ในส่วนของนักวิจัยบางคน ต้องไปทำกิจการงานประจำ จึงทำให้มีการหาผู้ช่วยวิจัยเข้ามาร่วมงานจำนวนหนึ่ง

แนวคิดของทีมวิจัยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในส่วนของการความคิดเห็นของทีมวิจัยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มองว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ และได้รับประโยชน์จากทรัพยากร โดยมีการวางแผนในการจัดการที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นว่าสุดท้ายสิ่งที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ 1) ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) สภาพสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาในระดับที่ไม่ทำลาย 3) เกิดการหนุนเสริมคุณค่าในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการวิเคราะห์ผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คงต้องเน้นบทบาทในการจัดสรรภารกิจและหน้าที่ที่ทุกคนปฏิบัติ และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ การคืนประโยชน์กลับสู่สิ่งแวดล้อมและชุมชน ในรูปของกองทุนต่าง ๆ ในส่วนของรูปแบบการจัดการผลประโยชน์ อาจต้องมีการคณะกรรมการเป็นคนบริหารดูแล

ในส่วนของการนำองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาตรวจสอบกับชุมชน ผลปรากฏว่า การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวที่กรุงชิงอยู่บนฐานของทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก และมีการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการมองหากิจกรรมที่หลากหลาย ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์ไปยังทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยหัวใจสำคัญยังอยู่ที่การจัดการทุกอย่างเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ภาคราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงานดังนี้ 1.) ผลการวิจัยแสดงว่าชาวบ้านมีความรู้ ความเข้าใจ ในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยให้มีการทำลายธรรมชาติให้น้อยที่สุด ดังแสดงให้เห็นผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น พิธีเบิกป่า พิธีทำบุญนำพา ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องเคารพในเรื่องสิทธิของชุมชน 2.) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกในการร่วมกันจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดการยั่งยืนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าสนับสนุน 3.) การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมตลอดกระบวนการตั้งแต่ เริ่มคิด วางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และประเมินผลที่เกิดขึ้น 4.) ผลจากการวิจัย พบว่า ทีมวิจัยและชาวบ้าน สามารถสร้างผลิตภัณฑ์หรือชุดการท่องเที่ยวได้ แต่การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง 5.) การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชน มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ไม่ใช่เพื่อหวังรายได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดพอสมควร 6.) น่าจะต้องส่งเสริม กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยตัวชาวบ้านเองเป็นผู้เดินเรื่องในการทำงานให้มากขึ้นเพราะว่าสุดท้ายชาวบ้านจะเกิดปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในโครงการวิจัย สามารถอธิบายได้ดังนี้ 1.) การดำเนินการวิจัยในโครงการนี้ได้ทำให้ผู้ที่ร่วมกระบวนการมีโอกาสในการตัดสินใจที่วางอยู่บนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ในการที่จะรับหรือไม่รับ การท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนโดยกิจกรรมวิจัยที่ผ่านมา ชาวบ้านสามารถสร้างเกราะหรือภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน 2.) หลังจากการเสร็จสิ้นโครงการวิจัยครั้งนี้ไปแล้ว น่าจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ทำการวิจัยในประเด็นต่อเนื่อง เช่น การศึกษาผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว 3.) ควรมุ่งส่งเสริมกระบวนการวิจัยโดยชาวบ้านให้มากขึ้นก่อนที่จะลงมือในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่กระทำต่อชุมชน โดยการนำโครงการที่ประสบความสำเร็จไปขยายผลสู่ชุมชนอื่นต่อไป

3. กระบวนการหนุนเสริม ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการนำความรู้จากสถาบันวิชาการ ที่มีประโยชน์ และไม่ครอบงำชุมชน เช่น แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม การกำหนดปริมาณรองรับของพื้นที่ ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นจะต้องหนุนช่วยชุมชนต่อไป

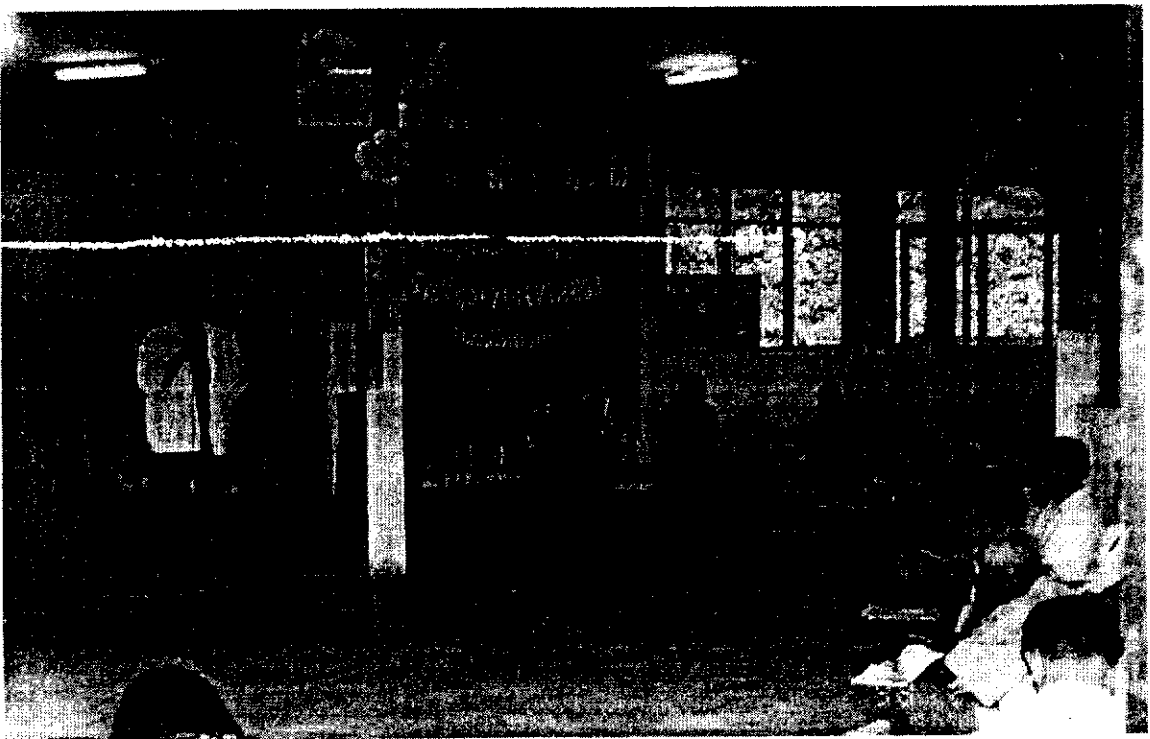
บรรณานุกรม

- กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ พ.ศ. 2544.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำวาง พ.ศ. 2544.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนคีรีวงและชุมชนกรุงชิง พ.ศ. 2544.
- จักร กิณีสี่ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับธรรมชาติของนก ของชาวปวง เกาะญอ ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยดินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2543.
- องค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง. แผนพัฒนาตำบล 5 ปีของตำบลกรุงชิง พ.ศ. 2542 เอกสารอัดสำเนา
- ประชาคมตำบลกรุงชิง. แผนพัฒนาตำบล 1 ปี ของตำบลกรุงชิง พ.ศ. 2544 เอกสารอัดสำเนา
- สุริยา สมุทคุปต์ และคณะ 2536 จากห้วยถึงบุญบึง : สิทธิอำนาจและระบบการจัดการทรัพยากรพื้นบ้าน ของชาวนาอีสาน. นครราชสีมา : โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทางมานุษยวิทยาของอีสาน สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม วิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- อรรพรรณ คุณเจริญ นาวายุทธ. ป่าเขตร้อน โครงการจัดพิมพ์คบไฟ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ 2545.
- อนุชา เล็กสกุลดิลก. แนวความคิด นโยบาย และแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการจัดเสวนา เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดน่าน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประเด็นร่วมในงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2544.
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ. สนุกกับงานวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ พ.ศ. 2544.
- นิติ เขียวศรีวงศ์. เก็บที่โล่ง แก่งรากหญ้า โครงการต้นน้ำ ต้นชีวิต มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย ชุมชนคนรักป่า พ.ศ. 2543.
- จารุพันธ์ ทองแถม ม.ล. ชีวิตบนดาวเคราะห์โลก. ม.ล. จารุพันธ์ ทองแถม กรุงเทพฯ : บ้านและสวน, 2545.

ภาคผนวก
ภาพประกอบกิจกรรมของโครงการ
แบบสอบถามของโครงการ
ประวัติหัวหน้าโครงการ

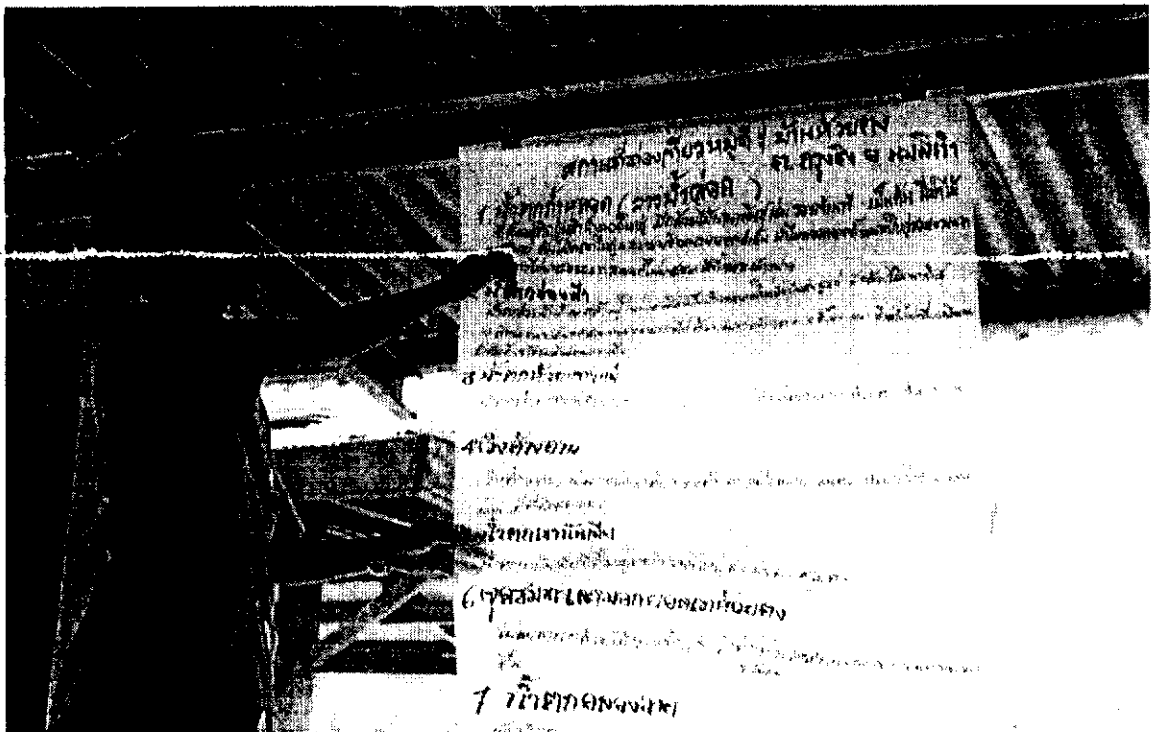
ภาพประกอบที่ 1 การประชุมคณะวิจัยร่วมกับสมาชิก อบต. กรุงชิง

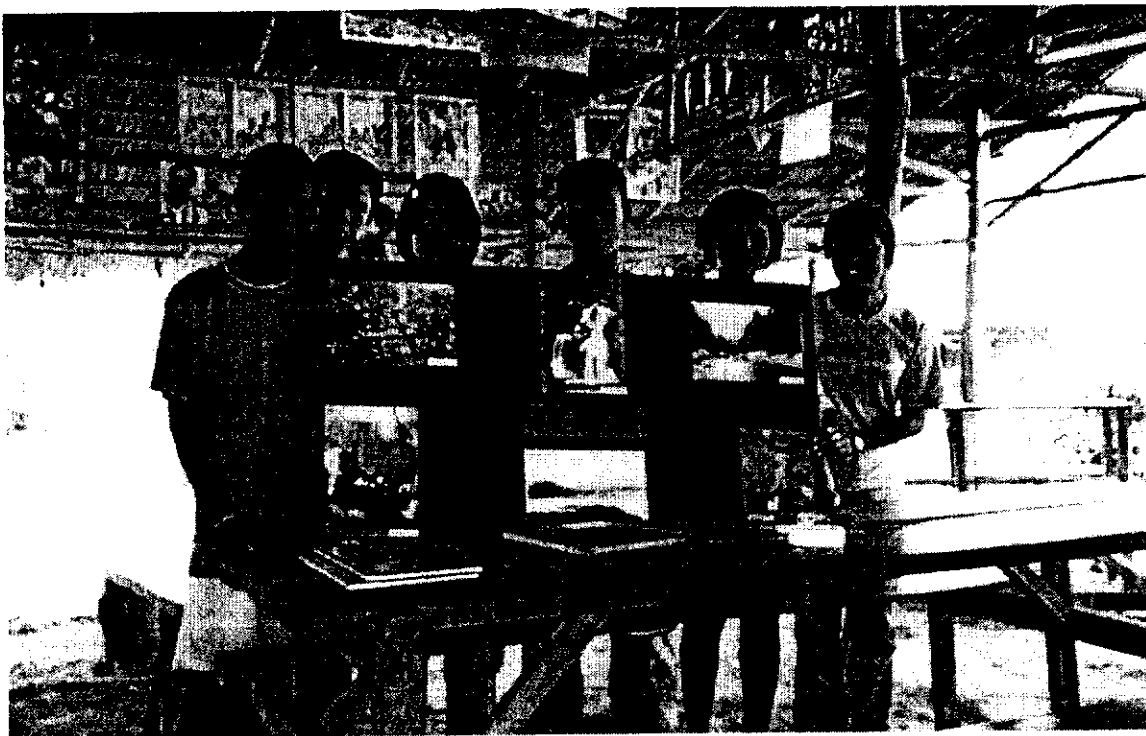
ภาพประกอบที่ 2 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาลงให้ความรู้

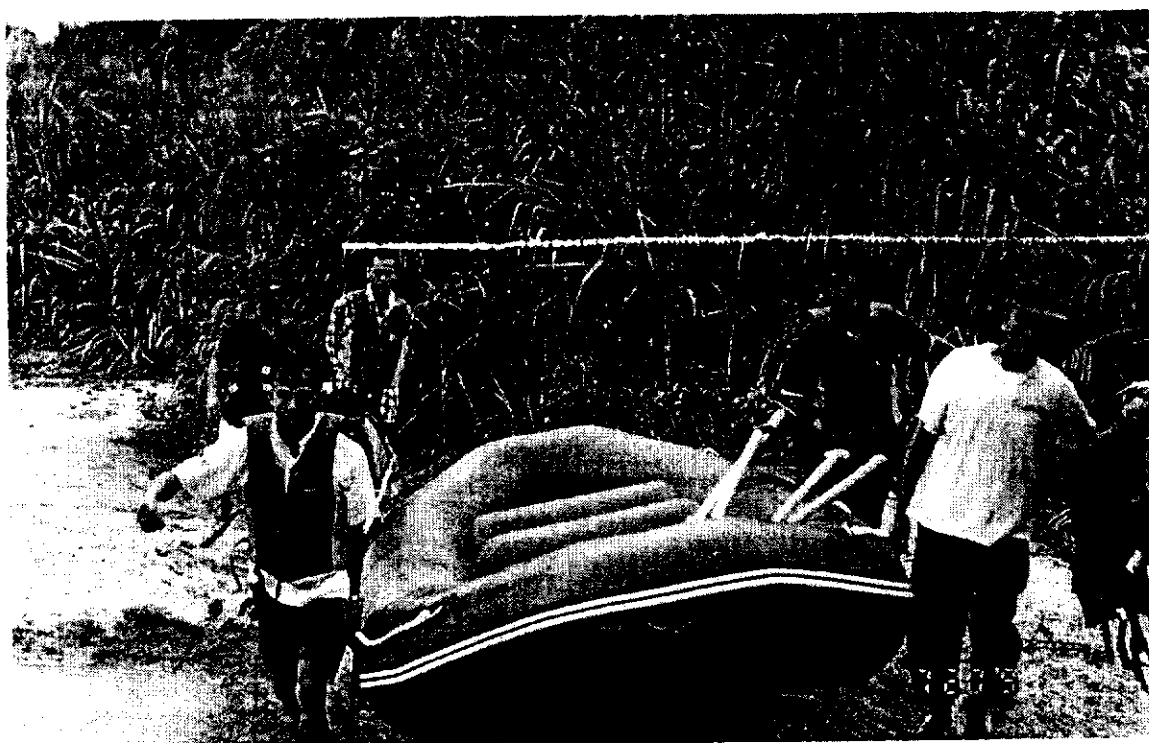
ภาพประกอบที่ 3 ทีมวิจัยวางแผนก่อนปฏิบัติงาน

ภาพประกอบที่ 4 ชาวบ้านนำเสนอนิเวศ

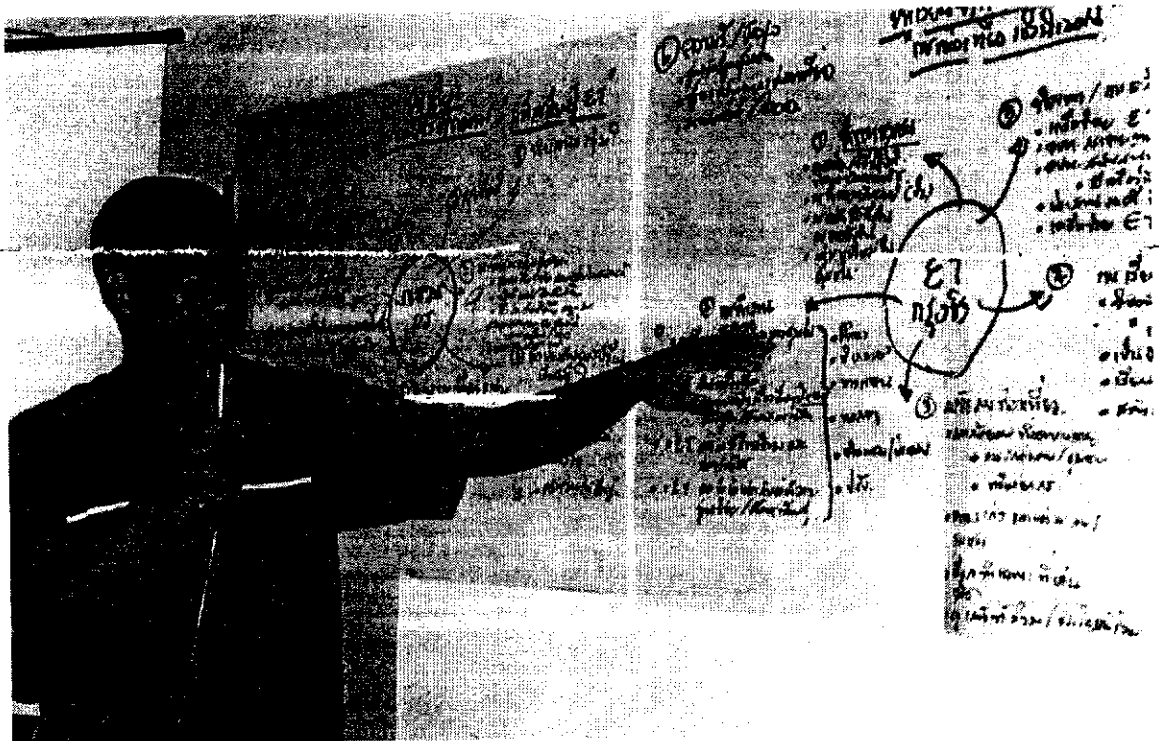
ภาพประกอบที่ 5 ผู้ช่วยวิจัยจัดทำนิทรรศการ

ภาพประกอบที่ 6 ดำรวจส่องแก่งร่วมกับ อบต. กรุงชิง

ภาพประกอบที่ 7 เวทีเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่น

ภาพประกอบที่ 8 ถอดบทเรียนท่องเที่ยวกรุงชิง

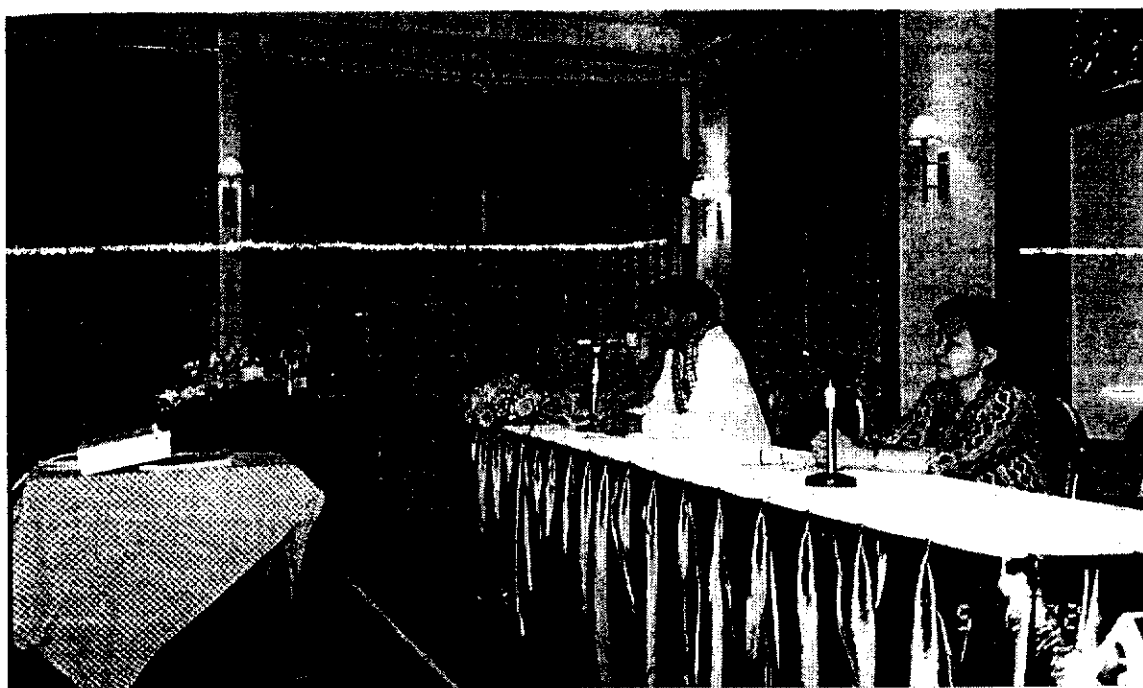
ภาพประกอบที่ 9 ศึกษาดูงานจาก NODE ภาคตะวันตก

ภาพประกอบที่ 10 เยี่ยมเยือนโครงการของ สกว. ภาค

ภาพประกอบที่ 11 เยี่ยมเยือนโครงการของ สกว. ส่วนกลาง

ภาพประกอบที่ 12 นำเสนอเวทีท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

แบบสำรวจที่ 1 แบบสำรวจนักท่องเที่ยว/ผู้ประกอบการ/หน่วยงานราชการ
ในโครงการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลกรุงชิง
สภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลกรุงชิง

ข้อมูลทั่วไป ของผู้กรอกแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ นักธุรกิจอิสระ ☐ พนักงานทั่วไป
☐ เกษตรกร ☐ อื่น ๆ
3. ที่อยู่ปัจจุบันของท่าน
☐ กรุงเทพฯ/ปริมณฑล ☐ ภาคเหนือ ☐ ภาคอีสาน
☐ ภาคกลาง ☐ ภาคใต้ ☐ ภาคตะวันออก
☐ ภาคตะวันตก
4. วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของท่าน
☐ พักผ่อน ☐ ทักษะศึกษา/ดูงาน ☐ เยี่ยมญาติ
☐ ประชุม/สัมมนา ☐ ศาสนา/ประเพณี ☐ อื่น ๆ
5. ในรอบ 1 ปี ท่านท่องเที่ยวจำนวนกี่ครั้ง
☐ 1 - 5 ครั้ง/ปี ☐ 5 -10 ครั้ง/ปี ☐ มากกว่า 10 ครั้ง/ปี

ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตำบลกรุงชิง

6. ลักษณะการเดินทางแบบใด
☐ บริษัททัวร์ ☐ มาเป็นกลุ่ม.....คน
7. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร/ข้อมูลการท่องเที่ยว มาจากแหล่งใด
☐ แผ่นพับ ☐ วารสาร/หนังสือ ☐ วิทยุ/โทรทัศน์
☐ บริษัทนำเที่ยว ☐ การบอกต่อ ☐ ททท.
☐ อื่น ๆ
8. การท่องเที่ยวในพื้นที่ ท่านมีทัศนคติเกี่ยวหรือไม่
☐ มี ☐ ไม่มี
9. ถ้ามี ควรมีทัศนคติแบบใด
☐ คนในพื้นที่ ☐ คนนอกพื้นที่

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง

10. ท่านมาเที่ยวในครั้งนี้ ต้องการที่พักแบบใด (ถ้าพักในชุมชน)

☐ โฮมสเตย์	☐ กางเต้นท์	☐ บ้านคนรู้จัก
☐ รีสอร์ท	☐ อุทยาน	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

11. การท่องเที่ยวของท่าน ถ้าเลือกได้ควรเป็นแบบใด

☐ ด้านธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เช่นเดินป่า ศึกษาพันธุ์ไม้ ศึกษาแม่น้ำลำน้ำ ทะเลหมอก
ล่องแก่ง ดูนก ถ้ำ น้ำตก ป่อน้ำร้อน อื่น ๆ ระบุ.....

☐ ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี เช่น ประวัติชุมชน ประวัติการสู้รบสมัยคอมมิวนิสต์
อื่น ๆ ระบุ.....

☐ ด้านงานเทศกาล วัฒนธรรม เช่น พิธีเบิกป่า ทำบุญทำผ้า การละเล่นพื้นบ้านอื่น ๆ
ระบุ.....

☐ ด้านวิถีชีวิต กิจกรรมและองค์กรชุมชน เช่น การเก็บของป่า สวนการเกษตร กลุ่ม
องค์กรต่าง ๆ อื่น ๆ ระบุ.....

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลกรุงชิง

12. ท่านคิดว่าพื้นที่ในตำบลกรุงชิง มีจุดเด่นอะไรบ้าง

☐ ธรรมชาติ	☐ ประวัติศาสตร์
☐ ภูมิประเทศ	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

13. ท่านคิดว่าในพื้นที่ตำบลกรุงชิง มีจุดด้อยอะไรบ้าง

☐ การบริหาร	☐ การจัดการ
☐ การตลาด	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

14. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อชุมชน ในด้านใดบ้าง

☐ ธรรมชาติเสื่อมโทรม	☐ ปัญหาขยะ
☐ วัฒนธรรมชุมชนเปลี่ยนแปลง	☐ อื่น ระบุ.....

15. รูปแบบของการจัดการในพื้นที่ ที่ท่านอยากเห็นเป็นแบบใด

☐ ชุมชนจัดเอง	☐ เอกชนจ้างนอกจัด
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

16. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ อย่างไร (ปัจจุบัน)

.....

.....

.....

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง

17. รูปแบบการท่องเที่ยวในอนาคตที่ท่านอยากเห็น

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง

แบบสำรวจที่ 2 แหล่ง/กิจกรรมการท่องเที่ยว

ประเภท สถานที่ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน

ชื่อแหล่ง/กิจกรรม

ที่ตั้งในชุมชน/หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

1. ประวัติความเป็นมา.....

.....

=====

.....

.....

.....

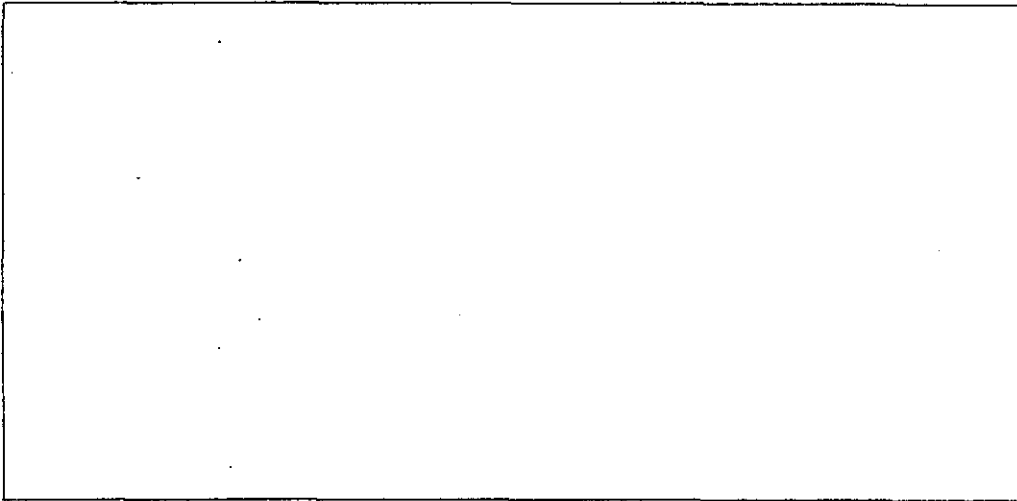
.....

.....

.....

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง

2.1 แผนผังบริเวณ

3. บริการ ความสะอาดปลอดภัย

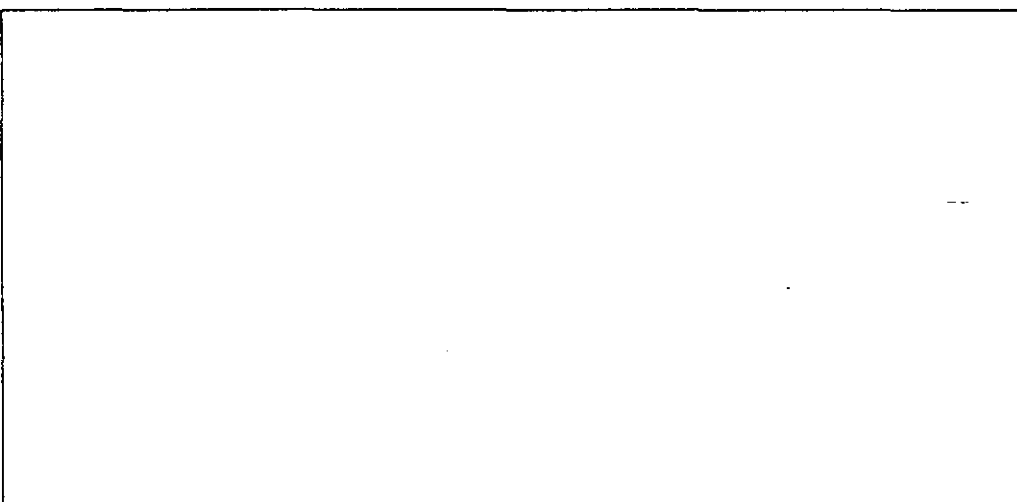
การเข้าถึง ประเภท (ถนน).....สภาพ.....

ระยะทาง.....กม.เวลา.....นาที/ชม.....

จาก.....ถึง.....

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ชื่อ.....ที่อยู่.....โทรศัพท์.....

แผนที่แสดงที่ตั้งและการเข้าถึง

4. สิ่งอำนวยความสะดวก

ป้ายชี้ทาง	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
ป้ายแสดงที่ตั้ง	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
ข้อมูลรายละเอียด	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
เครื่องดื่ม	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
อาหาร	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
ห้องน้ำ/ส้วม	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
ผ้าสะอาด	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
การกำจัดขยะ	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
ไฟฟ้า	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
โทรศัพท์	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
ที่จอดรถ	☐ มี	☐ ไม่มี	☐ อื่นๆ ระบุ.....

ความปลอดภัย

ทางธรรมชาติ	☐ ปลอดภัยมาก	☐ ปานกลาง	☐ ไม่ชัดเจน ระบุ.....
ทางสังคม	☐ ปลอดภัยมาก	☐ ปานกลาง	☐ ไม่ชัดเจน ระบุ.....

5. จุดดึงดูดเพื่อการท่องเที่ยว

1.
2.
3.
4.
5.

6. สิ่งเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งต้องเดินพา จัดทำรายละเอียด

1.
2.
3.
4.
5.

7. การมีส่วนร่วม การเป็นเจ้าของชุมชน ชาวบ้าน มีอะไรบ้าง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

8. ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางดีและไม่ดี ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

9. ความประทับใจโดยรวม

.....

.....

.....

.....

ผู้ให้ข้อมูล

บันทึกสรุปโดย

วันที่

แบบสำรวจที่ 3 แบบสำรวจข้อมูลจากชาวบ้านในพื้นที่ตำบลกรุงชิง

แบบสำรวจนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกรุงชิง โดยกลุ่มรักป่ากรุงชิง มุ่งสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้าน ในตำบลกรุงชิง ใน 4 เรื่อง * ทรัพยากรและสภาพการท่องเที่ยว * การมีส่วนร่วมในกิจการการท่องเที่ยว * การเรียนรู้จากการท่องเที่ยว * และการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการสัมภาษณ์สอบถามชาวบ้าน

ทรัพยากรและสภาพการท่องเที่ยว

1. ที่เที่ยวหรือการท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน มีอะไรบ้าง

1. จุดเด่น / ของดี คือ
2. จุดเด่น / ของดี คือ
3. จุดเด่น / ของดี คือ
4. จุดเด่น / ของดี คือ
5. จุดเด่น / ของดี คือ

2. การท่องเที่ยวในชุมชนของท่านมีผลดี / ผลเสีย อย่างไรบ้าง

1. ด้านสังคม	☐ ผลดี	☐ ผลเสีย	
	☐ มาก	☐ ดีมาก	☐ น้อย
2. ด้านเศรษฐกิจ	☐ ผลดี	☐ ผลเสีย	
	☐ มาก	☐ ดีมาก	☐ น้อย
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	☐ ผลดี	☐ ผลเสีย	
	☐ มาก	☐ ดีมาก	☐ น้อย
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	☐ ผลดี	☐ ผลเสีย	
	☐ มาก	☐ ดีมาก	☐ น้อย

3. ท่านและครอบครัวของท่านได้รับผลจากการท่องเที่ยวบ้างหรือไม่อย่างไร

- ☐ ไม่ได้รับ ☐ ได้รับ ☐ อื่น ๆ ระบุ

การมีส่วนร่วมในกิจการท่องเที่ยว

4. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

1. ไม่มีส่วนร่วม เพราะ
2. มีส่วนร่วม เพราะ

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง

5. ถ้ามีโอกาสท่านสนใจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชนประเภทใด บทบาทใด

1. บทบาท
2. บทบาท
3. บทบาท

6. ท่านคิดว่าที่ผ่านมากลุ่มใดได้ประโยชน์ จากมากไปหาน้อย

1.
2.
3.
4.
5.

การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

7. จากการที่มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนที่ผ่านมามีอะไรบ้าง

1.
2.
3.

8. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวได้รู้อะไรบ้าง จากการมาเที่ยวที่นี่

1.
2.
3.

9. สิ่งที่ไม่เคยเรียนรู้ในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง

1.
2.
3.

10. ท่านอยากเรียนรู้อะไรบ้างจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่มี

1.
2.
3.

การพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

11. ท่านเห็นวาระระบบการจัดการ การท่องเที่ยวในชุมชนในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

12. ท่านรู้และเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือไม่

- ☐ รู้ รู้มาจาก
- ☐ ไม่รู้

13. ตามความเข้าใจของท่าน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง

1. การท่องเที่ยวอย่างอนุรักษ์ ไม่สร้างผลกระทบต่อด้านลบ ต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม วัฒนธรรม
2. การท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้ไปด้วย ทั้งชาวบ้าน/นักท่องเที่ยว
3. การท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดการ และเป็นเจ้าของกิจการ
4. 1+2
5. 1+3
6. 2+3
7. 1+2+3
8. อื่น ๆ

14. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่สร้างผลกระทบด้านลบ สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และชาวบ้านมีส่วนจัดการและเป็นเจ้าของ ท่านต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ☐ ต้องการ เพราะ
- ☐ ไม่ต้องการ เพราะ

15. ถ้าจะให้การท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรปรับปรุงอะไร

1. เรื่อง รายละเอียด
2. เรื่อง รายละเอียด
3. เรื่อง รายละเอียด
4. เรื่อง รายละเอียด
5. เรื่อง รายละเอียด

โครงการ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมในตำบลกรุงชิง

ด้วยความขอบคุณ

ผู้สำรวจ

วันที่

ในนามของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลกรุงชิง

แบบสอบถาม

การศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ณ.สยามซาฟารี จ.ภูเก็ต บ้านเกาะยาวน้อยจ.พังงา บ้านเขาน้ำค้างจ.สงขลา

วันที่ 14-16 กรกฎาคม 2544

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายกากลงในช่อง ☐ และกรอกข้อความในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่านและเป็นความจริง ขอขอบพระคุณในความกรุณาที่ท่านให้ความร่วมมือ ณ ที่นี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2.อายุ ☐ ปี

3.ระดับการศึกษา ☐ ป.6และต่ำกว่า ☐ ม.1-ม.6

☐ ปวช. ปวส. ☐ปริญญาตรีและสูงกว่า

4.อาชีพ ☐ นิสิต นักศึกษา ☐ ข้าราชการ

☐ เกษตรกร ☐ ลูกจ้าง

☐ อื่น ๆ

5.ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนด้านใดหรือไม่

☐ ไม่เกี่ยวข้อง ☐ เกี่ยวข้องระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาดูงาน

1.ท่านมีความพอใจเพียงใดเกี่ยวกับ พอดีมาก พอใจปานกลาง พอใจน้อย ไม่พอใจ

1.1 การบรรยายจากสถานที่ดูงาน ☐ ☐ ☐ ☐

1.2 การจัดสถานที่และบริการ ☐ ☐ ☐ ☐

1.3 รูปแบบการจัดกิจกรรม ☐ ☐ ☐ ☐

1.4 การต้อนรับจากสถานที่ดูงาน ☐ ☐ ☐ ☐

1.5 ความรู้ที่ท่านได้รับ ☐ ☐ ☐ ☐

2.ท่านคิดว่าท่านได้รับประโยชน์จากการ ประโยชน์ ประโยชน์ ประโยชน์ ไม่ได้รับ

ศึกษาดูงานมากน้อยเพียงใด มาก ปานกลาง น้อย ประโยชน์

2.1 การบรรยายของตัวแทนในสถานที่ ☐ ☐ ☐ ☐

2.2 การศึกษาดูงานในพื้นที่ ☐ ☐ ☐ ☐

3.ท่านคิดว่าท่านมีความรู้ด้านการ มาก ปานกลาง น้อย ไม่รู้

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด

3.1 ก่อนการดูงาน ☐ ☐ ☐ ☐

3.2 หลังการดูงาน

☐ ☐ ☐ ☐

4. ท่านคิดว่าท่านจะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้มากน้อยเพียงใด

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย ☐ ไม่ใช่

5. ท่านมีปัญหาหรือไม่เกี่ยวกับ

5.1 การบรรยาย ☐ ไม่มี ☐ มี ระบุ.....

5.2 การดูงานในพื้นที่ ☐ ไม่มี ☐ มี ระบุ.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาดูงาน

1. ท่านมีความพอใจเพียงใดเกี่ยวกับ

พอใจมาก พอใจปานกลาง พอใจน้อย ไม่พอใจ

1.1 กำหนดการศึกษาดูงาน	☐	-	☐	☐	☐
1.2 พนักงานขับรถ	☐		☐	☐	☐
1.3 ยานพาหนะ	☐		☐	☐	☐
1.4 ที่พัก	☐		☐	☐	☐
1.5 อาหารเช้า	☐		☐	☐	☐
1.6 อาหารกลางวัน	☐		☐	☐	☐
1.7 อาหารเย็น	☐		☐	☐	☐
1.8 ระยะเวลาในการดูงาน	☐		☐	☐	☐
1.9 ผู้ดูแลรับผิดชอบในการดูงาน	☐		☐	☐	☐

2. ท่านมีปัญหาหรือไม่เกี่ยวกับ

2.1 กำหนดการดูงาน	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.2 พนักงานขับรถ	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.3 ยานพาหนะ	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.4 ที่พัก	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.5 อาหารเช้า	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.6 อาหารกลางวัน	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.7 อาหารเย็น	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.8 ระยะเวลาที่ใช้ในการดูงาน	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....
2.9 ผู้ดูแลรับผิดชอบในการดูงาน	☐ ไม่มี	☐ มี ระบุ.....

3. ท่านคิดว่าการดูงานครั้งนี้คุ้มค่าหรือไม่

☐ คุ้ม ☐ ไม่คุ้ม เพราะ.....

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน

1.ความคิดเห็นต่อรูปแบบของกิจกรรมที่ดำเนินงาน

1.1 สยามชาฟารี จ.ภูเก็ต

.....

.....

.....

1.2 บ้านเกาะยาว จ.พังงา

.....

.....

.....

1.3 บ้านเขาน้ำค้าง จ.สงขลา

.....

.....

.....

2.ความคิดเห็นต่อการบริหาร จัดการและการบริการแหล่งท่องเที่ยว

1.1 สยามชาฟารี จ.ภูเก็ต

.....

.....

.....

1.2 บ้านเกาะยาว จ.พังงา

.....

.....

.....

1.3 บ้านเขาน้ำค้าง จ.สงขลา

.....

.....

.....

3.ความคิดเห็นต่อการนำเสนอของกิจกรรมในแหล่งทำงาน

.....

.....

.....

โครงการ วิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมต.ภูกงชิง

แบบประเมินผล

หลังการสัมมนาเรื่อง ท้องเที่ยวอย่างไรให้ชุมชนยั่งยืน

วันที่ 30 มิถุนายน ถึง 1 กรกฎาคม 2544 ณ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

*** **

1. ท่านคิดว่า การจัดสัมมนาในครั้งนี้มีประโยชน์กับท่านหรือไม่อย่างไร
☐ มีประโยชน์ ☐ ไม่มีประโยชน์
2. ท่านคิดว่า เนื้อหาในการสัมมนาตรงกับท่านต้องการหรือไม่
☐ ตรง ☐ ไม่ตรง
3. ท่านคิดว่า อาหาร ที่พัก ตลอดจนระยะเวลาในการสัมมนาเหมาะสมหรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
4. ท่านคิดว่า วิทยากรที่เชิญมาให้ความรู้เหมาะสมหรือไม่
☐ เหมาะสม ☐ ไม่เหมาะสม
5. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการวิจัยที่ลงในพื้นที่ ต.กรุงชิง

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวต่อไปอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าน่าจะมีการจัดให้ความรู้ในลักษณะนี้ต่อไปหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ

โครงการวิจัยฯ

ประวัติและผลงานของหัวหน้าโครงการ

1. ชื่อ นายเชาวลิต สิริฤทธิ์

2. ที่อยู่ 17/5 หมู่ที่ 2 ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอнопิตำ
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160

3. ประวัติการศึกษา

ชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดเปียน

มัธยมศึกษา โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา

4. ประวัติการทำงาน

2533 จัดตั้งกลุ่ม รักษ์กรุงชิง

2542 ร่วมก่อตั้งกลุ่มท่องเที่ยวตำบลกรุงชิง

2543 ประธานจัดทำแผนพัฒนา 5 ปี ตำบลกรุงชิง

2543 ประธานประชาคมอำเภอнопิตำ จัดทำแผนพัฒนา 5 ปี

2545 ตัวแทนประเทศไทย นำเสนอกรณีศึกษา การจัดการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ โดยชุมชน